

BPL Pensioen

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
Halfjaarverslag juli - december 2020

Inhoudsopgave

1.	Managementsamenvatting	03
2.	Inleiding	05
3.	Uitsluitingsbeleid	10
4.	Engagement	20
5.	Collectief engagement	32
6.	Corporate Governance en stemmen	34
7.	Bijlage	37

1. Managementsamenvatting

Voor BPL Pensioen was het afgelopen halfjaar een periode waarbij er ontwikkelingen waren op het vlak van het verder ontwikkelen van het eigen Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (hierna: MVB). Er zijn eerste stappen gezet in de verkenning naar het uitbreiden van het eigen speerpuntenbeleid met een nieuw thema en er zijn aanscherpingen doorgevoerd in het landenbeleid. Door de aanscherping is de lat waaraan landen dienen te voldoen ten aanzien van het beschermen van mensenrechten verhoogd. Ondertussen zorgen Europese wetgeving en het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Convenant (hierna: IMVB-Convenant) ervoor dat de lat voor verantwoord beleggen en verantwoording daarover steeds hoger komt te liggen.

1.1. Europese Wetgeving

Binnen de Europese Unie wordt op verschillende terreinen gewerkt aan de transitie naar een duurzame economie. De financiële sector wordt daarin ook meegenomen door middel van een breed pallet aan nieuwe wetgeving. Op 10 maart 2021 is de implementatiedatum van het eerste pakket aan regels die de informatieverzorging over verantwoord beleggen moet verbeteren. Deze wetgeving is ook van toepassing op pensioenfondsen. BPL Pensioen rapporteert al uitgebreid over de manier waarop rekening wordt gehouden met duurzaamheidsrisico's die de waarde van de beleggingen kunnen beïnvloeden en over de manier waarop best-in-class beleid, uitsluiting, engagement en stemmen wordt ingezet om ongunstige effecten op belanghebbenden te beperken. BPL Pensioen constateert dat het huidige beleid voldoet aan de vereisten van het eerste pakket aan maatregelen. BPL Pensioen werkt de komende periode verder aan de informatievoorziening conform Europese wetgeving zodat ook voor het tweede pakket aan regels, die in 2022 in werking treedt, de benodigde informatie tijdig en met goede kwaliteit gerapporteerd kan worden.

1.2. Statistieken uitsluiten, engagement en stemmen

BPL Pensioen heeft het afgelopen halfjaar haar invloed als belegger en aandeelhouder ingezet om invulling te geven aan het MVB-beleid. Hieronder is een samenvatting gemaakt van de activiteiten op het gebied van uitsluiten, engagement en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Uitsluiten

In bepaalde landen, bedrijven of bedrijfstakken investeert BPL Pensioen niet. Ook het overschrijden van internationaal geaccepteerde normen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen kan reden tot uitsluiten zijn. Het afgelopen halfjaar zijn er geen wijzigingen doorgevoerd in de uitsluitingslijsten.

Normatief engagement

BPL Pensioen vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen die internationaal breed gedragen normen schenden en hen te bewegen tot verantwoord gedrag. Wij noemen dit 'Normatief engagement' of 'Normatieve dialogen' waarbij het doel is om schendingen van normen door bedrijven te stoppen, te voorkomen en waar mogelijk te herstellen. In totaal zijn er 102 lopende dialogen met 79 ondernemingen. In het afgelopen halfjaar is met 15 ondernemingen een nieuwe of hernieuwde dialoog geïnitieerd.

Thematisch engagement

Het thematische engagementprogramma van BPL Pensioen is gericht op het verhogen van sociale, milieu en governance standaarden in sectoren, ketens of bij individuele ondernemingen die zich in het beleggingsuniversum bevinden. In tegenstelling tot het normatieve engagementprogramma worden de dialogen niet geïnitieerd als direct gevolg van het schenden van internationale normen maar wordt gezocht naar het implementeren van best practices. In het tweede halfjaar van 2020 is er 259 keer inhoudelijk contact geweest met 70 ondernemingen. Bij veel dialogen zien we dat het ons lukt om in gesprek te komen met de betrokken bedrijven, de onderwerpen die wij van belang vinden te agenderen, en in sommige gevallen ook al resultaten te bereiken in de vorm van het overnemen van aanbevelingen.

Stemmen

Het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen is een belangrijk onderdeel van het verantwoord beleggingsbeleid. We voeren een eigen stembeleid dat onder meer nadrukkelijk aandacht besteedt aan een beheerst beloningsbeleid en duurzaamheid gerelateerde aandeelhoudersresoluties. Het stemmen zelf doet Achmea Investment Management voor de aandelenportefeuilles ontwikkelde markten. Vermogensbeheerder Robeco stemt in opkomende markten en AXA stemt op aandeelhoudersvergadering van bedrijven met een kleine marktkapitalisatie.

BPL Pensioen stemde in het 2de halfjaar van 2020 op 481 aandeelhoudersvergaderingen, waarbij 4.462 agendapunten zijn behandeld. Op bijna 17% van alle agendapunten is tegen het management gestemd. Hierbij ging het vooral om:

- De benoeming van bestuurders van ondernemingen, die niet onafhankelijk waren als dit wel geëist of gewenst was;
- Beloningsstructuren die excessief waren, onvoldoende toegelicht of niet transparant genoeg.

Op aandeelhoudersresoluties over ecologische, sociale en governance kwesties is in meer dan de helft van de gevallen tegen het management gestemd. Uiteraard is tegen het management stemmen geen doel op zich. Het gaat ons om zo goed mogelijk verantwoord te beleggen.

2. Inleiding

BPL Pensioen past sinds 2008 instrumenten van verantwoord beleggen toe bij het beheer van zijn vermogen. In deze halfjaarlijkse rapportage leest u over de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten BPL Pensioen recent heeft ondernomen. Op de website www.bplpensioen.nl vindt u de beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een overzicht van de achtergrond van het BPL Pensioen verantwoord beleggen beleid.

2.1. Wat houdt verantwoord beleggen in?

BPL Pensioen heeft de overtuiging dat verantwoord beleggen bijdraagt aan het realiseren van een goed en betaalbaar pensioen voor huidige en toekomstige generaties. Daarom besteedt BPL Pensioen in het beleggingsbeleid waar nodig en mogelijk aandacht aan duurzaamheid en houden we rekening met ecologische, sociale en governance (ESG)-informatie. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen waarin belegd wordt speelt hierbij een belangrijke rol.

2.2. Wat zijn de uitgangspunten?

Bij het in praktijk brengen van het verantwoord beleggen beleid hanteert BPL Pensioen de volgende internationale standaarden voor verantwoord beleggen als richtsnoeren:

OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen

De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen aan ondernemingen waarin verwachtingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) uiteengezet zijn. Ze bieden daarmee een handvat voor ondernemingen om met maatschappelijke kwesties als kinderarbeid, milieu en corruptie om te gaan. Maar ook met kwesties als consumentenbelangen, concurrentiebeperkende afspraken en het afdragen van belastingen aan een gastland. Uitgangspunt is dat ondernemingen bijdragen bij aan de economische, sociale en ecologische vooruitgang van een gastland, door:

- zich aan de lokale wet- en regelgeving te houden;
- in kaart te brengen welke MVO-risico's er spelen in de keten;
- lokale economische en sociale ontwikkeling te bevorderen;
- gedragsregels na te leven op het gebied van MVO zich niet op ongepaste wijze te mengen in politieke aangelegenheden.

De uitgangspunten van de OESO-richtlijnen komen met name tot uiting in het engagementbeleid van BPL Pensioen.

VN Global Compact principes

BPL Pensioen besteedt in zijn engagement en uitsluitingsbeleid bijzondere aandacht aan kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie. BPL Pensioen hanteert hierbij als minimum richtlijn de uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties. BPL Pensioen ziet in de Global Compact minimum normen en waarden waaraan beleggingen moeten voldoen. Het VN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes. Deze zijn gebaseerd op internationale verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO) (zie bijlage 1).

Het VN Global Compact verlangt van ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer de kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

Hierbij is ten aanzien van mensenrechtenschendingen het Ruggie-beleidskader een belangrijk referentiekader voor het bepalen van de betrokkenheid van ondernemingen. Het Ruggie-beleidskader omschrijft onder meer:

- De maatschappelijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven om mensenrechten te respecteren (responsibility to respect).
- Het recht van slachtoffers op toegang tot rechtsmiddelen bij schending (access to remedy).

Aanvullend introduceert het beleidskader het concept 'due diligence' ofwel dat ondernemingen ook de mensenrechtenrisico's in hun keten in kaart dienen te brengen en te verminderen.

2.3. Speerpunten

Naast de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de uitgangsprincipes van het VN Global Compact hanteert BPL Pensioen specifieke speerpunten voor de verdere verankering van duurzaamheid in zijn beleggingsactiviteiten. Dit vanuit de overtuiging dat een heldere focus bijdraagt aan het vergroten van de impact die BPL Pensioen via deze activiteiten kan bereiken en dat de speerpunten bijdragen aan de herkenbaarheid van het BPL Pensioen - beleid bij de eigen deelnemers. De speerpunten van BPL Pensioen zijn nader vormgegeven rond de thema's klimaatverandering en water.

2.4. Wat doet BPL Pensioen?

Voor het verantwoord beleggen beleid hanteert BPL Pensioen een generieke aanpak waarbij gebruik wordt gemaakt van drie instrumenten:

1. Uitsluiting, van producenten van controversiële wapens en structurele schenders van het VN Global Compact;
2. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
3. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Om deze instrumenten in de praktijk doeltreffend toe te passen kiest BPL Pensioen ervoor zijn beleggingen zo veel als mogelijk onder te brengen in discretionaire mandaten.

2.5. Aanvullende beleidsinstrumenten

ESG integratie

Multifactor aandelenportefeuilles

BPL Pensioen belegt in een multifactorportefeuille waarbij onze overtuigingen ten aanzien van ESG en factorpremies samenkomen.

Best-in-class

BPL Pensioen ziet in een best-in-class benadering een strategie die passend is om zijn MVB overtuigingen op structurele en prudente wijze in de praktijk te brengen. Daarbij beoordeelt BPL Pensioen voor de best-in-class benadering ondernemingsspecifieke ESG-informatie vanuit een financieel perspectief. Oftewel welk effect hebben factoren op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur op de concurrentiepositie of het bedrijfsmodel van een onderneming? De best-in-class aanpak leidt er toe dat per sector achterblijvers niet in de benchmark worden opgenomen.

Onze aanpak via de rule-based benadering leidt tot een maatwerkindex. Waarbij wij kiezen voor een passief beheerde portefeuille op basis van deze maatwerk index. Op deze wijze kan objectief de invloed van onze ESG keuzes op de rendementen gemonitord en verantwoord worden.

TABEL 2.5.1 BIJDRAGE ESG BELEID AAN RENDEMENT AANDELEN ONTWIKKELDE MARKTEN (31-12-2020)

Index	YtD	Sinds 30/4/2017 ¹
MSCI World	6,30%	8,50%
MSCI World met BPL Pensioen ESG beleid	6,90%	9,30%

¹ Dit zijn geannualiseerde rendementen

CO₂-emissiereductie

Met de multifactor aandelenportefeuille is BPL Pensioen er aanvullend in geslaagd om gestelde financiële doelstellingen te verenigen met een sterke CO₂-emissiereductie. Dit door het toepassen van een CO₂-filter en een optimalisatie. Deze optimalisatie zorgt dat er op individueel aandeelniveau maxima worden toegepast. Waarbij vervolgens met in achtname van het streven naar CO₂-emissiereductie over de factoren wordt belegd. Met de multifactor aandelenportefeuille heeft BPL Pensioen zijn absolute CO₂-voetafdruk met ruim 40% gereduceerd ten opzichte van de aandelenportefeuille op 1-1-2016. Dit met behoud van de gewenste blootstelling aan bewezen factorpremies en een passend niveau van diversificatie. BPL Pensioen blijft de komende jaren monitoren of een verdere reductie opportuun is.

Wereldwijde portefeuille small caps aandelen

BPL Pensioen belegt in een small cap aandelenportefeuille. Op deze portefeuille is het BPL Pensioen uitsluitingsbeleid van toepassing en wordt stemrecht actief uitgevoerd. Met de beheerder van deze portefeuille zijn aanvullend afspraken gemaakt over het actief meewegen van ESG-factoren in de aandelenkeuzemodellen. Ook spant de beheerder zich in om de CO₂-voetafdruk van de portefeuille aanzienlijk te verminderen ten opzichte van zijn benchmark zonder dat de risico-rendementskarakteristieken van de portefeuille wezenlijk worden beïnvloed.

Ontwikkelde markten bedrijfsobligaties

Een ESG-factor is integraal onderdeel van de beheerstrategie voor de bedrijfsobligatieportefeuille. De portefeuille wordt gestuurd op kwantitatieve en kwalitatieve factoren. De ESG-factor is onderdeel van de kwalitatieve factoren (naast informatie over bijvoorbeeld kostenefficiëntie, geografische spreiding en managementstrategie) en draagt bij aan een kwalitatief betere beoordeling van de risicovergoeding op een obligatie. Dit doordat er een vollediger beeld van de risico's van een obligatie uitgevende instelling ontstaat. Het gewicht van de ESG factor verschilt per sector en uitgevende instelling, de sectorspecialist bepaalt deze via een beoordelingsmatrix.

Ontwikkelde markten staatsobligaties

Aan de hand van macro-economische- en ESG-factoren, de rentetermijnstructuur en de marktomstandigheden ontstaat in binnen het beleggingsproces voor de ontwikkelde markten staatsobligatieportefeuille een visie op toekomstige renteontwikkelingen. Vanuit de overtuiging dat een afgewogen combinatie van macro-economische cijfers en ESG-factoren het meest betrouwbare beeld van de risico's en kredietwaardigheid van landen wordt ESG-informatie ook volledig geïntegreerd bij het beheer van de staatsobligatieportefeuille.

Opkomende markten staatsobligaties

BPL Pensioen belegt een deel van zijn vermogen in staatsobligaties van opkomende landen. BPL Pensioen hanteert voor deze beleggingen een maatwerk benchmark waarbij ESG-factoren een belangrijk gewicht hebben bij het bepalen van het benchmarkgewicht voor de individuele landen. De ESG-factoren die worden gebruikt hebben een sterk maatschappelijk karakter en zijn gebaseerd op onder meer: energieafhankelijkheid, vervuiling, uitputting van grondstoffen, onderwijs, economische ongelijkheid, mate van sociale bescherming, het democratisch bestel, politieke effectiviteit en zakelijke rechten. Deze factoren zijn van meerwaarde omdat zij inzicht geven in de mate waarin landen een duurzame economische ontwikkeling nastreven. Dit wordt van belang geacht vanuit de overtuiging dat productieve landen en landen die tekortkomingen in het politieke en sociale kader beheersen beter in staat zijn om aan hun soevereine verplichtingen op de lange termijn te voldoen. Waaronder ook het maken van periodieke rentebetalingen en de aflossing op staatsobligaties. Hoewel de ESG-factoren een sterk maatschappelijk karakter hebben zijn deze factoren in eerste instantie bedoeld om risico te beheersen en niet om een normatieve ondergrens te bepalen.

Klimaat scenario-analyse

Met behulp van het 2 °C scenarioanalyse model van het 2 °C Investing Initiative is de aandelen wereld portefeuille van BPL Pensioen getoetst op. Het model levert de volgende inzichten op :

- BPL Pensioen heeft een relatieve lage exposure naar de transitiegevoelige sectoren olie en gas, steenkool en de autosector.
- BPL Pensioen heeft een relatief hoge blootstelling aan de transitiegevoelige energiesector. Deze blootstelling is echter wel grotendeels toe te kennen aan energiebronnen die meer in lijn zijn met een 2 °C scenario zoals herwinbare- en kernenergie en energie uit waterkracht.
- Op basis van de huidige portefeuillesamenstelling is de prognose dat de portefeuille over 5 jaar: (a) volledig in lijn is met het <2 °C scenario voor energiewinning uit steenkool en olie en (b) sterk in lijn is met het <1,5 °C scenario voor energiewinning uit gas.

- Het model geeft aan dat op basis van de huidige blootstelling de portefeuille in 2023 ten aanzien van fossiele brandstoffen en het totaal vermogen aan energiecapaciteit volledig in lijn is met een 2 °C 'aligned' modelportefeuille.
- Het model geeft wel aan dat op basis van de huidige blootstelling de portefeuille in 2023 een licht hogere blootstelling heeft aan traditionele verbrandingsmotoren waardoor de portefeuille hier licht afwijkt van de 2 °C modelportefeuille.

Het rapport geeft aanvullend inzicht in welke ondernemingen het meest van invloed zijn op het succesvol behalen van een 2 °C scenario en welke ondernemingen het meest het beschikbare CO₂ budget overschrijden. Deze inzichten worden waar mogelijk verwerkt in het engagementprogramma.

Landenbeleid

BPL Pensioen past op de gehele staatsobligatieportefeuille een landenbeleid in de vorm van een uitsluitings- en selectiebeleid toe. Landen die op voorhand zijn uitgesloten evenals landen die niet voldoen aan de selectiecriteria vormen tezamen de landenlijst.

Uitsluitingsbeleid

Landen worden op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

1. Er een schending is van het non-proliferatieverdrag;
2. Machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers schenden op grove wijze schenden;
3. Vanwege een hoge mate van corruptie toevertrouwde middelen in dergelijke landen niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
4. Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. BPL Pensioen hanteert de Sanctiewet 1977 als signaalfunctie om te bepalen of landen voldoen aan bovenstaande uitgangspunten en in aanmerking komen voor uitsluiting op voorhand.

Selectiebeleid

BPL Pensioen stelt minimumeisen aan landen wat betreft bescherming mensenrechten, bescherming arbeidsrechten, naleven milieuafspraken en corruptiebestrijding. Opname van een staatsobligatie in portefeuille wordt alleen overwogen indien de prestaties van het uitgevende land op deze terreinen voldoen aan een vooraf gestelde ondergrens. Deze ondergrens staat symbool voor de verantwoord beleggen uitgangsprincipes van het pensioenfonds.

De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken:

- Freedom House met de Freedom in the World index,
- ITUC met de ITUC Global Rights index;
- EPI (Yale) met de Environmental Performance Index
- Transparency International met de Corruption Perception Index.

2.6. Doelinvesterings

Green bonds

Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor (her)financiering van milieuvriendelijke (ook wel ‘groene’) projecten. Veelal leveren zij hiermee een directe bijdrage aan een verminderde belasting van het klimaat, bijvoorbeeld door verbeteren van energie-efficiëntie van producten, het op hernieuwbare wijze genereren van energie, of het doorvoeren van veranderingen in de bestaande energie infrastructuur zodat deze beter aansluit op de energietransitie. Opbrengsten van deze obligaties moeten specifiek aan dergelijke projecten worden besteed.

De typering green bond is echter niet beschermd en iedere emittent mag zijn obligatie het predicaat green bond geven. BPL Pensioen toetst green bonds op naleving van de Green Bond Principles (GBP). De richtlijnen (taxonomie) van het Climate Bonds Initiative (CBI) worden hierbij gehanteerd om een inhoudelijk ‘duurzaamheid’-afweging te maken ten aanzien van de gefinancierde projecten. Door het uitvoeren van additionele controles waarborgt BPL Pensioen dat de opbrengsten van green bonds waarin wordt belegd daadwerkelijk ten goede komen aan groene projecten.

TABEL 2.6.1 BELEGGINGEN IN GREEN BONDS

Portefeuille	Portefeuillegewicht			
	31-12-2020	30-06-2020	31-12-2019	31-12-2018
Staatsobligaties	9,09%	8,96%	7,56%	4,70%
Bedrijfsobligaties	4,67%	2,38%	3,02%	3,77%

Impact investment

BPL Pensioen investeert in innovatieve en/of duurzame projecten of ondernemingen. Dit noemen we impact investing. Deze vorm van investeren houdt in dat we beleggen in winstgevend activiteiten met een sociale of milieudoelstelling. De nadruk ligt hierbij op projecten of ondernemingen die aansluiten op de aan BPL Pensioen verwante sectoren. Voor deze investeringen wil BPL Pensioen een acceptabel rendement ontvangen.

Sociale doelstellingen

Bij impact investing wordt gestreefd naar een evenwichtige combinatie van financiële én sociale resultaten. De sociale doelstellingen van de projecten en ondernemingen waarin

wordt belegd wordt voortdurend voor ogen gehouden. Er wordt alleen geïnvesteerd in projecten of ondernemingen waarvan aannemelijk is dat deze een positieve maatschappelijke impact hebben. De sociale doelstelling van de organisaties waarin wordt belegd is een belangrijke randvoorwaarde.

Beheersen van risico's

Om risico's te voorkomen en te beheersen wordt er een strikt risicobeleid gehanteerd. Bijvoorbeeld op het gebied van governance (goed ondernemingsbestuur). Daarnaast wordt ervoor gewaakt dat er niet een te groot deel van het totale pensioenfondsvermogen in de eigen sector wordt geïnvesteerd.

2.7. Reikwijdte van het MVB Beleid

Aandelen

BPL Pensioen belegt direct in aandelen, waarbij de aandelenportefeuille is gespreid over stijl, regio, grootte en manager. Het BPL Pensioen MVB-beleid is van toepassing op 100% van de totale aandelenportefeuille.

Vastrentende waarden

BPL Pensioen heeft eigen beleggingsmandaten voor het beheer van de *investment grade* staats- en bedrijfsobligatieportefeuilles evenals het beheer van de opkomende markten obligatieportefeuilles. Op deze mandaten is het BPL Pensioen MVB beleid zoals in de voorgaande paragrafen is beschreven volledig van toepassing. Aanvullend participeert BPL Pensioen in een high yield fonds, op dit fonds is het MVB beleid van de beheerder van toepassing. BPL Pensioen is actief in gesprek met deze beheerder om het gehanteerde MVB beleid beter aan te laten sluiten bij de visie van BPL Pensioen.

Alternatieve beleggingen

Private equity

BPL Pensioen belegt in het Interpolis Pensioenen Private Equity II fonds. Voor dit fonds worden duurzaamheidscriteria gehanteerd zoals het respecteren van de uitgangspunten van het VN Global Compact en worden beleggingen in ondernemingen die wapens produceren uitgesloten.

Infrastructuur

BPL Pensioen geeft zijn beleggingen in infrastructuur volgens de volgende normen vorm. Deze normen gebruiken we naast het generieke uitsluitingsbeleid.

- BPL Pensioen streeft naar een gebalanceerde infrastructuurportefeuille met een verdeling over meer sectoren. Dat zijn onder meer de sectoren transport (havens en vliegvelden), waterdistributie en – hergebruik en de energiesector. Binnen de infrastructuurportefeuille streeft BPL naar een passende allocatie in herwinbare energieprojecten.
- BPL Pensioen doet beleggingen in gereguleerde infrastructuurprojecten die al bestaan. Het uitvoeren van:

economische-, milieu- en sociale impactanalyses is onderdeel van de projectanalyses.

BPL Pensioen geeft de voorkeur aan investeringen in OESO-landen.

Kenmerken van de projecten zijn hierdoor:

- een hoge mate van bescherming door stringente wet- en regelgeving;
- onafhankelijke rechtspraak voor mensen die worden gedupeerd door activiteiten gerelateerd aan de projecten.

2.8. Hoe legt BPL Pensioen verantwoording af?

Transparantie is onafscheidelijk verbonden aan een goed verantwoord beleggen beleid. BPL Pensioen rapporteert daarom tweemaal per jaar hoe zij de afgelopen periode invulling gaf aan het beleid. Ook wordt er gerapporteerd over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's. BPL Pensioen rapporteert via een verantwoord beleggen rapportage en het jaarverslag. Met behulp van een zogenoemd 'VDS' wordt inzicht in het stemgedrag gegeven. De rapportages, het systeem en bijbehorende beleidsdocumenten zijn toegankelijk via deze rapportage. De gekozen instrumenten, gemaakte keuzes en recente ontwikkelingen worden in het vervolg van dit verslag in afzonderlijke hoofdstukken besproken. Dit is een geïntegreerde rapportage, de informatie met betrekking tot verantwoord beleggen in dit rapport heeft derhalve betrekking op de beleggingen van BPL Pensioen.

3. Uitsluitingsbeleid

De keuze om niet te beleggen in ondernemingen of landen is afhankelijk van diverse factoren. Een factor waar BPL Pensioen rekening mee houdt is dat investeringen geen negatieve gevolgen voor de samenleving mogen hebben. Concreet betekent dit dat BPL Pensioen niet belegt in ondernemingen als deze controversiële producten produceren of structureel ongewenst gedrag vertonen. Voor beleggingen in staatsobligaties wordt een landenbeleid gehanteerd.

Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit van de onderneming, hanteert BPL Pensioen op voorhand een uitsluitingsbeleid. Een engagementbeleid is dan niet reëel, het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. Het uitsluitingsbeleid van BPL Pensioen richt zich hier op de producten controversiële wapens en tabak. Ten aanzien van steenkool hanteert BPL Pensioen een restrictief beleid. Daarnaast is ervoor gekozen niet te beleggen in ondernemingen die de uitgangspunten van het VN Global Compact structureel schenden. Voordat ondernemingen op dit criterium daadwerkelijk worden uitgesloten wordt eerst getracht een constructieve dialoog te starten met ondernemingen die het VN Global Compact (dreigen te) schenden. Dit met de intentie een positieve gedragsverandering te bereiken.

3.1. Controversiële wapens

Wat zijn de criteria?

Voor BPL Pensioen zijn wapens controversieel wanneer deze wapens onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen. Ook na afloop van een conflict veroorzaken deze wapens nog op aanzienlijke schaal slachtoffers en ontwrichten deze de maatschappij en de economie. In de praktijk gaat het om de volgende typen wapens:

- Nucleaire wapens
- Biologische wapens
- Chemische wapens
- Antipersoonsmijnen
- Clustermunitie
- Munitie met verarmd uranium
- Witte fosfor bommen

Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt het pensioenfonds aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Het volledige uitsluitingsbeleid kunt u terugvinden op de website.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

Het onafhankelijke Zweedse onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens (tabel 2.6.1). Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele BPL Pensioen beleggingsuniversum. Wanneer het

onderzoeksbureau betrokkenheid bij productie van controversiële wapens vaststelt leidt dat tot uitsluiting.

3.2. Tabak

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van tabak. Het BPL Pensioen tabaksbeleid is gericht op de directe vervaardiging van tabaksproducten (waaronder sigaretten, sigaren, pijp en/of losse tabak, pruimtabak en/of snuiftabak, rookloze tabak en rauwe, bewerkte, gereconstitueerde en/of geëxpandeerde tabak).

Het BPL Pensioen tabaksbeleid is primair van toepassing op ondernemingen waar tabaksgerelateerde activiteiten de belangrijkste bedrijfsactiviteit zijn. In specifieke omstandigheden komt een bedrijf dat indirect betrokken is bij de 'vervaardiging, distributie en verkoop' van tabaksproducten ook in aanmerking voor uitsluiting. BPL Pensioen toetst deze bedrijven aan de hand van de principes van essentiële en significante betrokkenheid.

1. Essentiële betrokkenheid
Het betrokken bedrijf heeft een essentieel vermogen of specifieke vaardigheden of kennis, voor het vervaardigen van tabaksproducten.
2. Significante betrokkenheid
Een onderneming speelt een substantiële rol bij de vervaardiging en/of levering van tabaksproducten.

Onder deze omstandigheden sluiten we uit: een distributiebedrijf dat is gespecialiseerd in de distributie van tabaksproducten; of een groothandel of detailhandelaar die gespecialiseerd is in de verkoop van tabak. Waar het aanbieden van niet-tabaksproducten de voornaamste activiteiten zijn, bijvoorbeeld bij supermarkten, wordt uitsluiting niet overwogen.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

Voor het identificeren van de tabaksbedrijven zijn de classificaties van GICS (Global Industry Classification Standaard), BICS (Bloomberg Industry Classification System) en de Market Sub-Sector van de iBoxx in aanvang leidend voor het samenstellen van de uitsluitingslijst. De lijst wordt jaarlijks herzien.

3.3. Thermisch steenkool

3.3.1. Thermisch steenkool

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van steenkool. Het BPL Pensioen steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen).

Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien:

1. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkool gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.
2. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

De gegevens voor het in praktijk brengen van het steenkool beleid zijn afkomstig van de onafhankelijke dienstverlener MSCI ESG. MSCI ESG baseert de gegevens ten aanzien van steenkool uitsluitend op data gerapporteerd door de ondernemingen. Het beleggingsuniversum wordt jaarlijks getoetst aan de hand van de BPL Pensioen beleidscriteria. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging en posities in ondernemingen worden verkocht indien er een aantoonbare betrokkenheid bij thermische steenkool is.

3.3.2. Teerzanden

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van teerzanden. Ondernemingen worden uitgesloten van

belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit teerzanden gerelateerde activiteiten.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

De gegevens voor het in praktijk brengen van het steenkool beleid zijn afkomstig van de onafhankelijke dienstverlener MSCI ESG. MSCI ESG baseert de gegevens ten aanzien van teerzanden uitsluitend op data gerapporteerd door de ondernemingen. Het beleggingsuniversum wordt jaarlijks getoetst aan de hand van de BPL Pensioen beleidscriteria. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging en posities in ondernemingen worden verkocht indien er een aantoonbare betrokkenheid bij teerzanden is.

3.4. Structurele VN Global Compact schenders

Wat zijn de criteria?

Indien een onderneming gedurende twee jaar het VN Global Compact schendt kan BPL Pensioen beslissen een onderneming uit te sluiten van het beleggingsuniversum. Bij dit besluit worden eventuele inzichten verkregen uit onder meer het engagementprogramma meegewogen. Als BPL Pensioen tot uitsluiting overgaat worden alle beleggingen in desbetreffende entiteit verkocht. De vaststelling van de lijst van schenders van het VN Global Compact vindt eenmaal per jaar plaats.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

Het onafhankelijke Zweedse onderzoeksbureau ISS ESG toetst tevens het hele beleggingsuniversum op structurele schendingen van het VN Global Compact en stelt vast of een onderneming een of meerdere principes van het VN Global Compact schendt. De beleggingsadviescommissie van BPL Pensioen brengt aan de hand van de ISS ESG analyses en inzichten uit het engagementprogramma een advies uit of op basis van het MVB beleid een onderneming uitgesloten dient te worden. Dit advies wordt bekrachtigd door het BPL Pensioen bestuur. Een lijst van uitgesloten ondernemingen wordt halfjaarlijks in dit rapport gepubliceerd (tabel 2.6.5).

3.5. Landenbeleid

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen past op de gehele staatsobligatieportefeuille, ontwikkelde en opkomende landen, een landenbeleid in de vorm van een uitsluitings- en selectiebeleid toe. Landen die op voorhand zijn uitgesloten evenals landen die niet voldoen aan de selectiecriteria vormen tezamen de lijst van uitgesloten landen.

Uitsluitingsbeleid

Landen worden op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er een schending is van het non-proliferatieverdrag;

- Machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers schenden op grove wijze schenden;
- Vanwege een hoge mate van corruptie toevertrouwde middelen in dergelijke landen niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. BPL Pensioen hanteert de Sanctiewet 1977 als signaalfunctie om te bepalen of landen voldoen aan bovenstaande uitgangspunten en in aanmerking komen voor uitsluiting op voorhand.

Selectiebeleid

BPL Pensioen stelt eisen aan landen wat betreft duurzaamheidsprestaties. Prestaties van landen inzake bescherming mensenrechten, bescherming arbeidsrechten, naleven milieuafspraken en corruptiebestrijding worden hiervoor getoetst. Opname van een staatsobligatie in portefeuille wordt alleen overwogen indien duurzaamheidsprestaties van het uitgevende land voldoen aan een vooraf gestelde ondergrens. Deze ondergrens staat symbool voor de verantwoord beleggen uitgangsprincipes van BPL Pensioen.

De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken:

- Freedom House met de Freedom in the World index,
- ITUC met de ITUC Global Rights index;
- EPI (Yale) met de Environmental Performance Index en
- Transparency International met de Corruption Perception Index.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

BPL Pensioen toetst of landen uit zijn beleggingsuniversum voldoen aan:

1. De gestelde normatieve ondergrens (uitsluitingsbeleid),
2. Voldoen aan ESG-selectiecriteria (selectiebeleid)

De uitkomsten van de analyses worden jaarlijks besproken in de beleggingsadviescommissie van BPL Pensioen en met een advies voorgelegd aan het bestuur. Het bestuur van het pensioenfonds bekrachtigt jaarlijks de wijzigingen in de landenlijst en bepaalt daardoor de samenstelling van de landenlijst (tabel 2.6.6).

3.6. Staatsbedrijven

In het verlengde van het landenbeleid sluit BPL Pensioen ook staatsbedrijven gelieerd aan de uitgesloten landen uit van belegging. Een onderneming wordt als staatsbedrijf aangemerkt indien de staat meer dan 50% van de aandelen bezit.

TABEL 3.6.1 UITSLUITINGSLIJST CONTROVERSIËLE WAPENS PER 1 JANUARI 2021

Onderneming	
AECOM	Aeroteh
Airbus Group NV	Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
Aryt Industries Ltd	Babcock International Group PLC
BAE Systems PLC	Bharat Dynamics Limited
Boeing Co.	Booz Allen Hamilton Holding Corp
Brookfield Asset Management Inc. Class A	Brookfield Business Partners L.P.
BWX Technologies Inc	CACI International Inc
China Shipbuilding Industry Co., Ltd.	Cohort PLC
Constructions Industrielles de la Mediterranee SA	Engility Holdings Inc
Fluor Corp.	Fortive Corp.
General Dynamics Corp.	GP Strategies Corp
Hanwha Corp.	Harris Corp.
Hitachi Zosen Corp	Honeywell International Inc.
Huntington Ingalls Industries	Jacobs Engineering Group Inc.
KBR, Inc.	Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
L3 Technologies Inc.	Larsen & Toubro Ltd.
Leidos Holdings Inc	Leonardo SpA
LIG Nex1 Co., Ltd.	Lockheed Martin Corp.
Lumibird	Moog Inc.
Motovilikhinskiye Zavody PAO	Northrop Grumman Corp.
Poongsan Corp	Poongsan Holdings
Premier Explosives Ltd	Rolls-Royce Group PLC
S&T Dynamics Co Ltd	S&T Holdings Co Ltd
SAFRAN S.A.	Sandhar Technologies Ltd.
Science Applications International corp	Serco Group
SGL Carbon SE	Solar Industries India Ltd.
Steel Partners Holdings LP	Textron Inc.
Thales S.A.	Ultra Electronics Holdings PLC
United Technologies	Walchandnagar Industries Ltd

TABEL 3.6.2 UITSLUITINGSLIJST TABAKSPRODUCENTEN PER 1 JANUARI 2021

Onderneming	
22nd Century Group Inc	Adris Grupa DD
Al Eqbal Co for Investment PLC	Alliance One International Inc
Altria Group Inc	Asenovgrad Tabac AD-Asenovgrad
British American Tobacco Malaysia Bhd	British American Tobacco PLC
Bulgartabac Holding AD	Coka Duvanska Industrija AD Coka
Duvanski Kombinat AD Podgorica	Eastern Tobacco
Electronic Cigarettes International Group Ltd	Fabrika Duhana Sarajevo DD Sarajevo
Fabrika Duvana AD Banja Luka	Godfrey Phillips India Ltd
Golden Tobacco Ltd	Gotse Delchev Tabac AD-Gotse Delchev
Gudang Garam Tbk PT	Hrvatski Duhani DD
Huabao International Holdings Ltd	Imperial Brands PLC
ITC Ltd	Japan Tobacco Inc
Karelia Tobacco Co Inc SA	Khyber Tobacco Co Ltd
Kothari Products Ltd	KT&G Corp
Mount TAM Biotechnologies Inc	Ngan Son JSC
NTC Industries Ltd	Pazardzhik BTM AD Pazardzhik
Philip Morris International Inc	PTFC Redevelopment Corp
Shanghai Industrial Holdings Ltd	Shumen-Tabac AD-Shumen
Sinnar Bidi Udyog Ltd	Slantse Stara Zagora- BT AD
Smokefree Innotec Inc	Societe Ivoirienne des Tabacs SA
Strumica Tabak AD Strumica	Swedish Match AB
Tabak ad Nis	Tong Jie Ltd
TSL Ltd/Zimbabwe	Union Tobacco & Cigarette Industries
Universal Corp/VA	Vector Group Ltd
VST Industries Ltd	Wismilak Inti Makmur Tbk PT

TABEL 3.6.3 UITSLUITINGSLIJST FOSSIEL BELEID PER 1 JANUARI 2021

Onderneming	
Aboitiz Equity Ventures Inc.	Aboitiz Power Corp.
Adani Enterprises Limited	Adani Power Limited
Aes Gener S.A.	African Rainbow Minerals Limited
Agf Energy Limited	Aksa Akrilik Kimya Sanayii As
Aksa Enerji Uretim Anonim Sirketi	Allete, Inc.
Alliant Energy Corporation	Ameren Corporation
American Electric Power Company, Inc.	Anglo American Plc
Arch Coal, Inc.	Atco Ltd.
Banpu Public Company Limited	Black Hills Corporation

Bukit Asam (Persero) Tbk Pt	Capital Power Corporation
Cesc Ltd	Cez, A.S.
Cgn New Energy Holdings Co., Ltd.	China Coal Energy Company Limited
China Coal Energy H	China Longyuan Power Group Corporation Limited
China Power International Development Limited	China Resources Power Holdings Company Limited
China Shenhua Energy Company Limited	China Shenhua Energy H
Chubu Electric Power Company, Incorporated	Cimic Group Limited
Ck Infrastructure Holdings Limited	Clp Holdings Limited
Cms Energy Corporation	Coal India Ltd
Colbun S.A.	Consol Energy Inc.
Dmci Holdings Inc.	Dominion Energy, Inc
Drax Group Plc	Dte Energy Company
Duke Energy Corporation	Edp - Energias De Portugal, S.A.
Edp - Energias Do Brasil S.A.	Electric Power Development Co., Ltd.
Emera Incorporated	Endesa, Sociedad Anonima
Enea Spolka Akcyjna	Enel - Spa
Enel Chile S.A.	Energa Spolka Akcyjna
Entergy Corporation	Evergy, Inc.
Evn Ag	Exxaro Resources Limited
Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao	Firstenergy Corp.
Fortis Inc.	Glow Energy Public Company Limited
Gmr Infrastructure Limited	Guangdong Investment Limited
Gujarat Mineral Development Corporation Limited	Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
Hokuriku Electric Power Company	Hopewell Holdings Limited
Hosken Consolidated Investments Limited	Huadian Power International Corporation Limited
Huadian Power Intl H	Huaneng Power International, Inc.
Idacorp, Inc.	Indo Tambangraya Megah Tbk Pt
Inner Mongolia Yitai Coal Co., Ltd.	Inter Rao Yeas Pao
Itochu Enex Co., Ltd.	Jardine Cycle & Carriage Limited
Jardine Matheson Holdings Limited	Jardine Strategic Holdings Limited
Jastrzebska Spolka Weglowa Spolka Akcyjna	Jindal Steel And Power Limited
Korea Electric Power Corporation	Kyushu Electric Power Company, Incorporated
Lg International Corp	Lubelski Wegiel Bogdanka Sa
Mge Energy, Inc.	Nisource Inc.
Northwestern Corporation	Nrg Energy, Inc.
Ntpc Limited	Oci Company Ltd.
Oge Energy Corp.	Ogk-2 Pao
Origin Energy Limited	Otter Tail Corporation
Peabody Energy Corporation	Pge Polska Grupa Energetyczna Spolka Akcyjna

Pinnacle West Capital Corporation	Pnm Resources, Inc.
Portland General Electric Company	Power Assets Holdings Limited
Ppl Corporation	Pt Adaro Energy Tbk
Pt Astra International Tbk	Pt Bumi Resources Tbk
Pt Delta Dunia Makmur Tbk	Pt Harum Energy Tbk
Pt Indika Energy Tbk	Pt United Tractors Tbk
Public Power Corporation S.A.	Reliance Infrastructure Limited
Reliance Power Limited	Scana Corporation
Sembcorp Industries Ltd	Shaanxi Coal Industry Company Limited
Shanxi Lu'An Environmental Energy Dev. Co., Ltd	Shanxi Xishan Coal And Electricity Power Co., Ltd.
Shenergy Company Limited	Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
Shikoku Electric Power Company, Incorporated	Shree Cement Limited
Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd.	South32 Limited
Tauron Polska Energia Spolka Akcyjna	Tenaga Nasional Berhad
The Aes Corporation	The Chugoku Electric Power Company, Incorporated
The Electricity Generating Public Company Limited	The Kansai Electric Power Company, Incorporated
The Okinawa Electric Power Company, Incorporated	The Southern Company
Tohoku Electric Power Company, Incorporated	Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
Torrent Power Limited	Transalta Corporation
Vectren Corporation	Vistra Energy Corp.
Washington H. Soul Pattinson And Company Limited	Wec Energy Group, Inc.
Whitehaven Coal Limited	Xcel Energy Inc.
Yanzhou Coal Mining Company Limited	Yanzhou Coal Mining H
Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.	

TABEL 3.6.4 UITSLUITINGSLIJST VN GLOBAL COMPACT SCHENDERS PER 1 JANUARI 2021

Onderneming	
Altice Europe A	Altice Financing SA
Altice Finco SA	Altice Luxembourg SA
AviChina Industry & Technology Co Ltd	B Communications LTD
Bank Hapoalim B.M.	Bank Leumi Le-Israel B.M.
Barclays Africa Group Limited	Bezeq The Israeli Telecom Co
BHP Group plc	BHP Group, Ltd.
Centrais Eletricas Brasileiras S.A. - Eletrobras	Centrais Eletricas Brasileiras SA-Eletrobras Pfd B
Cintas Corp.	Companhia Energetica de Minas Gerais
Companhia Energetica de Minas Gerais- CEMIG	Enbridge, Inc.
Energy Transfer LP	Energy Transfer Operating LP
Export-Import Bank of India	Harel Insurance Investments & Financial Services Ltd.
JBS SA	Marathon Petroleum Corp.
Mizrahi Tefahot Bank Ltd.	NK Lukoil
Phillips 66	Phillips 66 Partners LP
Repsol SA	SK Innovation
Sunoco Logistics Partners Operations LP	The First International Bank of Israel Ltd.
Vale S.A.	Vale SA Pfd A
XPO Logistics	

TABEL 3.6.5 UITGESLOTEN STAATSBEDRIJVEN PER 1 JANUARI 2021

Onderneming	
Aluminum Corp A (HK-C)	Aluminum Corp of China Ltd
Baoshan Iron & Steel Co Ltd	China Chengtong Holdings Group
China Development Bank Financial Leasing Co Ltd	China Great Wall International Holdings III Ltd
China Huaneng Group	China Jianyin Investment Ltd
China Minmetals Corp	China National Travel Service HK Group Corp
China Orient Asset Management International Holding Ltd	China Petrochemical Corp
China Petroleum & Chemical Corp	China Three Gorges Corp
China Travel Intl	China Yangtze Power Co Ltd
CNOOC LTD	CNPC HK Overseas Capital Ltd
COFCO Corp	Development Bank of Kazakhstan JSC
Elecar	KazAgro National Holding JSC
Kazakhstan Temir Zholy JSC	KazMunaiGas Exploration Production JSC
KazMunayGas National Co JSC	Oschadbank
PDVSA	PetroChina Co A (HK-C)
PetroChina Co Ltd	Power Constr A (HK-C)
Power Construction Corp of China	Power Construction Corp of China Ltd
Roselkhozbank JSC	Russian Railways JSC
Samruk-Energy JSC	Saudi Aramco
SCF Capital Ltd	Sinochem Corp
Sinochem International Corp	Socar
Southern Gas Corridor CJSC	State Grid Corp of China
Ukreximbank	Vnesheconombank

TABEL 3.6.6 UITGESLOTEN LANDEN PER 1 JANUARI 2021

Land	
Angola	Oman
Azerbeidzjan	Qatar
Bahrain	Rusland
China	Saudi-Arabië
Egypte	Tajikistan
Ethiopië	Thailand
Gabon	Turkije
Irak	Venezuela
Kameroen	Verenigde Arabische Emiraten
Kazachstan	Vietnam
Oezbekistan	Wit-Rusland

Deze tabel bevat alleen landen waarin BPL Pensioen kan beleggen op basis van de samenstelling van de voor het pensioenfonds relevante benchmarks (iBoxx Sovereigns, JPM EMBI en JPM GBI-EM).

BPL Pensioen belegt sowieso niet in gesanctioneerde landen als Noord-Korea, Somalië, Soedan, Zuid-Soedan, Syrië, Centraal-Afrikaanse Republiek en Zimbabwe. Deze landen zijn echter ook geen onderdeel van de door BPL Pensioen gehanteerde benchmarks.

4. Engagement

Een onderneming is gericht op het maken van winst. Het streven naar maximale winst kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het VN Global Compact. In een context waar ondernemingen deze internationale richtlijnen systematisch schenden wordt gedrag onverantwoord. Onverantwoord gedrag vormt niet alleen een risico voor belanghebbenden het vormt ook een bedreiging voor de continuïteit van winst op de lange termijn.

Het is dus in het belang van de onderneming en al haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. BPL Pensioen gaat de dialoog aan met ondernemingen. Het doel is het stellen van duidelijke kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices' bij ondernemingen. Zo wordt bijgedragen aan het bevorderen van het juiste evenwicht en worden de belangen van het pensioenfonds beschermd.

4.1. BPL Pensioen en de dialoog

Engagement is het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het verantwoord beleggen beleid. Met het aangaan van de dialoog wil BPL Pensioen het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren en tegelijkertijd aandeelhouderswaarde vergroten.

Anders dan bij het uitsluitingsbeleid waarbij BPL Pensioen op voorhand niet belegt in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegt wordt in ondernemingen die ter discussie staan. BPL Pensioen heeft dan als aandeelhouder de mogelijkheid om het management aan te sporen het beleid of activiteiten te wijzigen.

Het BPL Pensioen engagementprogramma is op te splitsen in drie onderdelen:

Normatief engagement

Thema engagement

(PRI) collectieve engagement

ESG Nederland

Normatief engagement

De beginselen van het VN Global Compact (zie bijlage 1) vormen een minimaal uitgangspunt voor verantwoord ondernemen. Structurele schendingen van het VN Global Compact vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale

gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden.

Aan de hand van de vier hoofdthema's: mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie worden ondernemingen getoetst en op basis van portefeuilleposities geselecteerd voor engagement.

Belangrijke aandachtspunten bij het voeren van een dialoog zijn dat ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van de beginselen van het VN Global Compact. Mochten zij zich daaraan wel schuldig maken, dan is het noodzakelijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat de schendingen in de toekomst opnieuw zullen optreden.

Thema engagement

Daarnaast gaat BPL Pensioen ook de dialoog aan over onderwerpen die gerelateerd zijn aan maatschappelijk verantwoord ondernemen, de rapportage daarvan en aan corporate governance gerelateerde onderwerpen. Dit met het doel de kansen en risico's van een onderneming beter in kaart te krijgen en met als doel het duurzame gedrag van ondernemingen te verbeteren en aandeelhouderswaarde op de langere termijn te creëren. Naast dat er aandacht wordt besteed aan sociale en goed bestuur thema's wordt er ook de nadruk gelegd op engagementtrajecten die goed passen binnen de speerpuntthema's Klimaat en Water.

PRI collectieve engagement

BPL Pensioen is ondertekenaar van de PRI. Binnen dit initiatief worden onder meer de collectieve engagement initiatieven aangeboden. BPL Pensioen kan op 3 manieren bijdragen aan collectieve engagement initiatieven, te weten:

1. Een rol als supporting investor binnen een collectief engagement,
2. Een rol als lead investor binnen een collectief engagement,
3. Als ondertekenaar van verklaringen, oproepen, et cetera.

In het hoofdstuk Collectief Engagement wordt er meer inzicht gegeven in collectieve dialogen gesteund door BPL Pensioen.

Voortgang en achtergrondinformatie voor ieder thema wordt gegeven in de bijlages van dit MVB verslag. Een korte toelichting op de thema's in het engagementprogramma wordt in onderstaande hoofdstukken gegeven.

4.2. Normatief engagement

De uitvoering van het Global Compact engagement is uitbesteed aan ISS ESG. Hiermee wordt een optimale aansluiting gerealiseerd op het screenings en uitsluitingsproces van BPL Pensioen.

Momenteel zijn er 79 ondernemingen opgenomen in het normatief engagementprogramma. Met deze ondernemingen wordt er over één of meerdere normschendingen gesproken. Het aantal normschendingen kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen. In totaal zijn er 102 lopende dialogen met 79 ondernemingen. In het afgelopen halfjaar is met 15 ondernemingen een nieuwe of hernieuwde dialoog geïnitieerd.

Normatief schendingen Mensenrechten

Het doel van deze dialogen is het opheffen van geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen van die verband houden met het voorkomen van nieuwe mensenrechtenschendingen. De onderneming moet aantonen dat de schending van de Global Compact principes is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dit vaststelt.

Schendingen van de beginselen van mensenrechten kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Door hun activiteiten in deze landen genereren de ondernemingen inkomsten voor de betreffende regimes, die deze inkomsten vervolgens vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking. Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van schendingen op het gebied van mensenrechten zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurd veiligheidsdiensten van ondernemingen.

Momenteel zijn er 31 dialogen met ondernemingen over geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen.

Normatief schendingen arbeidsomstandigheden

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe arbeidsnormenschendingen.

Structurele schendingen van het Global Compact, in het bijzonder de principes die gaan over arbeidsnormen, vormen financiële en reputatierisico's voor de onderneming en voor belanghebbenden zoals aandeelhouders.

Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze beginselen van het Global Compact. Mochten zij zich daaraan wel schuldig maken, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat schendingen in de toekomst opnieuw zullen optreden.

Structurele schendingen van de beginselen over arbeidsomstandigheden kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de ketens van toeleveranciers van ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel van een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen bedrijven zelf als binnen de ketens.

De onderneming moet aantonen dat de schending van de Global Compact principes is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven.

Momenteel zijn er 26 dialogen met ondernemingen over geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschendingen.

Normatief milieuschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de gevonden schendingen van het Global Compact en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages die verband houden met het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Structurele schendingen van het Global Compact, in het bijzonder de principes die gaan over milieu, vormen financiële, operationele en reputatierisico's voor de onderneming en voor haar belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen daarom te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze beginselen van het VN Global Compact. Mochten zij zich daaraan wel schuldig maken, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat de schendingen in de toekomst opnieuw optreden.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART-doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat schending van de Global Compact principes structureel is opgeheven waarbij het wenselijk is dat een externe onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is

opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan het nemen van corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstelplannen.

Momenteel zijn er 25 dialogen met ondernemingen over geconstateerde of vermeende milieunormenschendingen.

Normatief schendingen anti-corruptie

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en hebben een negatieve invloed op de (creatie van) aandeelhouderswaarde. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten. Overtredingen van internationale principes op het gebied van anticorruptie kunnen schadelijk zijn voor de reputatie van een bedrijf en de waarde van merken.

Eén van de universele principes van het Global Compact is gericht op corruptie. Dit principe roept bedrijven op om preventieve en handhavingsmaatregelen in te stellen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anti-corruptiebeleid en de maatregelen tegen corruptie bij bedrijven te verbeteren. Daarnaast moet ook voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, agenten en onderaannemers die betrokken zijn bij beschuldigingen in verband met corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt gecommuniceerd over verrichte onderzoeken en over doorgevoerde veranderingen.

Momenteel zijn er 20 dialogen met ondernemingen over geconstateerde of vermeende corruptie.

De BPL Pensioen specifieke rapportage over de ISS ESG engagementactiviteiten is opgenomen als bijlage 3 in deze MVB rapportage.

4.3. Thematische engagement

Achmea Investment Management voert thematische engagements voor BPL Pensioen uit. Deze samenwerking biedt gelegenheid voor nauwere afstemming en invulling van de engagement zoals het BPL Pensioen inhoudelijk het beste past. Voortgang op de individuele thema's van de Achmea IM engagementactiviteiten is uiteengezet in de BPL Pensioen specifieke rapportage opgenomen als bijlage 4 in deze MVB rapportage. In de onderstaande hoofdstukken wordt een korte introductie per thema gegeven.

Leefbaar loon in de supermarkt- en textielsector

Een leefbaar loon is een loon waarmee een werknemer kan voorzien in basisbehoeftes van zijn of haar gezin; van voeding, gezondheidszorg, kleding, huisvesting tot scholing. Afhankelijk van het land kan dit overeenkomen met het minimumloon, maar in vele landen is er of geen wetgeving

op dit terrein, of is het minimumloon onvoldoende om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Dit geldt voor ontwikkelingslanden, maar ook dicht bij huis in landen als Hongarije, het Verenigd Koninkrijk of Polen. Juist daarom hebben bedrijven een belangrijke verantwoordelijkheid wat betreft het betalen van een leefbaar loon. Hoewel het betalen van een leefbaar loon in eerste instantie lijkt te leiden tot hogere kosten, kan het ook leiden tot lagere kosten en hogere winstgevendheid. Dit blijkt onder andere uit onderzoeken van Berenschot en Chapman & Thompson op dit onderwerp.

Er is gekozen om twee sectoren te selecteren voor het engagementprogramma, namelijk de kleding- en supermarktsector. Het onderwerp is voor deze sectoren materieel en ze kunnen ook relatief eenvoudig verbeteringen op dit thema realiseren. Er wordt bij de uitvoering van dit thema nauw samengewerkt met het Platform Living Wage for Financials (PLWF). Dit is een samenwerkingsverband van financiële instellingen, waaronder MN, ASN, a.s.r., Triodos IM, NN IP, Robeco en Kempen. Binnen dit platform wordt informatie uitgewisseld, is een methodologie ontwikkeld om bedrijven te analyseren op hun prestaties op het gebied van leefbaar loon en wordt er samengewerkt om de resultaten van het platform onder de aandacht te brengen. Engagements worden indien mogelijk samen gevoerd of gecoördineerd. Dit maakt het voor dit engagementtraject mogelijk zowel de efficiency als effectiviteit te vergroten.

Doel van het thema

Leefbaar loon is een complex onderwerp, zeker in een bedrijf met honderden toeleveranciers. Daarom hebben we op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd waarop een bedrijf stappen kan zetten. Afhankelijk van de onderneming leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen.

- **Beleidsvorming:** De onderneming heeft beleid ontwikkeld op het onderwerp leefbaar loon.
- **Implementatie & toetsing.** De onderneming past haar beleid toe in haar eigen bedrijfsvoering en bij haar toeleveranciers. De onderneming monitort actief de voortgang hiervan.
- **Randvoorwaarden.** De onderneming zorgt tevens dat de randvoorwaarden voor een leefbaar loon, zoals collectieve onderhandeling en vakbondsvrijheid, gewaarborgd zijn.
- **Samenwerking:** De onderneming werkt op dit thema samen met andere partijen.
- **Transparantie:** De onderneming is op dit thema transparant richting investeerders, consumenten en andere stakeholders wat betreft haar beleid, de implementatie en de voortgang.

Selectie ondernemingen en voortgang engagement

De bedrijven Ralph Lauren, TJX Companies, VF Corp, Home Depot, Tesco PLC, Koninklijke Ahold Delhaize N.V., Casino Guichard-Perrachon S.A. en Metro A.G. zijn geselecteerd voor engagement. Voor de bedrijven in de kledingindustrie

wordt er gezamenlijk opgetrokken met de andere investeerders in het Platform Living Wage for Financials.

De tweede helft van 2020 stond vooral in het teken van de afronding van het jaarlijkse voortgangsonderzoek en de presentatie van de resultaten, zie voor meer details daarover het kader over PLWF. We hebben dit jaar ook voor het eerst de resultaten van ons onderzoek gepubliceerd op de website van PLWF. Bij Hugo Boss, Ralph Lauren en VF Corp zagen we duidelijke verbetering van beleid op punten die we eerder in de dialoog hebben besproken. We zien deze verbeteringen dan ook als mijlpaal 'toezegging'. Meer details zijn te vinden in het profiel van elke onderneming.

We voerden ook gesprekken met Home Depot, Ralph Lauren en TJX en namen deel aan de stakeholder dialoog over de duurzaamheidsstrategie van Hugo Boss. Een voorzien gesprek met Hugo Boss specifiek over leefbaar loon moest worden uitgesteld tot begin volgend jaar. Ook met VF Corp. lukte het niet meer om nog in 2020 een gesprek over leefbaar loon te plannen. Dit gesprek zal begin 2021 plaatsvinden. Het onderzoek naar VF Corp. toonde wel duidelijk aan dat de onderneming vooruitgang boekt. Zo heeft de onderneming het mensenrechten beleid versterkt, en spreekt het daarin nu over het belang van eerlijke lonen en een adequate levensstandaard.

Bij Home Depot staat het onderwerp leefbaar loon in de productieketen nog niet echt op de agenda. Dat bleek wederom uit het jaarlijkse onderzoek. Het gesprek ging daarom meer over de actualiteit zoals de problemen rond de Covid-19 crisis en de arbeidsomstandigheden voor de eigen werknemers. Wat betreft de eigen werknemers is gelijke betaling van mannen en vrouwen nog een belangrijk punt van aandacht. Aangezien het contact met Home Depot eerder moeizaam verliep, was het dit keer constructieve gesprek een stap vooruit. Voor de voorzetting van de dialoog zullen we met de samenwerkende beleggers binnen het PLWF bespreken hoe we de aandacht van de onderneming toch ook richting leefbaar loon in de keten kunnen verleggen en dit thema een plek kunnen geven in een structurele analyse van mensenrechten risico's in de keten.

Ralph Lauren boekt duidelijk vooruitgang op gebied van leefbaar loon. In juli bespraken we de resultaten van ons jaarlijkse onderzoek waaruit die voortgang bleek. Belangrijke basis voor die voortgang was een document met de eerste uitwerking van de eerder aangekondigde 'strategie voor loonbetaling in de productieketen'. Daarin spreekt de onderneming een duidelijk commitment uit ten aanzien van leefbaar loon. Natuurlijk ging het gesprek ook over de impact van de Covid-19 crisis. Ook Ralph Lauren en partners in de keten zijn zwaar geraakt. Toch heeft de onderneming zich ingezet om geplaatste orders te betalen en ondersteunt ze ook de ILO 'Call to action' om samen te werken aan het herstel van kledingindustrie. De deelname van Ralph Laurens' mensenrechten expert aan het PLWF webinar over het leefbaar loon onderzoek en de gevolgen van Covid-19

voor de sector, zien we als een teken van waardering van de dialoog.

Van TJX ontvingen we het antwoord op de schriftelijke vraag die we indienden voor de aandeelhoudersvergadering in juni. Ook rondde we in het derde kwartaal het jaarlijkse onderzoek af naar de onderneming. In december spraken we opnieuw met TJX. In dit gesprek hebben we vooral gesproken over de productie van kleding voor eigen merken. Meer over de inhoud van het gesprek is te lezen in het profiel van TJX. Gezien de aarzeling van de onderneming om met leefbaar loon aan de slag te gaan bekijken we momenteel met andere leden van PLWF welke stappen TJX eerst moet zetten om vervolgens leefbaar loon als mensenrechten risico in beeld te krijgen. We vragen TJX nu om in meer detail te rapporteren over de risico analyse met betrekking tot mensenrechten en arbeidsomstandigheden in de landen waar de productie plaatsvindt.

De tweede helft van 2020 stond ook voor de supermarkten in het teken van de afronding van het jaarlijkse voortgangsonderzoek en de presentatie van de resultaten. Zie voor meer details daarover het kader over PLWF.

Ten opzicht van de analyse in 2019 lijken er een aantal voorzichtige stappen vooruit te zijn gezet bij de ondernemingen waarmee we de engagement voeren. Bijvoorbeeld door het expliciet benoemen van leefbaar loon als relevant onderwerp in het beleid, publiceren van een mensenrechtenbeleid en concrete stappen in de cacao-keten. Op basis van de uitkomsten van ons onderzoek hebben we met de andere leden van het PLWF een publicatie opgesteld die we ook hebben gedeeld met de ondernemingen. In deze publicatie roepen we, op basis van onze analyse, ondernemingen op om beter in beeld te krijgen in welke ketens de problematiek het grootst is, stappen te zetten bij hun eigen werknemers en naast pilotprojecten leefbaar loon een volwassen plek te geven in de inkoopprocessen en audits die plaatsvinden bij toeleveranciers. De publicatie is [hier te downloaden](#).

De resultaten uit de analyse en onze oproep zijn met alle ondernemingen besproken. De resultaten werden voor het overgrote deel geaccepteerd en de ondernemingen gaven aan dat werd ingezet om volgend jaar betere prestaties neer te zetten. Per onderneming hebben we tevens ingezoomd op specifieke onderwerpen. Zo hebben we met Tesco gesproken over de implementatie van het nieuwe beleid op gebied van leefbaar loon en arbeidsomstandigheden in de keten. Met Casino spraken we over hoe de onderneming in kaart kan brengen of er een leefbaar loon wordt betaald in de verschillende markten waar de onderneming actief is.

In 2021 zal Achmea IM het leefbaar loon engagement project afronden. We zullen dit jaar nog de laatste gesprekken met de ondernemingen voeren en met het PLWF het jaarlijkse voortgangsonderzoek uitvoeren en daarover rapporteren.

De samenwerking met het PLWF betekent echter, dat de afronding van ons leefbaar loon engagement niet hoeft te betekenen dat de dialoog met de ondernemingen op dit thema stopt. Het verbeteren van de lonen is duidelijk een lange termijn thema. We zullen daarom proberen om onze rol als 'lead-investor' over te dragen aan andere leden van het PLWF, zodat de dialoog met de ondernemingen wordt voortgezet.

Transport & Klimaat

De transportsector draagt ruim 25 procent bij aan de totale Europese CO₂-uitstoot. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het Klimaatakkoord van Parijs is gebleven dient de sector wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de broeikasgas-reductie om deze doelstellingen te behalen. Daarom is het materieel en relevant vanuit financieel en maatschappelijk perspectief om dit thema uit te voeren binnen de logistieke sector.

De transportsector omvat een breed scala aan industrieën. We kiezen ervoor om ons te richten op de industriegroep 'logistiek'. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Door ons te richten op deze groep denken wij optimaal rendement te halen uit onze inspanningen. Een engagement in deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan schonere brandstoffen zoals waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals elektrische schepen naar het achterland), reductie van emissie-intensiteit van bestaande wagenparken, alternatieve vervoerswijzen, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstand verlagen door een schip schoon te houden) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

Doel van het thema

De doelen die wij hebben opgesteld voor de ondernemingen luiden als volgt:

- Transportbedrijven verbeteren transparantie over (a) de CO₂-uitstoot, door bijvoorbeeld te rapporteren over brandstofgebruik en (b) de gehanteerde strategie om te blijven voldoen aan de striktere CO₂ (zelf)regulering;
- Transportbedrijven nemen klimaatverandering en CO₂-uitstoot in het bijzonder op in hun beleid. Wij vragen hen de urgentie en materialiteit van het reduceren van de CO₂-uitstoot te erkennen, capaciteit en expertise op bestuursniveau ten aanzien van klimaatverandering beschikbaar te maken en klimaatscenario's (waaronder gebruik van fossiele brandstoffen) te integreren bij bepaling van lange termijn financiële risico's;
- Transportbedrijven integreren brandstofefficiëntie in de strategie, planning, activiteiten en investeringsbeslissingen;
- Daarnaast willen wij transportbedrijven aan de hand van best practices (a) inzicht geven in de mogelijkheden tot

het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en (b) stimuleren over te schakelen op hernieuwbare energiebronnen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goal (SDG):

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Onze focus is doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

Selectie van ondernemingen en voortgang engagement

Deutsche Post AG, Royal Mail plc, United Parcel Service, Inc., Expeditors International of Washington, Inc. en C.H. Robinson Worldwide, Inc. zijn geselecteerd voor engagement.

In het eerste kwartaal van 2019 zijn de dialogen met ondernemingen in de transportsector gestart. Nadat wij de meest recente informatie, waaronder analyses door dataprovider MSCI en rapportages van de ondernemingen zelf bestudeerden, stuurden wij de ondernemingen de eerste brieven waarin wij hen vroegen om de dialoog met ons aan te gaan. Inmiddels is met alle geselecteerde ondernemingen één of meerdere keren gesproken, met uitzondering van Expeditors International of Washington. Ondanks meerdere pogingen kwam de dialoog met deze onderneming tot onze spijt niet op gang, waarop wij het engagementtraject met deze onderneming per 1-1-2020 beëindigden.

In de tweede helft van 2020 voerden wij een vervolgesprek met United Parcel Service (UPS). In november 2020 steunden wij het indienen van een aandeelhoudersresolutie bij UPS. Deze resolutie vraagt UPS om de transparantie over haar lobbyactiviteiten en -uitgaven te vergroten. Ook verzoeken wij UPS via deze resolutie om te rapporteren over de afstemming tussen het klimaatbeleid van de onderneming en haar lidmaatschappen van lobbyverenigingen. In ons gesprek met UPS bespraken wij zowel de voortgang van UPS in relatie tot haar klimaatdoelstellingen als de aandeelhoudersresolutie over UPS' lobbyactiviteiten. Door de COVID-19 pandemie en de verdere ontwikkeling van E-commerce is de vraag naar pakketten, en daarmee ook het aantal kilometers en het brandstofgebruik van UPS, toegenomen. UPS heeft aangegeven extra inspanningen te gaan leveren om haar emissies te verminderen. Daarnaast liet UPS weten de feedback over de transparantie over haar lobbyactiviteiten en de afstemming tussen UPS' klimaatbeleid en haar lobbyactiviteiten in acht te nemen.

Ook spraken wij het afgelopen half jaar met C.H. Robinson. Door de COVID-19 pandemie en de dood van George Floyd vlakbij het hoofdkantoor van de onderneming, die de focus van C.H. Robinson op sociale aspecten vestigde, hebben de klimaatplannen van de onderneming enige vertraging

opgelopen. De onderneming werkt momenteel haar klimaatstrategie en -doelstellingen uit en bereidt een scenario analyse voor. C.H Robinson zal hierover in de eerste helft van 2021 meer informatie delen. Ten slotte spraken wij met Royal Mail. Royal Mail heeft zich een CO₂ neutrale doelstelling gesteld die in lijn is met een 1.6 graden scenario en daarmee binnen de doelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs valt. De onderneming ontwikkelt op dit moment een routekaart met tussentijdse doelstellingen richting haar doel om in 2050 CO₂ neutraal te opereren.

In de eerste helft van 2021 zullen wij een vervolg geven aan onze dialoog met Deutsche Post en ingaan op de voortgang die de onderneming heeft geboekt in relatie tot haar doelstelling om in 2050 CO₂ neutraal te opereren. Ook kijken wij uit naar nieuwe informatie die C.H. Robinson begin 2021 over haar klimaatstrategie en -doelstellingen zal delen, waarna wij de onderneming om een vervolgesprek hierover zullen verzoeken.

UPS liet weten open te staan voor een vervolgesprek waarin de aandeelhoudersresolutie over UPS' lobbyactiviteiten en transparantie hierover centraal staat. Dit gesprek hopen wij in de loop van 2021 te voeren.

Waterrisico's bij water- en elektriciteitsbedrijven

Het World Economic Forum stelt dat water crises gemeten naar impact tot de top drie van wereldwijde risico's behoren. Tenzij watergebruik in de komende jaren sterk verandert, zal door toenemende industrialisatie, landbouw, energiegebruik en verstedelijking het risico van waterschaarste stijgen. Volgens de OECD leven in 2050 mogelijk 4 miljard mensen in gebieden met waterschaarste. Een goed waterbeleid ligt aan de kern van het beheersen van de water gerelateerde risico's. In veel landen slaagt men er echter nog niet in om op een proactieve manier met de risico's om te gaan.

Uit een analyse door World Resources Institute komt naar voren dat bijna de helft van de wereldwijde conventionele elektriciteitscentrales zich bevinden in gebieden die kampen met water stress. Water komt daarom als belangrijke bedreiging voor de waterintensieve energiesector naar voren. Een studie door het Carbon Disclosure Project (Charged or Static, april 2017) maakte de omvang van waterproblematiek in elektriciteitsbedrijven duidelijk zichtbaar.

Ook MSCI stelt dat (in het bijzonder Amerikaanse) elektriciteitsbedrijven toenemende fysieke risico's lopen als gevolg van extreme weersomstandigheden zoals droogte of juist extreme regenval. Elektriciteitsbedrijven zijn vaak sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van grote hoeveelheden water om te kunnen functioneren.

Zo hebben kerncentrales en conventionele elektriciteitsbedrijven, die gebruikmaken van stoomopwekking om turbines aan te drijven, een constante toevoer van grote hoeveelheden water nodig voor koeling.

Ook waterkrachtcentrales zijn afhankelijk van voldoende water. Hoewel conventionele elektriciteitscentrales zijn ontworpen voor gebruik tijdens alle klimaatomstandigheden, kan een terugloop in de aanvoer van water leiden tot een reductie van capaciteit of zelfs een tijdelijke stop. Vooral elektriciteitsbedrijven die opereren in gebieden met toenemende waterschaarste worden geconfronteerd met onvermijdelijke nadelige gevolgen.

Fluctuaties in de beschikbaarheid van water, toenemende kapitaalkosten door technologische aanpassingen, veranderende wetgeving en vergunningverlening kunnen in de komende jaren zeer nadelige gevolgen hebben voor de operationele continuïteit en kosten van elektriciteitsopwekking in met als mogelijk resultaat zelfs de afwaardering van bezittingen. Deze fysieke risico's van klimaatverandering zijn dan ook relevant voor institutionele beleggers. Opvallend zijn de onderlinge afhankelijkheden tussen water en energievoorziening en daarmee de noodzaak om watermanagement goed te organiseren.

Doel van het thema

Om de risico's goed te kunnen begrijpen en de wijze waarop bedrijven deze benaderen, vragen wij bedrijven om op een heldere manier te rapporteren. In de kern verwachten wij van ondernemingen dat zij een waterrisico beheerssysteem hebben, dat ze de watervoetafdruk verlagen en dat ze transparant zijn over de bestaande waterrisico's.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

• SDG 13: Klimaatactie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.3 dat zich richt op het versterken van de capaciteit om te gaan met klimaatverandering.

Selectie ondernemingen en voortgang engagement

Voor deze engagement zijn de volgende ondernemingen geselecteerd: Pinnacle West Capital Corporation, Veolia Environnement SA, Emera Inc, Severn Trent Plc, United Utilities Group PLC, Public Service Enterprise Group Inc, Chubu Electric Power Company Incorporated, American Water Works Company, Inc., ENGIE SA, Fortum Oyj .

Uit de recente dialogen met deze water- en elektriciteitsondernemingen blijkt dat ondernemingen zich steeds meer en serieuzer bezighouden met de beschikbaarheid van water en de eventuele risico's die hiermee samenhangen. Ondernemingen die wij spreken hebben het onderwerp op de agenda staan. Niet in de laatste plaats omdat dit door overheden en toezichthouders verwacht wordt. In deze dialogen wordt niet uitsluitend gevraagd naar toezeggingen op het gebied van beleidswijzigingen, maar wordt vooral ook waarde gehecht aan het geven van meer openheid over de aard en oorzaak van waterrisico en de wijze waarop de onderneming deze mitigeert.

Eind 2020 komt een einde aan dit driejarige engagement traject. Het laatste halfjaar zal worden benut om afrondende gesprekken te voeren en onze conclusies te formuleren. Gedurende het eerste halfjaar van 2020 hebben wij gesproken met Fortum, American Water Works en Chubu. Met Fortum spraken wij over potentiële nieuwe water gerelateerde risico's ten gevolge van de overname van het Duitse energiebedrijf Uniper. In ons gesprek met American Water Works zei de onderneming toe waterrisico's opnieuw te wegen in vernieuwd ESG beleid. Chubu is recentelijk gestart met het rapporteren aan CDP. Tijdens ons gesprek met de onderneming reflecteerden wij hierop en wezen wij hen op eventuele vervolgstappen.

Met de ondernemingen worden ook afrondende gesprekken ingepland voor het tweede halfjaar van 2020. Het algemene beeld blijft dat er grote verschillen zijn tussen de ondernemingen en de specifieke omgeving waarin zij opereren. Een terugkomend punt van aandacht is het beleid op het gebied van watermanagement en de eenduidige rapportage over impact en risico.

Met de ondernemingen worden ook afrondende gesprekken ingepland voor het tweede halfjaar van 2020. Het algemene beeld blijft dat er grote verschillen zijn tussen de ondernemingen en de specifieke omgeving waarin zij opereren. Een terugkomend punt van aandacht is het beleid op het gebied van watermanagement en de eenduidige rapportage over impact en risico.

Klimaattransitie

In het klimaatakkoord van Parijs hebben 196 landen afgesproken om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de twee graden, waarbij het streven is de opwarming van de aarde beneden de 1,5 graad te houden. In een rapport over klimaatverandering (IPCC), wordt gesteld dat hiertoe het totaal aan mondiale CO₂-emissies tegen 2030 met 45 procent zal moeten dalen ten opzichte van 1990. Omdat fossiele brandstoffen die bij de verbranding een groot deel van de CO₂-uitstoot veroorzaken vooralsnog een centrale rol in de energievoorziening spelen, zal een verstrekkende transitie van de energievoorziening nodig zijn om de uitstoot van broeikasgassen fors te reduceren (DNB, 2018). Wereldwijd spannen overheden, (maatschappelijke) organisaties en consumenten zich in om een transitie mogelijk te maken naar een koolstofarme economie. Daarbij ligt de nadruk op investeren in meer hernieuwbare energie en het afbouwen van onze afhankelijkheid van fossiele energiebronnen.

Tijdens de dialoog klimaattransitie gaan we in gesprek met ondernemingen over de gevolgen van de klimaattransitie in termen van risico's en kansen. Het gesprek richt zich op de strategie die bedrijven kiezen, maar ook: in welke mate zijn zij voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst? In welke mate kunnen bijvoorbeeld ondernemingen die nu sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen zich tijdig aanpassen aan een veranderende markt en regelgeving?

Waar ligt het zwaartepunt van de huidige investeringen door ondernemingen en welke keuzes liggen hieraan ten grondslag? Zijn ondernemingen in staat om verschillende toekomstscenario's uit te werken, veranderingen waar te nemen en tijdig te anticiperen?

Met behulp van een scenario-analyse model is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in de ondernemingen waarvan gesteld kan worden dat zij in de komende 5 jaar het verst verwijderd zijn van een breed geaccepteerd 2 °C scenario. De analyse bestrijkt 70-90 procent van de broeikasgasemissies die samenhangen met een standaardportefeuille en omvat de door de DNB beschreven transitiegevoelige sectoren zoals de fossiele energie sector. Op basis van onze observaties blijkt dat er relatief veel winst valt te behalen voor de energiesector (olie en gas) en automobielproducenten. Ondernemingen in portefeuille in deze sectoren staan momenteel voor de grootste uitdagingen in relatie tot de energietransitie doordat zij momenteel meer opereren in lijn met een 2 – 4 graden scenario dan een 1,5-2 graden scenario.

Doel van het thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaatgerelateerde risico's en kansen meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken;
- Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn. Autoproducenten dienen hierbij een duidelijk visie op de ontwikkeling van elektrisch rijden op te stellen;
- De olie- en gasbedrijven nemen een sturende rol aan in de transitie naar hernieuwbare energie en reageren niet slechts op de vraag;
- De onderneming geeft toegang tot de gehanteerde maatstaven en doelstellingen en telt ons in staat om potentiële risico's, het vermogen om aan financiële verplichtingen te voldoen, de algemene blootstelling aan klimaat gerelateerde kwesties en de voortgang in het beheer van of de aanpassing aan deze kwesties beter te beoordelen;
- De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen klimaatmaatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op maatregelen integreren inzake klimaatverandering.

Voortgang

In het tweede halfjaar van 2019 is dit thema van start gegaan en is er onderzoek gedaan, op basis van KPI's, naar de activiteiten van ondernemingen op het gebied van klimaattransitie. Op basis van dit onderzoek zijn engagementbrieven verstuurd naar de vijf geselecteerde ondernemingen: Subaru Corporation, Renault, BMW, Marathon Oil Corporation, Exxon Mobil Corporation en OMV AG. Inmiddels hebben we met alle ondernemingen één of meerdere keren contact gehad. In de eerste helft van 2020 spraken wij met Subaru en BMW over onder andere emissiereductiedoelstellingen en veranderende wet- en regelgeving omtrent uitstoot limieten. Van Renault ontvingen wij een schriftelijke reactie op onze vragen over de klimaatstrategie van de onderneming en de transparantie hierover.

Na meerdere verzoeken om een dialoog hebben wij in de tweede helft van 2020 een gesprek met vertegenwoordigers van Renault gevoerd. De Franse autofabrikant geeft aan op de goede weg te zijn om aan de regelgeving van de EU rondom de CO₂ uitstoot van personenauto's te voldoen. Renault ziet elektrische voertuigen, een segment waarbinnen Renault in de EU marktleider is, als de beste oplossing voor het aanpakken van klimaatvraagstukken waar de onderneming mee te maken heeft. Ook spraken wij met het Oostenrijkse OMV AG. De onderneming maakt momenteel een belangrijke transformatie door. Begin 2020 verhoogde OMV haar belang in petrochemiebedrijf Borealis tot 75 %, waarmee OMV de basis legt richting een CO₂ neutrale toekomst. Borealis speelt namelijk een voortrekkersrol op het gebied van het recyclen van plastic en in de overgang naar een circulaire economie. OMV gaat zich richten op drie pijlers in haar klimaattransitiestrategie: een verschuiving van olie naar gas, een verschuiving richting (petro)chemische producten en een focus op het recyclen van plastic.

Ook verzochten wij Marathon Oil, die tot op heden enkel schriftelijk heeft gereageerd op onze verzoeken om een dialoog, om met ons in gesprek te gaan. In ons verzoek uitten wij onze zorgen over de toenemende broeikasgasemissies die de onderneming rapporteert en over het ontbreken van een lange-termijn transitie strategie en emissiedoelstellingen. Marathon Oil heeft nog niet gereageerd op ons verzoek.

In de eerste helft van 2021 zullen wij nogmaals contact opnemen met Marathon Oil. Ook zullen wij om een

vervolggesprek met BMW en Subaru verzoeken waarin wij over hun voortgang op het gebied van klimaattransitie willen spreken. Daarnaast zullen wij ons inzetten om met Exxon Mobil, waarvan wij tot nu toe enkel een schriftelijke reactie ontvingen, in gesprek te gaan over het klimaatbeleid van de onderneming.

Access to Nutrition

Zowel goede voeding als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Voedingsbedrijven kunnen hier op verschillende manieren een belangrijke bijdrage aan leveren en hiermee tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij het ontwikkelen van producten, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarden van producten.

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun presentaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen en het promoten van borstvoeding.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index als regionale indices die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika.

De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een *investor statement* als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om zo ondernemingen te stimuleren, stappen te zetten op het gebied van Access to Nutrition.

Doel van het thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de 'Access to Nutrition Index':

- De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie, uitgewerkt in concreet beleid;
- De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
- De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;

- De onderneming ondersteunt met haar marketingactiviteiten een gezond voedingspatroon;
- De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en een gezonde levensstijl;
- De onderneming geeft via de verpakking goede informatie aan consumenten over de voedingswaarden van haar producten;
- Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals'(SDG's):

• **SDG 2: Geen Honger**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 2.2 dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding(spatronen).

• **SDG 3:Goede Gezondheid en Welzijn**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

Selectie ondernemingen en voortgang engagement

Na het ondertekenen van het *investor statement* is een selectie van ondernemingen gemaakt waarmee het engagementtraject van start is gegaan. Unilever, Nestlé, Conagra en Suntory zijn geselecteerd. Hierbij is onder andere gekeken naar de exposure per onderneming in de portefeuille en de mogelijkheid om binnen de coalitie een coördinerend rol te spelen bij de desbetreffende onderneming.

In tweede helft van 2020 hebben we gesproken met Unilever, Nestlé en Suntory. Met name het gesprek met Suntory was een positieve ontwikkeling aangezien de onderneming eerst afhoudend reageerde op het organiseren van een gesprek.

Dit gesprek met Suntory heeft in juli 2020 plaatsgevonden. Het gesprek was positief alhoewel het beleid rondom gezonde voeding nog in een vroege fase zit bij de onderneming. Zo monitort de onderneming wel de wereldwijde regelgeving op het gebied van o.a. suiker en houdt het trends nauwlettend in de gaten. De opstelling van Suntory lijkt nog vooral reactief. Wel zijn er kansen voor de onderneming aangezien de producten die de onderneming verkoopt in haar thuismarkt Japan relatief gezond zijn, en dit dus kansen biedt om deze ervaring ook naar andere markten te brengen. De onderneming was enigszins afhoudend om pro-actiever mee te werken aan de Access to Nutrition Index.

In december 2020 heeft een nieuw gesprek plaatsgevonden met Unilever. Daarin hebben we teruggekeken op de laatste periode van het Unilever Sustainable living plan, de CSR strategie van Unilever die eind 2020 afliep. Hiervan hebben we een positieve afdrank aangezien veel gestelde doelen

bereikt zijn. Daarnaast hebben de nieuwe strategie bespreken van Unilever na 2020 wat betreft voeding en gezondheid. Dit lijkt een stap vooruit te zijn wat betreft het gebruik van bijvoorbeeld micronutriënten en groenten. Opvallend was de aandacht voor het vergroten van het aantal vegetarische producten in het assortiment, met name vanwege de klimaatimpact. We hebben hierbij echter wel aandacht gevraagd voor de samenstelling, ook qua gezondheid, van deze producten. Dit aangezien er ook zorgen zijn over de ingrediënten van deze producten (o.a. gebruik van te veel zout).

In november 2020 heeft tevens een vervolgesprek met Nestlé plaatsgevonden met diverse andere institutionele beleggers die betrokken zijn bij de Access to Nutrition index. We hebben het tijdens dit gesprek met name gehad over de aankomende herziening van het beleid op het gebied van gezonde voeding. De onderneming gaf aan dat het haar marketing beleid richting kinderen, zoals ook door ons gevraagd in het eerdere contact, inderdaad wil verbeteren. Een positieve toezegging waarvan we hopelijk begin 2021 kunnen nagaan of deze inderdaad is doorgevoerd in het dan gepubliceerde nieuwe beleid.

In de eerste helft van 2021 zullen we ten eerste wederom contact opzoeken met Conagra. Daarnaast zal in 2021 ook weer de nieuwe Access to Nutrition index uitkomen. Dat stelt ons in staat om te analyseren of de bedrijven inderdaad vooruitgang geboekt hebben op dit onderwerp. Op basis daarvan zullen we met alle vier de bedrijven een vervolgesprek plannen.

Plastics

Het gebruik van plastics heeft een enorme vlucht genomen en plastics worden gebruikt in diverse toepassingen; van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed en koelkasten. Het gebruik van plastics voldoet daarmee aan een grote vraag uit de samenleving en biedt veel voordelen, soms ook op gebied van duurzaamheid. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van plastics in auto's waardoor het gewicht en daardoor ook het brandstofverbruik afneemt. Een ander voorbeeld is gebruik van plastics als verpakkingsmateriaal waardoor de houdbaarheid van voedingsproducten wordt verlengd wat kan bijdragen aan minder verspilling. Zo kan het gebruik van plastics een milieuwinst opleveren die groter is dan de milieukosten die gemoeid zijn bij de productie van de plastics.

Er zijn ook grote zorgen rond het gebruik van plastics. Zo wordt bijna alle plastic gemaakt uit olie. Dit betekent dat nu wel 6% van de mondiale olieproductie gebruikt wordt voor de productie van plastics. Door economische ontwikkelingen zal dit percentage naar verwachting toenemen tot 20% van de mondiale olieproductie in 2050. De winning van olie leidt tot substantiële schade aan het milieu en de productie van plastic veroorzaakt CO2 uitstoot. Een ander probleem is dat slechts een klein gedeelte, ca. 10% van de geproduceerde plastics op dit moment wordt gerecycled, ongeveer 40% op stortplaatsen terecht komt, en 14% wordt verbrand. Dat betekent dat meer dan 30% uiteindelijk in het milieu eindigt

en een grote vervuillingsbron is voor meren, rivieren en uiteindelijk de oceanen. Jaarlijks komt er ruim 3 miljoen ton aan plastic in de oceanen terecht. Bij ongewijzigd beleid kan dit er toe leiden dat er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen aanwezig is.

Doel van het thema

Om de schadelijke gevolgen van plastic te verminderen en de winstgevendheid van de onderneming op de lange termijn te waarborgen willen we dat bedrijven hun rol in de plastic transitie verstevigen. Het zetten van één of meer van onderstaande stappen is de hoofddoelstelling van dit engagementtraject.

- **Beleidsvorming:** ESG impact van plastic wordt als materieel erkend in de strategie van de onderneming; Scenario analyse brengt risico's van marktonwikkelingen en regelgeving in beeld;
- **Implementatie & toetsing:** De onderneming stelt concrete doelen met prestatie indicatoren (kpi's) om negatieve impact van plastic te reduceren; De onderneming meet de voortgang ten aanzien van de doelen, en rapporteert daarover in openbare verslaglegging;
- **Samenwerking in de sector:** De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastic transitie kunnen versnellen;
- **Transparantie:** De onderneming rapporteert naast de voortgang ten aanzien van bovengenoemde doelen en kpi's over: - hoe regelgeving en marktontwikkelingen m.n. gericht op de plastic transitie, invloed zullen hebben op de financiële resultaten; - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastics; - resultaten van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan, waaronder het verbeteren van energie-efficiëntie;

Voortgang thema

In de tweede helft van 2019 is het engagement traject over plastic gestart met voorbereiding, onderzoek en het contact leggen met de ondernemingen. Begin 2020 vond de eerste ronde van gesprekken plaats. In de tweede helft van het jaar is de dialoog over plastic verder uitgewerkt. Met alle ondernemingen vond een tweede gesprek plaats. Ook namen we actief deel aan activiteiten van de PRI werkgroep over plastic.

In de tweede ronde gesprekken konden we dieper in gaan op de specifieke omstandigheden en uitdagingen voor elke onderneming. We voerden de gesprekken samen met een groep van 6-10 institutionele beleggers uit de PRI werkgroep over plastic. Deze samenwerking draagt duidelijk bij aan de kracht van de dialoog. In de gesprekken met de ondernemingen hoorden we over de nieuwste inzichten, ontwikkelingen en knelpunten. Ook brachten we onze doelen van het engagement nogmaals concreet onder de aandacht, in de vorm van per onderneming uitgewerkte 'investor expectations'. In overleg met de deelnemende beleggers hebben we daar de aanbeveling aan toegevoegd

om duurzaamheidsprestaties te laten mee wegen in de beloning van het bestuur, om het management zo een sterkere prikkel te geven om deze doelen te realiseren. Meer details over de inhoud van de gesprekken met de ondernemingen is te vinden in de profielen.

De PRI werkgroep werkte ook verder aan een document met verwachtingen ten aanzien van de verduurzaming van de plastic waarde keten. De eerste sectorspecifieke uitwerking hiervan betreft de consumentengoederen sector. Daarna worden andere sectorspecifieke versies uitgewerkt. Doel is om een consistente strategie voor verduurzaming van de plastic keten te formuleren, met specifieke verwachtingen per onderdeel van de keten. Daarmee kunnen beleggers individueel of gezamenlijk de dialoog aan gaan met ondernemingen in de keten, en toch een eenduidige boodschap uitdragen. Ook wij hebben onze verwachtingen zoveel mogelijk met de PRI afgestemd. Daarnaast organiseerde de PRI werkgroep een aantal inhoudelijke webinars waar wij aan deelnamen. Ook voor komend jaar rekenen wij op nauwe samenwerking met de PRI werkgroep, om geïnformeerd te worden over relevante ontwikkelingen en om inzichten uit ons engagement te delen.

Vervolg

In 2021 zal de dialoog worden voortgezet. Rekening houdend met de publicatie van de duurzaamheidsverslagen, en mogelijk de aandeelhoudersvergaderingen, worden de volgende gesprekken gepland. Ook de samenwerking met de PRI werkgroep over plastic wordt voortgezet en we volgen de ontwikkelingen op gebied van beleid, sector initiatieven en relevante onderzoeken. Waar relevant bekijken we de mogelijkheden om de ondernemingen die onderdeel zijn van de dialoog te ontmoeten op bijeenkomsten, of te bezoeken. Vanwege de Covid-19 omstandigheden is dit echter op korte termijn zeer waarschijnlijk nog niet mogelijk.

Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie

Wereldwijd heeft verbetering van energie efficiëntie de groei van het energiegebruik met circa 12 procent afgeremd. Bovendien toont scenario-analyse aan dat zelfs bij een verdubbeling van het bruto binnenlands product in 2040 toch een lagere wereldwijde uitstoot van broeikasgassen mogelijk is dan vandaag. Enkel door energie efficiëntie kan meer dan 40 procent van de volgens de Parijse doelstellingen benodigde vermindering van CO₂-uitstoot worden bereikt. Energie efficiëntie is zodoende het sleutelwoord in het mogelijk maken van verdere economische groei, zonder evenredige groei in uitstoot. Energie efficiëntie is onmisbaar geworden voor het bereiken van de wereldwijde klimaatdoelen.

De beperking van klimaatverandering tot maximaal 2 °C, met een streefwaarde van 1,5 °C, hangt in belangrijke mate af van verbeterde energie efficiëntie. Sinds het jaar 2000 werd de toenemende vraag naar energie voor een derde gecompenseerd door verbeterde efficiëntie. Het *Internationaal Energie Agentschap* (IEA) stelt vast dat de industrie potentieel twee keer zoveel waarde kan creëren uit

energie in 2040 dan nu het geval is. Met verbeterde energie efficiëntie gaan belangrijke economische, ecologische en sociale voordelen gepaard. Het leidt tot een afname van broeikasgasemissies, maar energiebesparingen zijn, sec bekeken, per definitie kostenbesparend; een investering in energiebesparingsmaatregelen betaalt zich gemiddeld met een factor drie terug. Overige voordelen zijn minder luchtvervuiling, verhoogde koopkracht van huishoudens door lagere energiekosten, verbeterde energiezekerheid door verminderde invoer en uitgebreide toegang tot moderne energiediensten (IEA, 2018).

Wij zijn kritisch naar alle sectoren die voor de grootste uitstoot van broeikasgassen zorgen, waaronder de staal, cement en chemiesector. Vanwege beperkte beleggingen in de cementsector, richt dit engagement traject zich op bedrijven in de chemie- en de staalindustrie. We onderzochten in welke mate ondernemingen in de beleggingsportefeuilles voorbereid zijn op markt- en beleidsontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering en energie efficiëntie. Ook onderzochten we de materialiteit van energie efficiëntie voor ondernemingen in de chemie en de staalindustrie.

Doel van het thema

We hebben verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen formuleren een lange termijn klimaatstrategie. Daarbij dienen ze rekening te houden met strategische en financiële risico's en kansen als gevolg van klimaatverandering, zoals veranderingen in beleid en markt en technologische ontwikkelingen zoals een mogelijke invoering of verhoging van een CO₂-prijs. Deze komen mogelijk naar voren door een grondige risico-analyse en het uitvoeren van scenario-analyses.
- De onderneming committeert zich aan meetbare doelen rondom klimaat, energie-efficiëntie en de samenstelling van de brandstofmix. Wij roepen ondernemingen op om zich te verbinden aan wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen of 'Science Based Targets'.
- Binnen de operatie is er focus op energie efficiëntie en worden er relevante energie-efficiëntiemaatregelen geïmplementeerd. De onderneming optimaliseert het proces onder andere door gebruik te maken van slimme meters en hergebruik van grondstoffen, energie, afval en warmte. Ook wordt er in toenemende mate gebruik gemaakt van hernieuwbare energie en wordt samengewerkt met organisaties binnen en buiten de sector.
- De onderneming is transparant over de voortgang en resultaten van haar klimaat en energie efficiëntie maatregelen.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Onze focus is doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

Onze focus is doel 9.4 dat zich onder andere richt op het verduurzamen van industrieën.

Selectie ondernemingen en voortgang engagement

In juni 2019 zijn wij met dit engagementprogramma gestart en hebben wij contact gezocht met de geselecteerde ondernemingen, namelijk Fortescue Metals Group Ltd, Nucor Corporation, Covestro AG, PPG Industries, Inc. , Umicore, Sika AG. Inmiddels is er met alle geselecteerde ondernemingen één of meerdere malen contact geweest. In de eerste helft van 2020 spraken wij voor het eerst met het Duitse chemiebedrijf Covestro over het energie efficiëntie programma van de onderneming en de beoogde uitbereiding van hernieuwbare energie. Daarnaast hadden wij schriftelijk contact met PPG Industries over dit thema.

In de tweede helft van 2020 voerden wij een vervolgesprek met het Amerikaanse staalbedrijf Nucor. Hoewel de onderneming aangaf op de korte termijn geen klimaatdoelstellingen te zullen aankondigen, maakt Nucor wel een begin met het uitvoeren van scenario-analyses. Ook spraken wij met Fortescue Metals Group, een Australisch staalbedrijf, dat belangrijke stappen heeft gezet op het gebied van energie efficiëntie en klimaat. De onderneming stelt zich ten doel om in 2040, 10 jaar eerder dan de klimaatdoelstelling van Parijs, CO₂ neutraal te opereren en investeert veel in hernieuwbare energie. Ten slotte spraken wij het afgelopen halfjaar met Umicore, dat gevestigd is in België. Momenteel presteert Umicore ondermaats op het gebied van klimaatverandering door een gebrek aan doelstellingen en onvoldoende transparantie. In 2021 zal de onderneming echter een duurzaamheidsstrategie met concrete doelstellingen aankondigen. Wij verwachten hier in de tweede helft van 2021 meer over te lezen in het duurzaamheidsverslag van Umicore.

In de eerste helft van 2021 zullen wij onze dialoog over energie efficiëntie met Covestro en Sika AG voorzetten. Ook zullen wij weer contact opnemen PPG Industries - waarmee wij tot dusver enkel schriftelijk contact hebben gehad - en om een gesprek verzoeken. Verder kijken wij uit naar de aankondiging van klimaatdoelstellingen vanuit Umicore verderop in het jaar, waarna wij ook met Umicore onze dialoog zullen vervolgen.

4.4. ESG Nederland

Achtergrond

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de bedrijfsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en lange termijn waardecreatie. Ook remuneratievoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijk discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierbij toetsten wij de beleidsvoorstellen aan de uitgangspunten en best-practices van de Nederlandse Corporate Governance Code (herzien in 2016), en vanaf 1 januari 2019 aan de Nederlandse Stewardship Code. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion.

De principes uit de Stewardship Code bieden ons als institutionele beleggers de mogelijkheid verantwoording af te leggen aan deelnemers en klanten over de wijze waarop wij als betrokken belegger invulling geven aan onze aandeelhoudersrechten. De Stewardship Code is in lijn met de verantwoordelijkheden die voor aandeelhouders gelden ten aanzien van transparantie rond het betrokkenheidsbeleid en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (Shareholders' rights directive). Zij onderstreept ook het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid voor het streven naar lange termijn waardecreatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast verlangt de Stewardship Code van institutionele beleggers de bereidheid om, eventueel samen met andere institutionele beleggers, een constructieve dialoog aan te gaan met de Nederlandse beursondernemingen en met andere belanghebbenden.

Overzicht dialogen

In de tweede helft van 2020 is BPL Pensioen in dialoog gegaan met twee Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband, zie tabel 4.4.1.

TABEL 4.4.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H22020

Onderneming	Besproken onderwerpen
Unilever	Strategie, unificatie, duurzaamheid, corporate governance.
Wolters Kluwer	Beloningsbeleid.

Dialogen met Nederlandse ondernemingen

Wolters Kluwer

Tijdens de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van **Wolters Kluwer** in 2020 werd het voorgestelde beloningsbeleid met 48% van de stemmen afgewezen. Hierna is Wolters Kluwer het gesprek aangegaan met onder andere institutionele beleggers over de redenen hiervoor. Dit heeft geleid tot een aangepast beloningsbeleid dat in november 2020 is besproken met ons en andere institutionele beleggers, binnen het Eumedion verband. We waarderen de stappen die Wolters Kluwer heeft gezet met betrekking tot het aanpassen van het beloningsbeleid. Wij moedigen Wolters Kluwer echter wel aan dit nieuwe voorstel op twee punten nog verder te verbeteren. Tijdens het gesprek hebben wij dit ook aangegeven. Wolters Kluwer heeft daarna nog gesprekken gehad met andere stakeholders. We zijn benieuwd in hoeverre onze suggesties worden verwerkt in het definitieve voorstel. In het eerste halfjaar van 2021 zal ter voorbereiding van de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering weer een gesprek worden gevoerd met Wolters Kluwer binnen Eumedion verband. Het aangepaste beloningsbeleid zal tijdens de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering in 2021 worden voorgelegd.

Unilever

Met **Unilever** is gesproken over de unificatie. Op 11 juni 2020 kondigde Unilever plannen aan om de juridische structuur van de Unilever-groep te verenigen onder één moedermaatschappij (Unilever PLC). Volgens het management ontstaat zo een eenvoudiger bedrijf met meer strategische flexibiliteit en is het beter gepositioneerd voor toekomstig succes. Voorgesteld werd om de eenwording door te voeren door middel van een grensoverschrijdende fusie, waardoor PLC de enige moedermaatschappij van de Unilever-groep wordt. Het verenigde Unilever-hoofdkantoor wordt gevestigd in Londen, VK, en Unilever zal worden beschouwd als uitsluitend fiscaal ingezetene van het VK¹. De Nederlandse en Britse aandeelhouders stemden in september en oktober in met het plan om de bestaande hoofdkantoren samen te voegen in Londen. De huidige structuur van het was- en levensmiddelenconcern werd daarmee op 29 november 2020 opgeheven.

¹ De activiteiten, locaties, personeelsbezetting in het Verenigd Koninkrijk en Nederland zullen als gevolg van de Unificatie niet veranderen zegt de onderneming. Unilever PLC (de nieuwe enige moedermaatschappij van de groep) blijft uitsluitend fiscaal ingezetene van het VK. De Unilever-groep betaalt belastingen in de landen waar zij actief is en ook dit zal door de eenwording niet veranderen. Als gevolg hiervan wordt verwacht dat de in het VK en Nederland betaalde vennootschapsbelasting over de bedrijfswinsten niet zal veranderen, en evenmin als de belastingen die over werknemers worden betaald.

5. Collectief engagement

BPL Pensioen is in samenwerking met zijn fiduciaire manager betrokken bij andere vormen van engagement. Met andere beleggers worden dan bijvoorbeeld de krachten gebundeld voor een collectief engagement. Deze dialogen zijn vaker gericht op sectoren, bepaalde onderwerpen (bijvoorbeeld CO₂-uitstoot) of overheden en andere regelgevende instanties.

5.1. Op deze wijze participeert BPL Pensioen (in)direct in de volgende collectieve initiatieven:

Carbon Disclosure Project

Gegevens over klimaatverandering vormen in toenemende mate een belangrijk element bij besluitvorming over investeringen. Betrouwbare, bruikbare en vergelijkbare klimaatgegevens spelen hierbij een essentiële rol. Daarom hecht BPL Pensioen belang aan het Carbon Disclosure Project (CDP). Dit project stuurt jaarlijks een vragenlijst uit naar ondernemingen waarin wordt gevraagd naar relevante informatie over de uitstoot van broeikasgassen, de voorbereiding op klimaatverandering, en corporate governance en de strategie om te reageren op klimaatproblematiek.

Gecoördineerd vanuit de *Principles for Responsible Investment* (PRI) ondersteunen investeerders jaarlijks via een collectief engagement de vragenlijst van het CDP. Hierbij wordt de vragenlijst extra onder de aandacht gebracht bij alle aangeschreven ondernemingen en benadrukken de investeerders het belang van betrouwbare gegevens voor het beleggingsproces. Op basis van de beschikbare gegevens stelt het CDP de Carbon Disclosure Leadership Index (CDLI) samen.

In afwachting van de nieuwe CDP onderzoeksgegevens worden voor dit collectief engagement momenteel geen werkzaamheden verricht.

5.2. BPL Pensioen is als supporting investor aangesloten bij onderstaande initiatieven:

1. PRI engagement: methaan uitstoot en risico's
2. RE100: gebruik van hernieuwbare energie
3. Climate Action 100+

PRI engagement: methaan uitstoot en risico's

Wereldwijd initiatief over de risico's verbonden aan de uitstoot van broeikasgas methaan door olie- en gasbedrijven en elektriciteitsbedrijven. Omdat het weglekken van methaan in alle fases van de aardgas waardeketen plaats kan vinden wordt het engagement gericht op zowel producenten van aardolie en -gas als distributeurs en elektriciteitsbedrijven. Het belangrijkste doel zal zijn om te leren wat ondernemingen doen om hun methaanemissies te meten en welke middelen kunnen worden ingezet om deze ongewenste uitstoot tot een minimum te beperken. Beleggers nemen zo kennis van de best practices omtrent het beperken van de methaanuitstoot en kunnen deze kennis delen met andere bedrijven. Bedrijven worden aangespoord om werk te maken van hun uitstoot van broeikasgassen. Deze engagement geeft invulling aan de ambitie van BPL Pensioen om als betrokken aandeelhouder bedrijven te stimuleren om de uitstoot van broeikasgassen uit de eigen bedrijfsvoering terug te dringen.

RE100: gebruik van hernieuwbare energie

Bedrijven worden aangeschreven en opgeroepen om zich te committeren aan de verduurzaming van ingekochte energie. Het initiatief vraagt om te streven naar 100% gebruik van hernieuwbare energie per een af te spreken datum. Namens beleggers worden de grootste ondernemingen ter wereld aangesproken om zich aan het doel van RE100 te verbinden en daarmee een reductie van uitstoot te realiseren.

Het vervangen van energie uit fossiele bronnen door hernieuwbare energie leidt direct tot een lagere absolute uitstoot van broeikasgassen. Dit initiatief past daarmee bij de keuze van BPL Pensioen om de uitstoot van ondernemingen uit de eigen bedrijfsvoering te verminderen.

Climate Action 100+

Climate Action 100+ is een nieuw initiatief dat is opgericht door een diverse groep van investeerders om bedrijven met de grootste CO₂-uitstoot aan te sporen 1) de CO₂-uitstoot te verminderen, 2) transparanter te zijn over klimaatbeleid en -doelstellingen en 3) de governance op klimaatveranderingsvlak te verbeteren. Achmea IM heeft namens BPL Pensioen actief bijgedragen aan de ontwikkeling van het initiatief en zal in 2018 deelnemen aan dialogen met geselecteerde bedrijven.

6. Corporate Governance en stemmen

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. BPL Pensioen belegt in aandelen van beursgenoteerde ondernemingen en heeft hierdoor aandeelhoudersrechten. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan BPL Pensioen invloed uitoefenen op de onderneming. Bijvoorbeeld bij het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en het goedkeuren van het beloningsbeleid. Door deel te nemen aan de besluitvorming op een aandeelhoudersvergadering (stemmen) vervult BPL Pensioen actief de aandeelhoudersrechten.

6.1. BPL als betrokken aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen een beleid moeten hebben ten aanzien van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin wordt belegd. Daarbij wordt van de institutionele belegger verwacht dat er minstens eenmaal per jaar wordt aangegeven hoe invulling is gegeven aan het stembeleid.

Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 2 vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance code.

BPL Pensioen voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid
2. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen jaar
3. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering

De BPL Pensioen aandelenportefeuilles zijn sterk internationaal georiënteerd. Het is daarom niet mogelijk om alle aandeelhoudersvergaderingen in persoon te bezoeken. Om het stemrecht toch volledig te benutten stemt BPL Pensioen op afstand via volmachten (proxy voting). BPL Pensioen maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van stemanalyses en stemadviezen van Institutional Shareholder Services (ISS). De uiteindelijke steminstructie is gebaseerd op criteria die BPL Pensioen heeft vastgelegd in

zijn eigen stembeleid. De striktere criteria in het eigen stembeleid leiden met name bij controversiële agendapunten en ten aanzien van beloningsbeleid tot een afwijking van de gangbare steminstructies van ISS.

6.2. Stemgedrag BPL Pensioen

De tweede helft van het jaar is relatief rustig omdat de meeste Europese en Amerikaanse aandeelhoudersvergaderingen in de eerste helft van het jaar plaatsvinden. De piek van de aandeelhoudersvergaderingen seizoen in Australië en Nieuw- Zeeland ligt wel in de tweede helft van het jaar. In het derde en vierde kwartaal vinden daarnaast veel bijzondere aandeelhoudersvergaderingen plaats voor tussentijdse benoemingen van bestuurders, voor de goedkeuring van beloningsbeleid en over aandelenuitgifte. De wereldwijd stijgende trend van ingediende aandeelhoudersresoluties zet zich door. Deze door aandeelhouders ingediende agendapunten hebben veelal betrekking op klimaat, maatschappelijke en goed ondernemingsbestuur thema's. Veelal is het doel van een dergelijke resolutie het verbeteren van de transparantie van de onderneming of het beter waarborgen van aandeelhoudersrechten. Volgend jaar verwachten we meer voorstellen over onderwerpen die gerelateerd zijn aan COVID-19, zoals gezondheid en veiligheid van medewerkers, mensenrechten, verantwoord ketenbeheer en human capital management.

BPL Pensioen stemde in de tweede helft van 2020 voor **210 vergaderingen** op **2176 agendapunten**. De aandeelhoudersvergaderingen vonden wereldwijd in zowel ontwikkelde als opkomende markten plaats.

Het BPL stembeleid is op de website te vinden en wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten.

Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

Het betekent dat BPL Pensioen niet altijd met het management van de onderneming meestemt. Zo werd in de tweede helft van 2020 op 15,8% van alle agendapunten tegen het management gestemd. Het grootste aantal tegenstellen betrof tegenstemmen tegen managementvoorstellen. Het ging hier onder andere om de benoeming van bestuurders van ondernemingen die niet onafhankelijk zijn waar dit wel geëist of gewenst is. Ook betreft het vaak beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Ook de stemmen voor een aandeelhoudersresolutie houden impliciet een stem tegen het management in en zijn door ons meegenomen in onderstaand percentage van tegenstemmen.

TABEL 6.2.1 OVERZICHT STEMACTIVITEITEN H2 2020

Management		ISS	
Voor	Tegen	Voor	Tegen
84,2%	15,8%	83,8%	16,2%

De managementresoluties kunnen worden onderverdeeld in een zestal hoofdthema's: benoeming bestuurders, beloningsbeleid, uitgifte aandelen, routinezaken, fusies & overnames en overig. In de eerste helft van 2020 zijn de meeste stemmen uitgebracht voor uitgifte aandelen, routinezaken en fusies en overnames.

TABEL 6.2.2 HET STEMGEDRAG PER THEMA

	Voor	Tegen
Beloning	45%	55%
Benoemingen	89,5%	10,5%
Fusies en overnames	90,2%	9,8%
Uitgifte aandelen	82,9%	17,1%
Overig	100%	0%
Routine zaken	95%	5%

6.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Aandeelhouders hebben de mogelijkheid om op aandeelhoudersvergaderingen een voorstel te agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. In het afgelopen halfjaar heeft BPL Pensioen op **35 aandeelhoudersresoluties** gestemd. Tabel 5.3.1 toont de resoluties ingedeeld naar thema.

TABEL 6.3.1 AANDEELHOUDERSRESOLUTIES NAAR THEMA

Thema	Aantal
Overig (o.m. Politieke donaties)	8
Benoeming Bestuurder	14
Milieu en Gezondheid	3
Routinepunten	7
Beloning	2
Goed Bestuur	1
Mensenrechten	0
Social	0
Totaal	35

Aandeelhoudersresoluties inzake klimaat

Op de Algemene Vergadering voor Aandeelhouders van National Australia Bank Limited, op 18 december 2020, is een aandeelhoudersvoorstel ingediend waarin de onderneming wordt gevraagd om in de volgende jaarverslagen strategieën en doelen op te nemen met betrekking tot het verminderen van de blootstelling aan fossiele brandstoffen (olie, gas en kolen). Dit in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. De indieners van de resolutie stelden dat, ondanks dat de onderneming zich gecommitteerd heeft aan het Klimaatakkoord van Parijs, de onderneming niet haar kredietverleningspraktijken en -beleid afstemt op deze doelstellingen.

De onderneming erkent de risico's en uitdagingen van klimaatverandering en ondersteunt de overgang naar een koolstofarme economie in overeenstemming met de doelstellingen van het Klimaatakkoord. De onderneming geeft aan dat het beleid dusdanig is aangepast dat het geen nieuwe projecten zal financieren rondom mijnbouw, thermisch steenkool en teerzanden. Daarnaast willen ze de huidige financieringen op het gebied van thermisch steenkool met 50% verminderen per 2026, wat waarschijnlijk naar 0 gaat per 2030. Om deze redenen vindt de onderneming het huidige beleid voldoende.

Gezien het belang dat er stappen worden gezet met betrekking tot het Klimaatakkoord van Parijs en er vooruitgang wordt geboekt heeft BPL Pensioen VOOR de resolutie gestemd. De resolutie werd op de vergadering niet in stemming gebracht aangezien het voorstel van de hiervoor benodigde statutenwijziging niet was aangenomen.

Aandeelhoudersresolutie inzake arbeidsnormen

Op de aandeelhoudervergadering van **Oracle Corporation** van 4 november 2020 stond voor het derde jaar op rij een aandeelhoudersvoorstel op de agenda waarin de onderneming werd gevraagd een rapportage op te stellen waarin wordt aangegeven of er een gender/racial pay gap

bestaat. Indien deze gender/racial pay gap bestaat wordt gevraagd naar de ondernomen acties om de verschillen te verkleinen. Hoewel Oracle haar toewijding aan gelijke beloning bevestigt rapporteert zij, in tegenstelling tot meerdere branchegenoten, hier niet over in de Verenigde Staten. De onderneming rapporteert in het Verenigd Koninkrijk wel over de gender/racial pay gap, aangezien een dergelijke rapportage daar verplicht is. Een onderneming brede uitrol zou daarom relatief gemakkelijk te realiseren moeten zijn. De indieners van de resolutie benoemen verder de juridische risico's die samenhangen met de vermeende loonkloof bij Oracle, waarbij als voorbeeld twee afzonderlijke juridische acties worden benoemd die betrekking hebben op loondiscriminatie.

Wanneer gekeken wordt naar het rapport met betrekking tot het Verenigd Koninkrijk, is zichtbaar dat de onderneming daar meer vrouwen in dienst heeft in lager betaalde functies. Als dit patroon wereldwijd hetzelfde is, zal het voor de onderneming moeilijker worden om vrouwen aan te trekken en te behouden. Daarnaast lopen diverse rechtszaken tegen Oracle wegens oneerlijke beloningspraktijken. BPL Pensioen vindt een rapportage een goed middel om inzicht te verkrijgen in de uitvoering van het diversiteitsbeleid en stemde VOOR. Van de aandeelhouders stemde 45,8% voor de resolutie.

6.4. Corporate Governance ontwikkelingen Nederland

Mogelijke aanscherping van de Nederlandse Corporate Governance Code

De Nederlandse Corporate Governance Code zal mogelijk worden aangescherpt. Momenteel geldt het principe pas toe óf leg uit. Bekeken zal worden of dit aangepast gaat worden naar pas toe én leg uit. Het doel is om de transparantie van de verslaggeving en daarmee de kwaliteit van de naleving te vergroten. In de toelichting op de jaarlijkse evaluatie van de Code heeft de voorzitter van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code, Pauline van der Meer Mohr, dit aangegeven. Dit jaar was er wederom een hoge naleving van de Code. Maar bij de analyse wordt uitsluitend gekeken of ondernemingen zich houden aan het principe van 'pas toe óf leg uit'. Deze methodiek leidt volgens de voorzitter tot vals optimisme over de staat van naleving. Naast de cijfermatige evaluatie, die wordt uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek, verricht de Monitoring Commissie eigen kwalitatief onderzoek. Uit de resultaten van dit onderzoek komt een minder positief beeld naar voren. Bijvoorbeeld met betrekking tot de manier waarop directies en raden van commissarissen van beursgenoteerde vennootschappen in hun jaarverslagen uitleg geven over cultuur en gedrag, beloningsbeleid of waardecreatie op de langere termijn. De uitleg is vaak mager en alleen proces gerelateerd. De inhoud mist, mogelijk kan dit door het aanpassen van het principe worden opgelost.

Beursgenoteerde bedrijven moeten duidelijker zijn over de gevolgen van de coronacrisis

Uit onderzoek van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) blijkt dat beursgenoteerde ondernemingen in hun halfjaarlijkse financiële verslaggeving veelal niet duidelijk zijn over de gevolgen van de coronacrisis. Het onderzoek 'In Balans – De effecten van COVID-19' is uitgevoerd bij 26 beursgenoteerde ondernemingen die, naar verwachting, negatieve effecten van de coronacrisis ondervinden. Bijna alle onderzochte ondernemingen vermelden de effecten van de coronacrisis maar de kwaliteit van de toelichting varieert sterk. Ongeveer een kwart van de ondernemingen gaf een goede toelichting. Daar werd naast een kwalitatieve en kwantitatieve toelichting op veronderstellingen en uitgangspunten, bijvoorbeeld ook een uitgebreide toelichting op financieringsconvenanten, gevoeligheidsanalyses en scenario's gegeven. Verder hadden deze ondernemingen aandacht besteed aan de consistentie tussen het halfjaarlijks bestuursverslag en de halfjaarrekening, zodat er een geïntegreerd beeld ontstond.

De AFM heeft ondernemingen opgeroepen, om in hun jaarverslaggeving over 2020, de toelichtingen op de effecten van de coronacrisis begrijpelijk en zorgvuldig op te stellen. Zo moeten ondernemingen veronderstellingen en uitgangspunten voor posten als latente belastingvorderingen, voorzieningen voor kredietverliezen en toetsen op bijzondere waardevermindervingsverliezen, adequaat en begrijpelijk toelichten. In haar rapport benoemt de AFM een aantal goede praktijkvoorbeelden.

7. Bijlage

7.1. Bijlage 1: Uitgangspunten van de Global Compact van de Verenigde Naties

Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het VN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

7.2. Bijlage 2: Bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code

Bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code

IV.4 Verantwoordelijkheid institutionele beleggers

Verantwoordelijkheid van institutionele beleggers

Principe Institutionele beleggers handelen primair in het belang van hun achterliggende begunstigden of beleggers en hebben een verantwoordelijkheid jegens hun achterliggende begunstigden of beleggers en de vennootschappen waarin zij

beleggen om op zorgvuldige en transparante wijze te beoordelen of zij gebruik willen maken van hun rechten als aandeelhouder van beursvennootschappen.

Best practice bepalingen

IV.4.1 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) publiceren jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

IV.4.2 Institutionele beleggers doen jaarlijks op hun website en/of in hun jaarverslag verslag van de uitvoering van hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht in het betreffende boekjaar.

IV.4.3 Institutionele beleggers brengen ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op de algemene vergaderingen van aandeelhouders.

Verantwoordelijkheid van aandeelhouders

Principe Aandeelhouders gedragen zich ten opzichte van de vennootschap, haar organen en hun medeaandeelhouders naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Hieronder valt de bereidheid om een dialoog met de vennootschap en medeaandeelhouders aan te gaan.

Best practice bepaling

IV.4.4. Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer een of meer aandeelhouders het voornemen heeft de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). Dit geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De betreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd in de zin van best practice bepaling II.1.9.

IV.4.5. Een aandeelhouder stemt naar zijn eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruikt maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid van deze stemadviseur en de door deze verstrekte stemadviezen.

IV.5.5. Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsten, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij indien nodig vragen hierover.

7.3. Lijst van ondernemingen; Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-1-2020	Arbeidsnormen
2	Alphabet Inc. Class C	15-4-2020	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	15-4-2020	Corruptie
	Alphabet Inc. Class C	15-4-2020	Mensenrechten
3	Amazon.com, Inc.	15-10-2017	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-2017	Mensenrechten
	Amazon.com, Inc.	15-1-2019	Arbeidsnormen
4	AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
5	AMP Limited	15-10-2018	Mensenrechten
6	Anheuser-Busch InBev	14-3-2019	Arbeidsnormen
	Anheuser-Busch InBev	14-3-2019	Arbeidsnormen
7	Apple Inc.	15-10-2017	Mensenrechten
8	Bolloré SA	15-1-2018	Arbeidsnormen
	Bolloré SA	15-1-2018	Mensenrechten
	Bolloré SA	15-1-2018	Mensenrechten
9	boohoo group Plc	15-10-2020	Arbeidsnormen
10	BP Plc	21-3-2019	Mensenrechten
11	Bunge Limited	15-10-2019	Milieu
12	CaixaBank SA	15-7-2018	Corruptie
13	Cameco Corporation	15-7-2020	Mensenrechten
14	Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
15	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2019	Arbeidsnormen
16	Commonwealth Bank of Australia	15-10-2018	Corruptie
17	CoreCivic, Inc.	15-7-2018	Mensenrechten
18	Daimler AG	15-4-2017	Milieu
19	Danske Bank A/S	15-10-2018	Corruptie
20	Deutsche Bank AG	15-3-2019	Corruptie
21	Enagas SA	15-1-2019	Mensenrechten
22	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
23	Eni S.p.A.	15-3-2019	Arbeidsnormen
	Eni S.p.A.	15-3-2019	Milieu
24	Eskom Holdings SOC Ltd.	15-4-2018	Milieu
25	EXOR N.V.	15-10-2020	Milieu
26	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
27	Facebook, Inc.	15-1-2020	Arbeidsnormen
28	Fiat Chrysler Automobiles N.V.	15-1-2020	Corruptie
	Fiat Chrysler Automobiles N.V.	15-10-2020	Milieu
29	First Pacific Co. Ltd.	15-7-2018	Arbeidsnormen
30	Glencore plc	15-7-2020	Arbeidsnormen
	Glencore plc	15-7-2020	Corruptie
	Glencore plc	15-7-2020	Mensenrechten
	Glencore plc	15-7-2020	Milieu
31	Honda Motor Co., Ltd.	15-10-2017	Arbeidsnormen
32	Iberdrola SA	15-4-2018	Mensenrechten
33	ING Groep NV	15-7-2019	Corruptie
34	Jardine Matheson Holdings Limited	15-4-2017	Mensenrechten
35	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
36	Kobe Steel, Ltd.	15-1-2020	Milieu
37	LM Ericsson Telefon AB	15-4-2018	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-1-2020	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-1-2020	Corruptie
38	Loomis AB	15-7-2019	Arbeidsnormen
39	Marubeni Corporation	15-4-2018	Mensenrechten
	Marubeni Corporation	15-4-2018	Milieu
40	MAXIMUS, Inc.	15-4-2020	Arbeidsnormen
41	Mazda Motor Corp.	15-10-2020	Milieu
42	McDonald's Corp.	15-10-2020	Arbeidsnormen
43	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
44	Mitsubishi Electric Corp.	15-4-2020	Arbeidsnormen
45	National Australia Bank Limited	15-7-2018	Corruptie
46	Naturgy Energy Group SA	15-1-2018	Mensenrechten
47	NIKE, Inc.	15-7-2018	Mensenrechten
48	Nordea Bank AB	15-7-2018	Corruptie
49	Petróleos Mexicanos SA	15-7-2018	Milieu
50	Petroperu SA	15-7-2018	Milieu
51	PG&E Corporation	15-10-2019	Mensenrechten
52	PT Pertamina (Persero)	15-1-2020	Milieu
53	Red Rock Resorts, Inc.	15-7-2019	Arbeidsnormen
54	Renault SA	15-7-2019	Milieu
55	Rheinmetall AG	15-4-2020	Mensenrechten
56	Rio Tinto plc	15-10-2020	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
	Rio Tinto plc	15-10-2020	Milieu
57	RWE AG	15-4-2020	Milieu
58	Sanofi	15-10-2017	Corruptie
59	Snam S.p.A.	15-1-2019	Mensenrechten
60	Sumitomo Chemical Co., Ltd.	15-10-2018	Milieu
61	Sumitomo Corporation	15-4-2017	Arbeidsnormen
62	Swedbank AB	15-10-2019	Corruptie
63	Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	15-1-2020	Mensenrechten
64	The Coca-Cola Co.	15-4-2020	Arbeidsnormen
65	The GEO Group, Inc.	15-7-2019	Arbeidsnormen
	The GEO Group, Inc.	15-7-2019	Mensenrechten
66	The Goldman Sachs Group, Inc.	15-7-2019	Corruptie
	The Goldman Sachs Group, Inc.	15-7-2019	Corruptie
	The Goldman Sachs Group, Inc.	15-7-2019	Corruptie
67	ThyssenKrupp AG	15-1-2018	Corruptie
68	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
	Total SA	15-7-2020	Milieu
69	Toyota Motor Corp.	15-10-2020	Milieu
70	Tyson Foods, Inc.	15-10-2020	Arbeidsnormen
71	UBS AG	15-7-2020	Mensenrechten
72	UBS Group AG	15-7-2020	Mensenrechten
73	Verizon Communications, Inc.	15-7-2020	Arbeidsnormen
74	Vestas Wind Systems A/S	15-4-2017	Mensenrechten
	Vestas Wind Systems A/S	4-12-2019	Arbeidsnormen
75	Volkswagen AG	15-4-2017	Milieu
	Volkswagen AG	15-7-2019	Milieu
76	Westpac Banking Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
77	Whirlpool Corporation	15-7-2018	Mensenrechten
78	Wilmar International Limited	15-1-2020	Milieu

7.4. Lijst van ondernemingen; Thematische Dialogen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	Amcor Ltd	Basismaterialen	Australië	Plastics
2	American Water Works Company, Inc.	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
3	BMW	Duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Dialogo Klimaattransitie

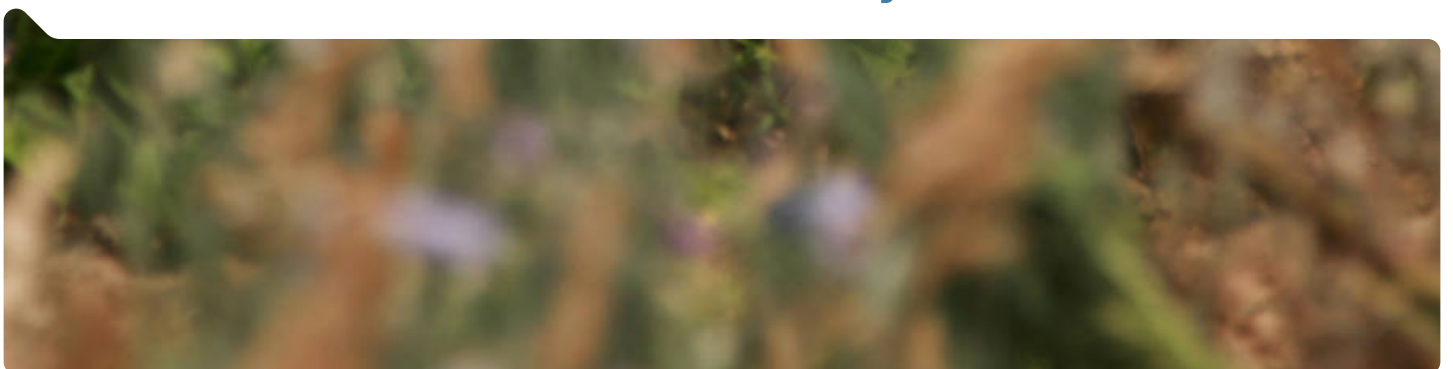
	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
4	C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en transport
5	Carrefour SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Leefbaar Loon
6	Casino, Guichard-Perrachon SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Leefbaar Loon
7	Chubu Electric Power Company, Incorporated	Nutsbedrijven	Japan	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
8	Conagra Brands, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
9	Covestro AG	Basismaterialen	Duitsland	Industriële Energie-efficiëntie
10	Deutsche Post AG	Industrie	Duitsland	Klimaat en transport
11	Electricite de France SA	Nutsbedrijven	Frankrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
12	ENGIE SA	Nutsbedrijven	Frankrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
13	Exxon Mobil Corp.	Energie	Verenigde Staten	Dialog Klimaattransitie
14	Fortescue Metals Group Ltd	Basismaterialen	Australië	Industriële Energie-efficiëntie
15	Fortum Oyj	Nutsbedrijven	Finland	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
16	Greif Inc	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
17	Home Depot, Inc.	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon
18	HUGO BOSS AG	Duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Leefbaar Loon
19	Huhtamaki Oyj	Basismaterialen	Finland	Plastics
20	LyondellBasell Industries NV	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
21	Marathon Oil Corporation	Energie	Verenigde Staten	Dialog Klimaattransitie
22	METRO AG	Niet-duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Leefbaar Loon
23	Mondi plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Plastics
24	Nestle S.A.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Zwitserland	Access to Nutrition
25	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
26	OMV AG	Energie	Oostenrijk	Dialog Klimaattransitie
27	Pinnacle West Capital Corporation	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
28	PPG Industries, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
29	Public Service Enterprise Group Inc	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
30	Ralph Lauren Corporation Class A	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon
31	Renault SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Dialog Klimaattransitie
32	Royal Ahold Delhaize N.V.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Leefbaar Loon
33	Royal Mail plc	Industrie	Verenigd Koninkrijk	Klimaat en transport
34	Sealed Air Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
35	Severn Trent Plc	Nutsbedrijven	Verenigd Koninkrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
36	Sika AG	Basismaterialen	Zwitserland	Industriële Energie-efficiëntie
37	Subaru Corp	Duurzame consumptiegoederen	Japan	Dialogo Klimaattransitie
38	Suntory Beverage & Food Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
39	Tesco PLC	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Leefbaar Loon
40	Tohoku Electric Power Company, Incorporated	Nutsbedrijven	Japan	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
41	Umicore	Basismaterialen	België	Industriële Energie-efficiëntie
42	Unilever NV	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Access to Nutrition
43	United Parcel Service, Inc. Class B	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en transport
44	United Utilities Group PLC	Nutsbedrijven	Verenigd Koninkrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
45	V.F. Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon

Voortgang Normatieve Dialogen juli - december 2020

BPL Pensioen (vertrouwelijk)

Opgesteld voor:

Inhoudsopgave

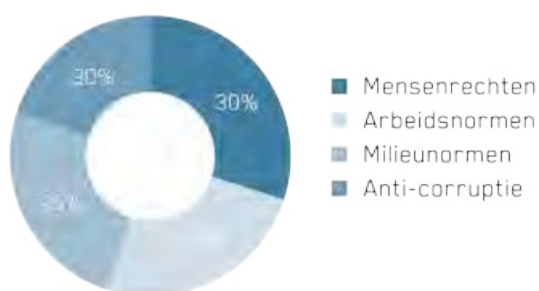
	Managementsamenvatting	04
1.	De basis voor onze normatieve dialoog	08
2.	Het engagementproces	16
3.	Voortgang mensenrechten	20
4.	Voortgang arbeidsnormen	21
5.	Voortgang milieu	22
6.	Voortgang anti-corruptie	23
7.	Individuele casussen mensenrechten	25
8.	Individuele casussen arbeidsnormen	37
9.	Individuele casussen milieu	49
10.	Individuele casussen anti-corruptie	60
11.	Lijst van ondernemingen	66

Managementsamenvatting

Statistieken

BPL Pensioen vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen die internationaal breed gedragen normen schenden. Wij noemen dit normatieve engagement. Per 31 december 2020 maken 79 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken wij over één of meerdere normschendingen. Het aantal normschendingen waarover wij spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. Onderstaand is weergegeven hoe het programma naar normschending is opgebouwd.

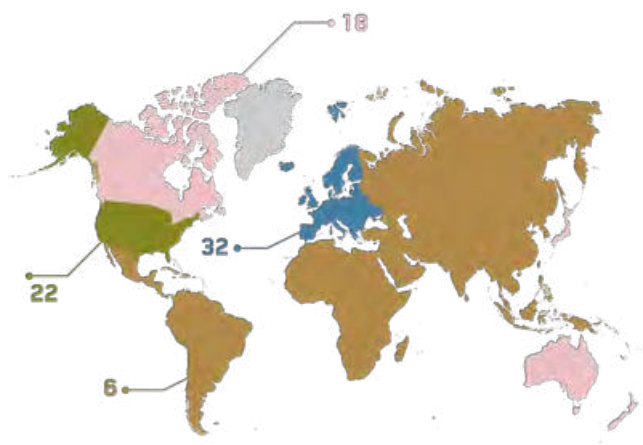
FIGUUR 1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten met 72 dialogen. Wij verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld Overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren wij de dialoog met 6 ondernemingen uit opkomende markten. Zie in figuur 2 de regionale verdeling van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

In het afgelopen halfjaar is met 14 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd.

FIGUUR 2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Wij rapporteren voortgang over individuele dialogen op basis van vier vooraf gedefinieerde mijlpalen (tabel 1). Dit doen wij in de voortgangshoofdstukken. Daarnaast presenteren wij in deze managementsamenvatting een geaggregeerd voortgangsoverzicht van het totale engagementprogramma.

TABEL 1 MIJLPALLEN

1	Delen van relevante informatie
2	Implementatie van beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of voorkomen

Deze mijlpalen worden getoetst aan de hand van vier waarden, namelijk: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal, het delen van relevante informatie, zien we dat in 46% van de dialogen hierop nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil van de desbetreffende onderneming of omdat de dialoog pas recent van start is gegaan. In totaal is in 37% van de dialogen wel informatie gedeeld, in 8% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 9% van de dialogen heeft de onderneming wel een toezegging gedaan dit te doen.

TABEL 2 VOORTGANG ENGAGEMENTPROGRAMMA

Mijlpaal	1. Delen van relevante informatie
 Er zijn geen maatregelen genomen	46%
 Er is een toezegging gedaan	9%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	37%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	8%

Voor de tweede mijlpaal, de implementatie van het beleid, zien we dat in 24% van de dialogen de ondernemingen hierop stappen hebben gezet en 3% zijn geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 19% van de dialogen is de toezegging gedaan hierop stappen te zetten en in 49% van de dialogen hebben de ondernemingen zowel geen stappen gezet als toezeggingen gedaan.

TABEL 3 VOORTGANG ENGAGEMENTPROGRAMMA

Mijlpaal	2. Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	49%
 Er is een toezegging gedaan	19%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	24%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	3%
n.v.t.	6%

Het mogelijk maken van Herstel & Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. Hierbij zien we dat in 21% van de dialogen de ondernemingen hier stappen op hebben gezet, waarvan 3% geverifieerd door een onafhankelijke partij. Voor 37% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 4 VOORTGANG ENGAGEMENTPROGRAMMA

Mijlpaal	3. Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	26%
 Er is een toezegging gedaan	13%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	21%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	3%
n.v.t.	37%

Bij de vierde mijlpaal, het opheffen en/of voorkomen van de schending, zien we dat in 10% van de dialogen de ondernemingen hierop stappen hebben gezet, waarvan 3% geverifieerd door een onafhankelijke partij. Additioneel is in 13% van de dialogen de toezegging gedaan dit te zullen doen. In 50% van de dialogen dienen de ondernemingen hier nog stappen op te zetten.

TABEL 5 VOORTGANG ENGAGEMENTPROGRAMMA

Mijlpaal	4. Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	50%
 Er is een toezegging gedaan	13%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	10%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	3%
n.v.t.	25%

Niet iedere mijlpaal is relevant voor een dialoog. Herstel en verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant omdat er niet één specifieke groep van benadeelden is of herstel & verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

UITGELICHT: Fiat Chrysler Automobiles NV

Opgeheven schending: corruptie

In september 2019 legde de Amerikaanse Securities and Exchange Commission (SEC) Fiat Chrysler Automobiles NV (FCA) en FCA US een boete op van USD 40 miljoen voor het misleiden van beleggers. Het bedrijf zou beleggers onjuiste informatie hebben verstrekt over het aantal nieuwe voertuigen dat maandelijks aan klanten in de Verenigde Staten zou zijn verkocht in de periode tussen 2012 en 2016. De SEC verklaarde dat FCA US in deze periode maandelijks persberichten publiceerde, waarin ten onrechte melding werd gemaakt van de verkoop van nieuwe voertuigen en waarin werd beweerd dat er tot 2016 sprake was van een ononderbroken maandelijkse omzetgroei. Echter, in werkelijkheid groeide het aantal verkochte voertuigen al niet meer sinds 2013.

In een persbericht van september 2019 maakte FCA bekend dat FCA US volledige samenwerking zou verlenen aan de SEC en haar beleid en procedures met betrekking tot haar verkooprapportage zou aanpassen. In de dialoog geeft FCA aan dat het haar rapportagemethodiek in 2016 heeft gewijzigd, dat het in 2019 is gestopt met het rapporteren van de verkoop van voertuigen op maandbasis en dat het de interne controles heeft verbeterd.

Op 27 november heeft ISS ESG de dialoog positief afgesloten. De beoordeling is herzien van ORANJE naar GROEN (oordeel 5: in onderzoek). Deze verandering is het gevolg van bestuurlijke veranderingen, audits en hervormingen die FCA heeft doorgevoerd om haar verantwoordingsplicht en transparantie te verbeteren.

UITGELICHT: RWE AG

Opgeheven schending: milieu

RWE AG werd door ngo's en media ten laste gelegd dat het, als een van de grootste CO₂-uitstoters in Europa, niet handelde in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs, het Duitse langetermijnplan ter bestrijding van klimaatverandering en de langetermijnklimaatdoelstelling van RWE AG zelf om in 2040 CO₂-neutraal te worden. Sinds 2018 wordt RWE AG specifiek bekritiseerd vanwege het besluit om de bruinkoolmijn Hambach in Noordrijn-Westfalen (Duitsland) uit te willen breiden ten koste van het Hambach bos, dat door belanghebbenden als een van de oudste gemengde bossen van Europa met een uniek ecosysteem wordt gezien. In oktober 2018 schortte een rechtbank de goedkeuring tijdelijk op, in afwachting van het eindoordeel in een eerdere juridische zaak, die tegen het einde van 2020 werd verwacht.

In november 2020 heeft RWE AG ISS ESG medegedeeld dat de bescherming van het Hambach bos is gegarandeerd, vanwege overeenstemming met de Duitse regering over een tijdschema voor het uitfasen van steenkool. Bovendien heeft RWE aangekondigd om tegen 2040 CO₂ neutraal te willen zijn. Ook zal RWE haar duurzaamheidsrapport van 2020 afstemmen op de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD). Door deze positieve ontwikkelingen heeft ISS ESG haar oordeel gewijzigd van ORANJE naar GROEN (score 2, historische betrokkenheid).

1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst, schaal** en **onomkeerbaarheid** van de schending:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen of kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voorafging aan de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkoping en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten op het gebied van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO).

1.1. Mensenrechtenkwesities en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.1.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights* (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

TABEL 1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Beperking van het recht op zelfbeschikking

Het recht op zelfbeschikking van volken is opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en is weer uitgewerkt in twee bindende VN verdragen; '*Burgerrechten en Politieke Rechten*' (BuPo) en '*Economische, Sociale en Culturele Rechten*' (EcSoCu). Deze verdragen werden in 1966 aanvaard en gingen in 1976 van kracht. Het individuele recht op zelfbeschikking kan gezien worden als een element van de persoonlijke vrijheid, en daarmee als een grondslag van de mensenrechten. Hierdoor vormen kwesties waarin ondernemingen bijdragen aan een beperking van het recht op zelfbeschikking een mensenrechtenschending.

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principles. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardde in 2007 een 'Verklaring over de rechten van inheemse volken'. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de 'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven' wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILOconventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'.

1.2. Arbeidsnormenkwesities en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.2.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

TABEL 1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de '*UN Guiding Principles on Business & Human Rights*' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

1.3. Milieunormenkwesities en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.3.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

TABEL 1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de 'Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling' en luiden: *"Business should support a precautionary approach to environmental challenges"*, *"Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility"* en *"Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies."* In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie-, en voorzichtigheidsbeginsel samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het *Kyoto Protocol*, het *Verdrag van Bazel* (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het *Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro*. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

1.4. Anticorruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.4.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

TABEL 1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: *"Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."*

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

2. Het engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending starten we een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen zowel commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar tabel 2.1.

TABEL 2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd.
Oranje	9	Dreigende schending van internationale normen	De onderneming is een contractuele verbintenis aangegaan waarvan de realisatie zal leiden tot een schending van internationale normen.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	In onderzoek	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

De houding en aanpak van de onderneming beoordelen

Analisten beoordelen of de onderzochte onderneming verantwoordelijkheid neemt voor betrokkenheid, de maatregelen die het neemt om herhaling te voorkomen en stappen om eventuele negatieve effecten te herstellen of te compenseren. Een onderzoek volgt naar (aangekondigde) maatregelen en de doeltreffendheid ervan. Om de mate van doeltreffendheid te kunnen vaststellen maakt men gebruik van informatie van belanghebbenden, waaronder deskundigen en vertegenwoordigers van overheidsinstellingen, rechtspraak intergouvernementele organisaties, niet-gouvernementele organisaties en vakbonden.

De aanpak van de onderneming wordt op basis van deze analyse geplaatst in 1 van de 4 categorieën die in de onderstaande tabel worden toegelicht.

TABEL 2.2 MIJLPAAL CATEGORIEËN

	Waarden	Definities
1.	Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	De door de onderneming genomen maatregelen zijn door externe belanghebbenden beoordeeld en de doeltreffendheid van de maatregelen wordt bevestigd. De onderneming kan dit aantonen door middel van documentatie en onafhankelijk onderzoek.
2.	Maatregelen geïnitieerd	De onderneming is begonnen met de implementatie van maatregelen die het resultaat zijn van een duidelijke, tijdsgebonden strategie als reactie op de betreffende schending. De onderneming kan dit aantonen door middel van gedetailleerde informatie of ondersteunende documentatie.
3.	Er is een toezegging uitgesproken. Bedrijf heeft verbetering beloofd, maar er zijn nog geen maatregelen genomen	De onderneming heeft publiekelijk, of in dialoog met ISS ESG, toegezegd met adequate maatregelen en middelen te zullen komen om de betreffende schending te adresseren.
4.	Er zijn (nog) geen maatregelen genomen	De onderneming heeft geen toezegging gedaan om met adequate maatregelen en middelen te komen om de betreffende schending te adresseren.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang (zie tabel 2.1 voor een gedetailleerd overzicht). Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport.

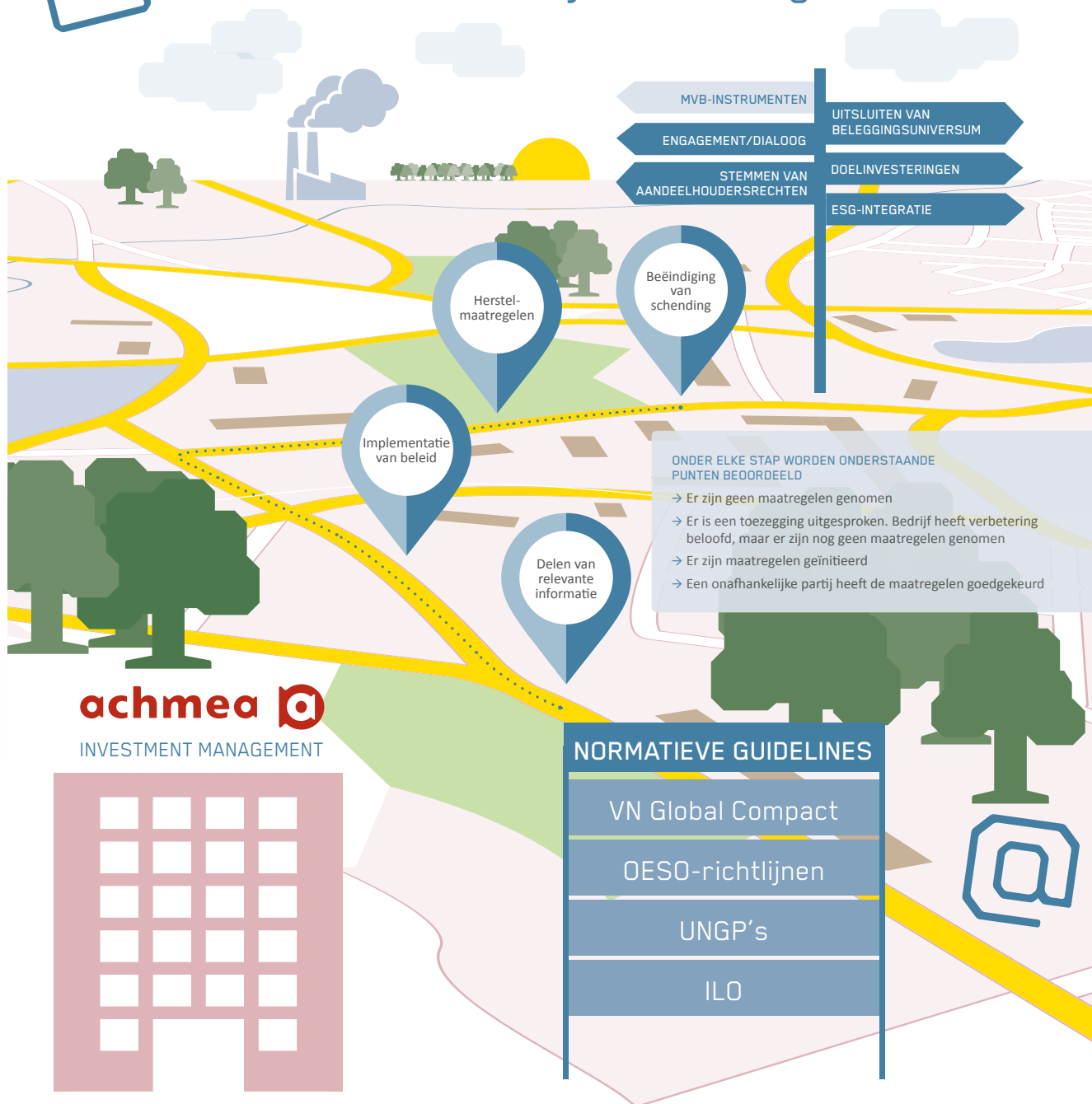
Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

▪ 3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

▪ 2 jaar ORANJE > GROEN

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

3. Voortgang mensenrechten

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden. De profielen van de individuele mensenrechtenschendingen zijn weergegeven in hoofdstuk 7.

Onderneming	Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
				1.	2.	3.	4.
Apple Inc.	7	15-10-2017	Verenigde Staten	Ierland			n.v.t.
Cameco Corporation	5	15-7-2020	Canada	Canada			n.v.t.
ENGIE SA	8	15-1-2017	Frankrijk	Brazilië			n.v.t.
Glencore plc	8	15-7-2020	Verenigd Koninkrijk	Australië			
Rio Tinto plc	8	15-10-2020	Verenigd Koninkrijk	Australië			
Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	8	15-1-2020	Israel	Verenigde Staten			
UBS AG	8	15-7-2020	Zwitserland	Frankrijk			
UBS Group AG	8	15-7-2020	Zwitserland	Frankrijk			
Westpac Banking Corporation	7	15-1-2020	Australië	Filipijnen			

Mijlpaal	1. Delen van relevante informatie	2. Implementatie van beleid	3. Herstelmaatregelen	4. Beëindiging van schending
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd				
Er zijn maatregelen geïnitieerd				
Er is een toezegging gedaan				
Er zijn geen maatregelen genomen				

4. Voortgang arbeidsnormen

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden. De profielen van de individuele arbeidsnormenschendingen zijn weergegeven in hoofdstuk 8.

Onderneming	Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
				1.	2.	3.	4.
boohoo group Plc	8	15-10-2020	Verenigd Koninkrijk	Verenigd Koninkrijk			
Coca-Cola Amatil Limited	8	15-10-2019	Australië	Indonesië			
Glencore plc	8	15-7-2020	Verenigd Koninkrijk	Kongo			
Honda Motor Co., Ltd.	5	15-10-2017	Japan	Mexico			n.v.t.
MAXIMUS, Inc.	8	15-4-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
McDonald's Corp.	8	15-10-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Mitsubishi Electric Corp.	7	15-4-2020	Japan				
Sumitomo Corporation	8	15-4-2017	Japan	Honduras			
Total SA	8	15-7-2020	Frankrijk	Nigeria			
Tyson Foods, Inc.	8	15-10-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Verizon Communications, Inc.	8	15-7-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten			

Mijlpaal	1. Delen van relevante informatie	2. Implementatie van beleid	3. Herstelmaatregelen	4. Beëindiging van schending
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd				
Er zijn maatregelen geïnitieerd				
Er is een toezegging gedaan				
Er zijn geen maatregelen genomen				

5. Voortgang milieu

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden. De profielen van de individuele milieuschendingen zijn weergegeven in hoofdstuk 9.

Onderneming		Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
					1.	2.	3.	4.
ENGIE SA	8	15-1-2017	Frankrijk	Brazilië				
EXOR N.V.	8	15-10-2020	Italië	Verenigde Staten				n.v.t.
Fiat Chrysler Automobiles N.V.	8	15-10-2020	Italië	Verenigde Staten			n.v.t.	
Glencore plc	8	15-7-2020	Verenigd Koninkrijk	Peru				
Kobe Steel, Ltd.	8	15-1-2020	Japan	Japan				
Mazda Motor Corp.	8	15-10-2020	Japan	Verenigde Staten			n.v.t.	
PT Pertamina (Persero)	8	15-1-2020	Indonesië	Indonesië				
Rio Tinto plc	8	15-10-2020	Verenigd Koninkrijk	Madagascar				
RWE AG	2	15-4-2020	Duitsland	Duitsland				
Total SA	8	15-7-2020	Frankrijk	Nigeria				
Toyota Motor Corp.	8	15-10-2020	Japan	Verenigde Staten			n.v.t.	
Volkswagen AG	4	15-4-2017	Duitsland	Verenigde Staten				n.v.t.

Mijlpaal	1. Delen van relevante informatie	2. Implementatie van beleid	3. Herstelmaatregelen	4. Beëindiging van schending
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd				
Er zijn maatregelen geïnitieerd				
Er is een toezegging gedaan				
Er zijn geen maatregelen genomen				

6. Voortgang anti-corruptie

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden. Profielen van individuele anti-corruptie schendingen zijn weergegeven in hoofdstuk 10.

Onderneming		Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
					1.	2.	3.	4.
Fiat Chrysler Automobiles N.V.	5	15-1-2020	Italië	Verenigde Staten				n.v.t.
Glencore plc	8	15-7-2020	Verenigd Koninkrijk	Brazilië				n.v.t.
ING Groep NV	4	15-7-2019	Nederland	Nederland				n.v.t.
LM Ericsson Telefon AB	7	15-4-2018	Zweden	China		n.v.t.		n.v.t.
LM Ericsson Telefon AB	7	15-1-2020	Zweden	Indonesië		n.v.t.		n.v.t.
National Australia Bank Limited	5	15-7-2018	Australië	Australië			n.v.t.	n.v.t.
The Goldman Sachs Group, Inc.	5	15-7-2019	Verenigde Staten	Maleisië ; Verenigde Arabische Emiraten ; Verenigde Staten		n.v.t.		n.v.t.
The Goldman Sachs Group, Inc.	5	15-7-2019	Verenigde Staten	Verenigde Arabische Emiraten				n.v.t.
The Goldman Sachs Group, Inc.	2	15-7-2019	Verenigde Staten	Verenigde Staten		n.v.t.		n.v.t.

Mijlpaal	1. Delen van relevante informatie	2. Implementatie van beleid	3. Herstelmaatregelen	4. Beëindiging van schending
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd				
Er zijn maatregelen geïnitieerd				
Er is een toezegging gedaan				
Er zijn geen maatregelen genomen				

11. Lijst van ondernemingen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-1-2020	Arbeidsnormen
2	Alphabet Inc. Class C	15-4-2020	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	15-4-2020	Corruptie
	Alphabet Inc. Class C	15-4-2020	Mensenrechten
3	Amazon.com, Inc.	15-10-2017	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-2017	Mensenrechten
	Amazon.com, Inc.	15-1-2019	Arbeidsnormen
4	AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
5	AMP Limited	15-10-2018	Mensenrechten
6	Anheuser-Busch InBev	14-3-2019	Arbeidsnormen
	Anheuser-Busch InBev	14-3-2019	Arbeidsnormen
7	Apple Inc.	15-10-2017	Mensenrechten
8	Bollore SA	15-1-2018	Arbeidsnormen
	Bollore SA	15-1-2018	Mensenrechten
	Bollore SA	15-1-2018	Mensenrechten
9	boohoo group Plc	15-10-2020	Arbeidsnormen
10	BP Plc	21-3-2019	Mensenrechten
11	Bunge Limited	15-10-2019	Milieu
12	CaixaBank SA	15-7-2018	Corruptie
13	Cameco Corporation	15-7-2020	Mensenrechten
14	Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
15	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2019	Arbeidsnormen
16	Commonwealth Bank of Australia	15-10-2018	Corruptie
17	CoreCivic, Inc.	15-7-2018	Mensenrechten
18	Daimler AG	15-4-2017	Milieu
19	Danske Bank A/S	15-10-2018	Corruptie
20	Deutsche Bank AG	15-3-2019	Corruptie
21	Enagas SA	15-1-2019	Mensenrechten
22	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
23	Eni S.p.A.	15-3-2019	Arbeidsnormen
	Eni S.p.A.	15-3-2019	Milieu
24	Eskom Holdings SOC Ltd.	15-4-2018	Milieu
25	EXOR N.V.	15-10-2020	Milieu
26	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
27	Facebook, Inc.	15-1-2020	Arbeidsnormen
28	Fiat Chrysler Automobiles N.V.	15-1-2020	Corruptie
	Fiat Chrysler Automobiles N.V.	15-10-2020	Milieu
29	First Pacific Co. Ltd.	15-7-2018	Arbeidsnormen
30	Glencore plc	15-7-2020	Arbeidsnormen
	Glencore plc	15-7-2020	Corruptie
	Glencore plc	15-7-2020	Mensenrechten
	Glencore plc	15-7-2020	Milieu
31	Honda Motor Co., Ltd.	15-10-2017	Arbeidsnormen
32	Iberdrola SA	15-4-2018	Mensenrechten
33	ING Groep NV	15-7-2019	Corruptie
34	Jardine Matheson Holdings Limited	15-4-2017	Mensenrechten
35	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
36	Kobe Steel, Ltd.	15-1-2020	Milieu
37	LM Ericsson Telefon AB	15-4-2018	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-1-2020	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-1-2020	Corruptie
38	Loomis AB	15-7-2019	Arbeidsnormen
39	Marubeni Corporation	15-4-2018	Mensenrechten
	Marubeni Corporation	15-4-2018	Milieu
40	MAXIMUS, Inc.	15-4-2020	Arbeidsnormen
41	Mazda Motor Corp.	15-10-2020	Milieu
42	McDonald's Corp.	15-10-2020	Arbeidsnormen
43	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
44	Mitsubishi Electric Corp.	15-4-2020	Arbeidsnormen
45	National Australia Bank Limited	15-7-2018	Corruptie
46	Naturgy Energy Group SA	15-1-2018	Mensenrechten
47	NIKE, Inc.	15-7-2018	Mensenrechten
48	Nordea Bank AB	15-7-2018	Corruptie
49	Petróleos Mexicanos SA	15-7-2018	Milieu
50	Petroperu SA	15-7-2018	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
51	PG&E Corporation	15-10-2019	Mensenrechten
52	PT Pertamina (Persero)	15-1-2020	Milieu
53	Red Rock Resorts, Inc.	15-7-2019	Arbeidsnormen
54	Renault SA	15-7-2019	Milieu
55	Rheinmetall AG	15-4-2020	Mensenrechten
56	Rio Tinto plc	15-10-2020	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-10-2020	Milieu
57	RWE AG	15-4-2020	Milieu
58	Sanofi	15-10-2017	Corruptie
59	Snam S.p.A.	15-1-2019	Mensenrechten
60	Sumitomo Chemical Co., Ltd.	15-10-2018	Milieu
61	Sumitomo Corporation	15-4-2017	Arbeidsnormen
62	Swedbank AB	15-10-2019	Corruptie
63	Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	15-1-2020	Mensenrechten
64	The Coca-Cola Co.	15-4-2020	Arbeidsnormen
65	The GEO Group, Inc.	15-7-2019	Arbeidsnormen
	The GEO Group, Inc.	15-7-2019	Mensenrechten
66	The Goldman Sachs Group, Inc.	15-7-2019	Corruptie
	The Goldman Sachs Group, Inc.	15-7-2019	Corruptie
	The Goldman Sachs Group, Inc.	15-7-2019	Corruptie
67	ThyssenKrupp AG	15-1-2018	Corruptie
68	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
	Total SA	15-7-2020	Milieu
69	Toyota Motor Corp.	15-10-2020	Milieu
70	Tyson Foods, Inc.	15-10-2020	Arbeidsnormen
71	UBS AG	15-7-2020	Mensenrechten
72	UBS Group AG	15-7-2020	Mensenrechten
73	Verizon Communications, Inc.	15-7-2020	Arbeidsnormen
74	Vestas Wind Systems A/S	15-4-2017	Mensenrechten
	Vestas Wind Systems A/S	4-12-2019	Arbeidsnormen
75	Volkswagen AG	15-4-2017	Milieu
	Volkswagen AG	15-7-2019	Milieu
76	Westpac Banking Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
77	Whirlpool Corporation	15-7-2018	Mensenrechten
78	Wilmar International Limited	15-1-2020	Milieu

Colofon

Deze Voortgangsrapportage Normatieve dialogen is een uitgave van Achmea Investment Management; opgesteld in februari 2021. Meer weten? Neem dan contact op met uw fondsmanager of account CIO.

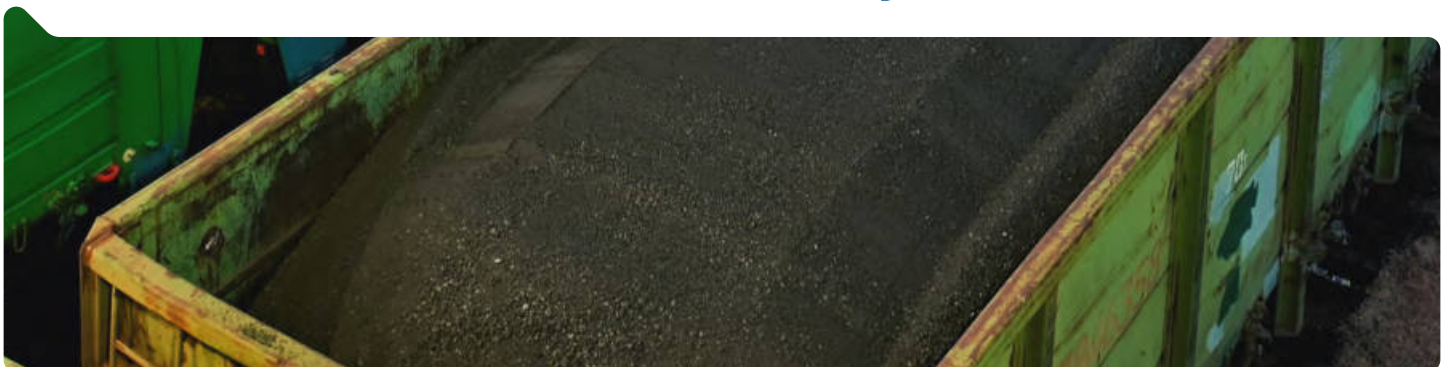
Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Voortgang Thematische Dialogen juli - december 2020

BPL Pensioen (vertrouwelijk)

Opgesteld voor:

Inhoudsopgave

	Managementsamenvatting	04
1.	Thematische dialoog	07
2.	Voortgang thema's	10
3.	Afronding thema: Waterrisico's in de elektriciteit- en watersector	12
4.	Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie	29
5.	Transport en klimaat	36
6.	Klimaattransitie	44
7.	Leefbaar Loon	51
8.	Access to Nutrition	63
9.	Plastics	71
10.	ESG dialoog Nederland	84
11.	Lijst van ondernemingen	87
12.	Afkortingenlijst	89

Managementsamenvatting

Afgelopen halfjaar hebben we de “Finance for Biodiversity Pledge” ondersteund die investeerders oproept tot stappen en samenwerking op het thema biodiversiteit. Een thema waarin we ook in ons thematische engagement programma in 2021 uitgebreid aandacht aan gaan besteden. Op het thema klimaat lijken zaken in een stroomversnelling te komen door toenemende technologische ontwikkeling, regulering en de urgentie die steeds meer doordringt bij bedrijven en aandeelhouders.

Qua stemmen waren er diverse interessante ontwikkelingen. Zo hebben we in samenwerking met diverse investeerders resoluties ingediend bij twee Amerikaanse bedrijven; UPS en Abbvie op het gebied van klimaat. Een belangrijke stap om ook onze lopende engagement met deze bedrijven meer kracht bij te zetten. Deze resoluties worden in 2021 in stemming gebracht indien de ondernemingen onvoldoende stappen zetten op dit terrein.

Dit halfjaar sluiten we het thema waterrisico's in de elektriciteit- en watersector af. Dit is met een enigszins gemengd beeld, want ondernemingen gaan zeer verschillend om met het onderwerp. Vooral een begrip als duurzaam watergebruik leidt vaak tot discussie en verdeeldheid, ondernemingen vinden het lastig om hierover duidelijk te rapporteren. Ondanks dat hebben we enkele goede rapportages als voorbeelden kunnen bespreken en best practices kunnen delen.

Overzicht engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van BPL Pensioen is gericht op het verhogen van sociale, milieu en governance standaarden in sectoren, ketens of bij individuele ondernemingen die zich in het beleggingsuniversum bevinden. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB strategie van BPL. We doen gedegen onderzoek om de bedrijven te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is en om de dialoog goed voor te bereiden.

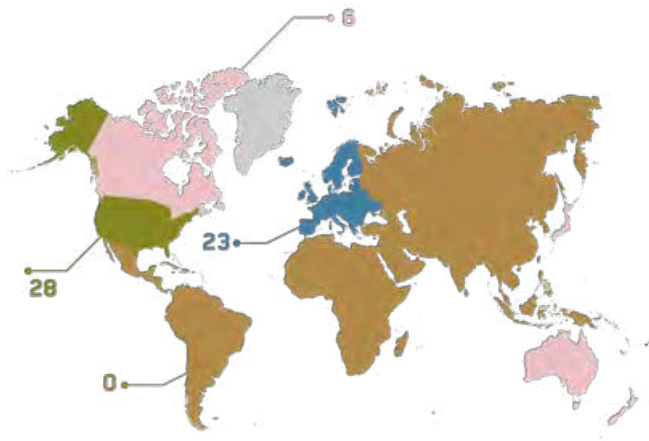
In het tweede halfjaar van 2020 bestaat het thematische engagementprogramma uit 7 engagementthema's die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze 7 thema's zijn 45 ondernemingen opgenomen. Vier thema's richten zich op klimaatverandering, waarbij drie thema's passend zijn bij het speerpunt 'Klimaat' en het vierde thema behalve bij 'Klimaat' ook aansluit bij het speerpunt 'Water'. In tabel 1 is weergegeven hoe het programma naar thema is opgebouwd.

TABEL 1 AANTAL DIALOGEN NAAR THEMA

Thema	%
Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven	22%
Leefbaar Loon	21%
Transport en klimaat	9%
Access to Nutrition	9%
Klimaattransitie	13%
Energie efficiëntie	13%
Plastics	13%

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld Overig. Figuur 1 toont de regionale verdeling van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

FIGUUR 1 REGIOVERDELING

In het afgelopen halfjaar is 173 keer inhoudelijk contact geweest met 45 ondernemingen. Daarnaast is veel tijd gestoken in het doen van onderzoek en bedrijfs- en sectoranalyses voor de thema's Leefbaar Loon en Waterrisico's en Afbouw.

Hieronder vindt u een geaggregeerd overzicht over alle lopende thematische engagements. In de thematische hoofdstukken wordt voor elk thema afzonderlijk gedetailleerder ingegaan op de doelstellingen, de gesprekken en de uitkomsten per thema. Deze hoofdstukken bevatten ook specifieke profielen van ondernemingen met meer gedetailleerde achtergrondinformatie.

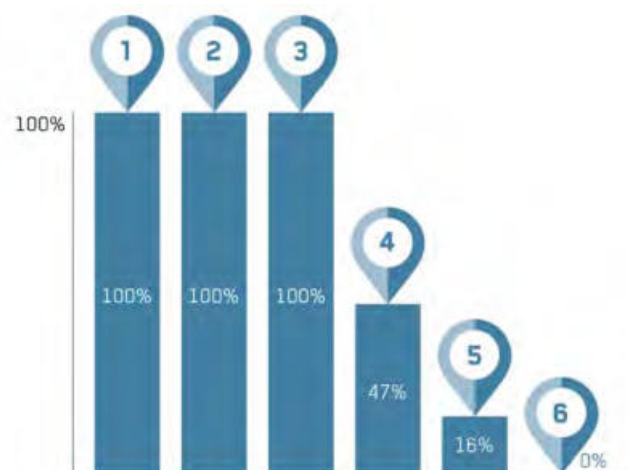
Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden nader geïntroduceerd in hoofdstuk 2.

Ten aanzien van de bedrijven die zijn geselecteerd voor het thematische engagementprogramma is:

- voor 100% de eerste mijlpaal bereikt, namelijk het voorbereidend onderzoek afgerond.
- voor 100% de tweede mijlpaal bereikt, namelijk een initiërende brief of e-mail uitgestuurd om het contact tot stand te brengen.
- ten aanzien van de derde mijlpaal door 100% van de ondernemingen positief op onze vraag gereageerd. De dialoog is gaande.
- voor 47% de vierde mijlpaal bereikt, namelijk de toezegging van de onderneming.
- voor 16% de vijfde mijlpaal bereikt, wat betekent dat er een aanpassing is geweest in het beleid & proces.

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen nog niet mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en implementatie daarvan verwachten wij doorgaans pas in de tweede helft van het engagement traject.

FIGUUR 2 MIJLPAALVERDELING

TABEL 2 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Waterrisico's bij water- en elektriciteitsbedrijven		Q2 2017	Water- en energieproducenten
Leefbaar Loon		Q2 2018	Kledingbedrijven en supermarkten
Transport en klimaat		Q2 2018	Logistieke sector
Access to Nutrition		Q2 2018	Agro & Food
Klimaattransitie		Q1 2019	Auto's, olie & gas
Energie efficiëntie		Q1 2019	Staal en chemie
Plastics		Q3 2019	Chemie

1. Analyse van het bedrijf
2. Initieren dialoog
3. Voeren van dialoog
4. Toezegging onderneming
5. Aanpassen beleid & proces
6. Afronden dialoog

1. Thematische dialoog

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer drie jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

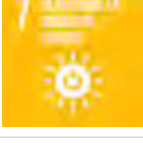
De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in tabel 1.1. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 1.1 SPEERPUNTENBELEID¹

Thema	Symbol
Klimaatverandering	
Mensenrechten	
Gezondheid	
Arbeidsnormen	
Natuur & Milieu	

¹ Bron: Achmea Investment Management

TABEL 1.2 LOPENDE ENGAGEMENT THEMA'S

Thema	
Watersrisico's in de elektriciteit- en watersector	
Leefbaar Loon	
Transport en Klimaat	
Access to Nutrition	
Klimaattransitie	
Energie efficiëntie	
Plastics	

SDG's

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de Sustainable Development Goals. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDG's wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDG's is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent zes fases, zoals weergegeven in figuur 1.1. Deze zullen we verder toelichten.

FIGUUR 1.1 PROCES THEMATISCH ENGAGEMENT

Definiëren

Binnen de speerpunthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email. Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de

dialoog bestaat doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembeleid aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag. Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings BPL Pensioen heeft in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Capaciteit en team

Ons team bestaat uit tien vaste medewerkers die allen bijdragen leveren aan de verschillende fasen van het engagementproces. Binnen ons team zijn vijf specialisten dagelijks met thematische dialogen bezig, allen op hun eigen specialisme (Environment, Social en Governance). Ten slotte werken wij daar waar relevant en opportuun in meerdere samenwerkingsverbanden samen met andere institutionele beleggers of andere (inter)nationale samenwerkingsverbanden zoals de *PRI*, het *Platform Carbon Accounting Financials* en *Platform Living Wage Financials*. Op deze manier kunnen wij een gedegen invulling geven aan het thematisch engagementprogramma voor onze klanten.

2. Voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor het meten en het rapporteren van de voortgang. Tabel 2.1 toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 2.1 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het opstarten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Uitgevoerd / in uitvoering
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Geïnitieerd
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Dialoog loopt / onderneming niet open
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Positieve toezegging / neutrale toezegging
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Volledig aangepast / deels aangepast
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Succesvol afgerond / deels succesvol afgerond

¹ Bron: Achmea Investment Management

In de volgende hoofdstukken wordt per thema achtergrond gegeven en wordt de voortgang per onderneming gedomineerd. De individuele casussen hebben betrekking op de profielen van bedrijven waar relevante ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in het afgelopen halfjaar.

3. Afronding thema: Waterrisico's in de elektriciteit- en watersector

Het World Economic Forum stelt dat watercrises gemeten naar impact tot de top vijf van wereldwijde risico's behoren. Tenzij het watergebruik in de komende jaren sterk verandert, zal door toenemende industrialisatie, landbouw, energiegebruik en verstedelijking het risico op waterschaarste stijgen. Volgens de OECD leven in 2050 mogelijk 4 miljard mensen in gebieden met waterschaarste. Investeerders en ondernemingen onderkennen in toenemende mate dat waterschaarste financiële, reputatie-, milieu-, en operationele risico's met zich mee kan brengen. Een goed waterbeleid ligt aan de kern van het beheersen van water gerelateerde risico's. In veel landen slaagt men er echter nog niet in om op een proactieve manier met deze risico's om te gaan.

In de tweede helft van 2017 startten wij onze dialoog over waterrisico's met tien water- en elektriciteitsbedrijven. Aan het einde van 2020 sloten wij dit drieënhalf jarige engagementtraject af. In dit hoofdstuk kijken wij terug op onze dialoog met de geselecteerde ondernemingen over waterrisico's in de elektriciteit- en watersector.

3.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Uit een analyse door World Resources Institute komt naar voren dat bijna de helft van de wereldwijde conventionele elektriciteitscentrales zich bevinden in gebieden die kampen met water stress. Water komt daarom als belangrijke bedreiging voor de waterintensieve energiesector naar voren. Een studie door het Carbon Disclosure Project (Charged or Static, april 2017) maakte de omvang van waterproblematiek in elektriciteitsbedrijven duidelijk zichtbaar.

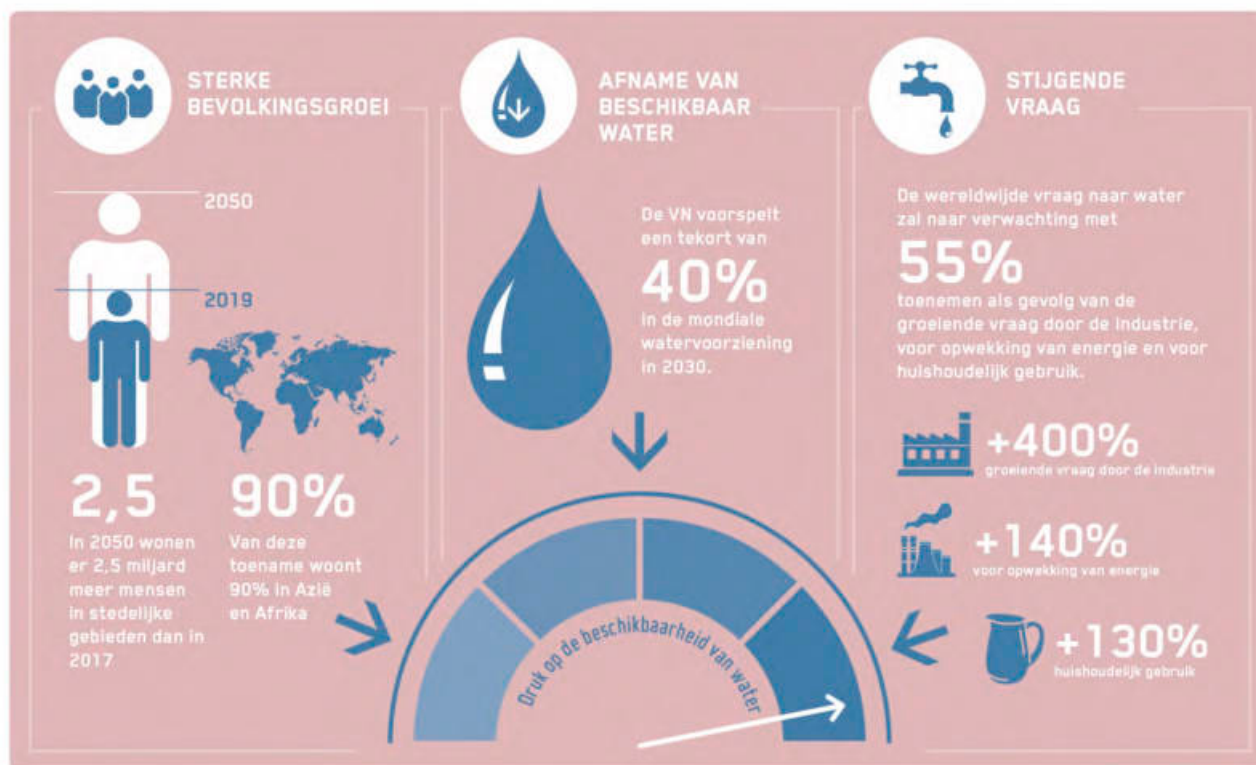
Ook MSCI stelt dat (in het bijzonder Amerikaanse) elektriciteitsbedrijven toenemende fysieke risico's lopen als gevolg van extreme weersomstandigheden zoals droogte of juist extreme regenval. Elektriciteitsbedrijven zijn vaak sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van grote hoeveelheden water om te kunnen functioneren.

Zo hebben kerncentrales en conventionele elektriciteitsbedrijven, die gebruikmaken van

stoomopwekking om turbines aan te drijven, een constante toevoer van grote hoeveelheden water nodig voor koeling. Ook waterkrachtcentrales zijn afhankelijk van voldoende water. Hoewel conventionele elektriciteitscentrales zijn ontworpen voor gebruik tijdens alle klimaatomstandigheden, kan een terugloop in de aanvoer van water leiden tot een reductie van capaciteit of zelfs een tijdelijke stop. Vooral elektriciteitsbedrijven die opereren in gebieden met toenemende waterschaarste worden geconfronteerd met onvermijdelijke nadelige gevolgen.

Fluctuaties in de beschikbaarheid van water, toenemende kapitaalkosten door technologische aanpassingen, veranderende wetgeving en vergunningverlening kunnen in de komende jaren zeer nadelige gevolgen hebben voor de operationele continuïteit en kosten van elektriciteitsopwekking met als mogelijk resultaat zelfs de afwaardering van bezittingen. Deze fysieke risico's van klimaatverandering zijn dan ook relevant voor institutionele beleggers. Opvallend zijn de onderlinge afhankelijkheden tussen water en energievoorziening en daarmee de noodzaak om watermanagement goed te organiseren.

FIGUUR 3.1.1 TOENEMENDE DRUK OP WATERBRONNEN¹

Doel thema

Om zicht te krijgen op de water gerelateerde risico's en de wijze waarop ondernemingen deze benaderen, vroegen wij de geselecteerde ondernemingen hier op een heldere manier over te rapporteren. In de kern verwachtten wij van ondernemingen dat zij, indien niet aanwezig, een waterrisico beheerssysteem introduceerden, dat zij zich inzetten om de watervoetafdruk te verlagen en dat zij hun transparantie over de bestaande waterrisico's verbeterden.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

- **SDG 13: Klimaatactie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.3 dat zich richt op het versterken van de capaciteit om om te gaan met klimaatverandering.

Voortgang thema

Gedurende het eerste halfjaar van 2020 spraken wij met Fortum, American Water Works en Chubu over onder andere het beheer van waterrisico's en het jaarlijks herevalueren van deze risico's. Ook verzochten wij de ondernemingen hun transparantie over de omgang met waterrisico's te verbeteren door uitgebreider over dit onderwerp te rapporteren.

In het laatste halfjaar van dit engagementtraject spraken wij nog met Public Service Enterprise Group (PSEG). In dit gesprek gaf PSEG aan dat de onderneming haar fossiele brandstofcentrales te koop heeft aangeboden en deze transactie in 2021 hoopt af te ronden. Door deze transactie zal het waterrisico voor de onderneming veranderen en daarom zal PSEG deze risico's opnieuw gaan evalueren. Door de verkoop van haar fossiele brandstofcentrales en het gebruik van innovatieve technologieën zoals dry-cooling is PSEG op de goede weg om haar ambitieuze doelstellingen op het gebied van het verminderen van haar watergebruik te behalen. Met de toezegging over het verkopen van haar fossiele brandstofcentrales en het herevalueren van waterrisico's bereikt de dialoog met PSEG mijlpaal vier.

Ook verzochten wij EDF om een afrondend gesprek. Wij vroegen naar de concrete inhoud van EDF's ambities op het gebied van het watergebruik en waterintensiteit van de

¹ Bron: Achmea Investment Management, NOAA

onderneming. Daarnaast verzochten wij om een update over EDF's watergebruik. Ondanks een initiële positieve reactie van EDF op ons verzoek om een vervolgesprek, heeft de onderneming helaas niet meer gereageerd op onze verzoeken om dit gesprek in te plannen. Wel zijn wij positief over het feit dat EDF zich ten doel heeft gesteld om haar water intensiteit gedurende de komende 5 jaar gemiddeld onder de 0.95l/kWh per jaar te houden en haar watergebruik progressief te verminderen richting 2030.

Conclusies

In 2017 verzonden wij de geselecteerde ondernemingen op basis van onze analyses brieven om de dialogen te initiëren. Alle ondernemingen bevestigden ons deze brief te hebben ontvangen. Op twee ondernemingen na hebben wij met alle ondernemingen gesprekken kunnen voeren en daarmee de derde mijlpaal bereikt. Uit deze gesprekken bleek dat er aanzienlijke verschillen bestaan in hoe zeer ondernemingen waterrisico's periodiek analyseren, hoe hoog zij dit risico inschatten en of zij beleid opstellen om het watergebruik te verminderen. Hierbij speelt onder andere de mate waarin ondernemingen faciliteiten hebben die gevestigd zijn in gebieden met waterschaarste een belangrijke rol. Vijf ondernemingen die waterrisico hoog op de agenda hebben staan deden tijdens de dialoog toezeggingen op het gebied van beleidswijzigingen rondom watergebruik en bereikten daarmee de vierde mijlpaal. Bij de overige ondernemingen hechtten wij vooral ook waarde aan het geven van openheid over hoe zij waterrisico's onderzoeken en deze risico's mitigeren. Hieronder zullen wij kort ingaan op hoe wij terugkijken op de dialogen per geselecteerde onderneming.

Tijdens dit engagementtraject sloten wij twee dialogen met ondernemingen vroegtijdig af. Het Franse Veolia was gedurende de gehele dialoog ontvankelijk voor onze ideeën en gaf ons voldoende inzicht in de mate waarin de onderneming zicht heeft op watergebruik en waterrisico's. Onze vragen werden op een goede manier beantwoord door Veolia waarna wij onze dialoog met de onderneming afsloten. Minder succesvol verliep onze dialoog met het Canadese elektriciteitsbedrijf Emera. Ondanks vele pogingen tot contact ontvingen wij slechts een geschreven reactie waarin werd verwezen naar de duurzaamheidsrapportage van de onderneming, waardoor wij besloten de dialoog met Emera helaas onsuccesvol af te sluiten.

Wij kijken positief terug op onze dialoog met het Franse energiebedrijf Engie, waarin de onderneming veel openheid gaf over hoe de onderneming omgaat met waterrisico's. Vanaf het begin van ons engagementtraject werkte Engie aan haar doel om in 2020 voor 100 procent van haar faciliteiten die zich in gebieden met waterschaarste bevinden een actieplan ingesteld te hebben. Daarnaast gaf Engie aan haar wateronttrekking richting 2020 met 15 procent te willen verminderen ten opzichte van 2012. Met deze toezegging bereikte de dialoog met Engie mijlpaal 4. De onderneming heeft uiteindelijk deze doelstelling overtroffen door een reductie van 39 procent te behalen.

Ook het Finse elektriciteitsbedrijf Fortum ging tijdens onze dialoog uitgebreid in op onze vragen over het watergebruik van de onderneming en haar inschatting van waterrisico's. Wij zijn positief over het feit dat de onderneming aangaf jaarlijks risicoanalyses uit te voeren waarin de waterrisico's voor al haar productielocaties worden vastgesteld. Fortum schat deze risico's echter in als relatief klein omdat de onderneming voornamelijk zeewater voor koeling van haar energiecentrales gebruikt. Met de toezegging over het jaarlijks evalueren van waterrisico's bereikte de dialoog met Fortum mijlpaal 4.

Onze dialoog met Chubu, een Japans elektriciteitsbedrijf, verliep stroever aangezien het bedrijf niet diep op onze vragen in wilde gaan. Wel zette Chubu tijdens ons engagementtraject stappen op het gebied van transparantie door te beginnen met het uitgebreid rapporteren aan het Carbon Disclosure Project (CDP) over waterrisico's, waardoor de dialoog met Chubu de 4^e mijlpaal bereikte. Gedurende onze dialoog drongen wij er ook bij de onderneming op aan om waterreductiedoelen op te stellen. Chubu liet ons echter weten dit niet van plan te zijn.

Ook met Tohoku verliep onze dialoog helaas moeizamer. De onderneming verschaftte ons weinig informatie over hoe ze waterrisico's aanpakt. Tohoku rapporteert nauwelijks over waterrisico's en heeft ook geen risicoanalyse op het gebied van water gepubliceerd.

In het beginstadium van ons engagementtraject presteerde het Britse United Utilities ondergemiddeld op het gebied van lekkages. In onze gesprekken met de onderneming vroegen wij naar het plan van United Utilities om het lekkageniveau terug te brengen en de concrete doelstellingen die de onderneming op dit gebied heeft. Hoewel United Utilities ons uitgebreid inzicht gaf in haar strategie om het lekkageniveau terug te brengen, deed de onderneming geen nieuwe toezeggingen over beleidswijzigingen en bereikte de dialoog mijlpaal 3. Wij waren echter verheugd te lezen dat de Environment Agency van de Britse overheid in een recent rapport over Britse waterbedrijven United Utilities aanwijst als de best presterende onderneming vanwege het uitblijven van ernstige vervuilingincidenten en de transparantie van de onderneming hierover.

Met het Britse Severn Trent spraken wij onder meer over waterschaarste en het voorkomen van lekkages en milieuschade. In ons laatste gesprek met Severn Trent gaf de onderneming aan zich ten doel te stellen om tussen 2020 en 2025 lekkages met 15 procent te willen verminderen, wat de grootste vermindering zal zijn die de onderneming ooit heeft behaald in een periode van 5 jaar. Hoewel de onderneming deze waardevolle toezegging deed, bereikte de dialoog met Severn Trent mijlpaal 3. Het terugbrengen van lekkages was namelijk een belangrijke prioriteit voor Severn Trent en een onderwerp waar wij aandacht aan besteedden, maar maakte geen onderdeel uit van de doelstelling van dit engagementtraject.

In onze dialoog met het Amerikaanse elektriciteitsbedrijf Pinnacle West Capital Corporation, gevestigd in het droge zuidwesten van de Verenigde Staten, ging de onderneming uitgebreid in op onze vragen in relatie tot waterrisico's. De onderneming gaf aan de kwaliteit en beschikbaarheid van water te monitoren en probeert haar waterintensiteit te verlagen door efficiënter om te gaan met water en meer hernieuwbare energiebronnen te gebruiken die minder waterintensief zijn. De dialoog met Pinnacle West bereikte mijlpaal 3. Hoewel wij positief zijn over het feit dat de onderneming aangaf waterrisico's te monitoren en haar waterintensiteit te verlagen, deed de onderneming geen nieuwe toezeggingen over beleidswijzigingen tijdens het engagementtraject.

Gedurende onze dialoog met American Water Works heeft de onderneming haar transparantie over waterrisico's waar de onderneming mee te maken heeft en hoe deze risico's worden aanpakt verbeterd. Hoewel de onderneming zich nog geen publieke doelstellingen omtrent het gebruik van water heeft gesteld, zegde de onderneming wel toe om waterrisico's mee te zullen wegen in de vernieuwing van haar duurzaamheidsbeleid. Met deze toezegging bereikte de dialoog met American Water Works mijlpaal 4.

Terugkijkend op het engagementtraject rondom waterrisico's in de elektriciteit- en watersector zien wij een waardevolle en constructieve dialoog met de geselecteerde ondernemingen over hun omgang met waterbeheer. Wij vonden een grote bereidheid bij de ondernemingen om het thema te onderzoeken en te bespreken, een enkele uitzondering daargelaten. Waterrisico wordt door de ondernemingen vaak als belangrijk, maar zelden als urgent benoemd. Het onderwerp krijgt dan ook maar incidenteel een plek in publieke bedrijfsrapportages over risico's. Daarnaast maakt de complexiteit van duurzaam watergebruik dat er nauwelijks kwantitatief gerapporteerd wordt over dit onderwerp.

3.2. Voortgang thema

Per eind december 2020 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien. De profielen van de individuele ondernemingen zijn weergegeven in het volgende hoofdstuk.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	American Water Works Company, Inc.	Verenigde Staten						
2	Chubu Electric Power Company, Incorporated	Japan						
3	Electricite de France SA	Frankrijk						
4	ENGIE SA	Frankrijk						
5	Fortum Oyj	Finland						
6	Pinnacle West Capital Corporation	Verenigde Staten						
7	Public Service Enterprise Group Inc	Verenigde Staten						
8	Severn Trent Plc	Verenigd Koninkrijk						
9	Tohoku Electric Power Company, Incorporated	Japan						
10	United Utilities Group PLC	Verenigd Koninkrijk						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

3.3. Evaluatie

De evaluatie van het engagementprogramma wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. De resultaten worden geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 3.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 3.3.2 BEOORDELINGSKADER

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100% na 3,5 jaar	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100% na 3,5 jaar	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	90% na 3,5 jaar	ja
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	50% na 3,5 jaar	nee

Kwalitatieve duiding

- Een waardevolle dialoog die ons veel geleerd heeft over ondernemingen en omgang met waterbeheer
- Wij vonden een grote bereidheid bij ondernemingen om het thema te onderzoeken en te bespreken, een enkele uitzondering daargelaten
- Waterrisico wordt door hen vaak als belangrijk, maar zelden als urgent benoemd. Het onderwerp krijgt zelden een plek in publieke rapportages over risico
- De complexiteit van duurzaam watergebruik maakt dat hierover nauwelijks kwantitatief gerapporteerd wordt

4. Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie

Wereldwijd heeft verbetering van energie efficiëntie de groei van het energiegebruik met circa 12 procent afgeremd. Bovendien toont scenario-analyse aan dat zelfs bij een verdubbeling van het bruto binnenlands product in 2040 toch een lagere wereldwijde uitstoot van broeikasgassen mogelijk is dan vandaag. Enkel door energie efficiëntie kan meer dan 40 procent van de volgens de Parijse doelstellingen benodigde vermindering van CO₂-uitstoot worden bereikt. Energie efficiëntie is zodoende het sleutelwoord in het mogelijk maken van verdere economische groei, zonder evenredige groei in uitstoot. Energie efficiëntie is onmisbaar geworden voor het bereiken van de wereldwijde klimaatdoelen.

4.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

De beperking van klimaatverandering tot maximaal 2 °C, met een streefwaarde van 1,5 °C, hangt in belangrijke mate af van verbeterde energie-efficiëntie. Sinds het jaar 2000 werd de toenemende vraag naar energie voor een derde gecompenseerd door verbeterde efficiëntie. Het *Internationaal Energie Agentschap* (IEA) stelt vast dat de industrie potentieel twee keer zoveel waarde kan creëren uit energie in 2040 dan nu het geval is. Met verbeterde energie efficiëntie gaan belangrijke economische, ecologische en sociale voordelen gepaard. Het leidt tot een afname van broeikasgasemissies, maar energiebesparingen zijn, sec bekeken, per definitie kostenbesparend; een investering in energiebesparingsmaatregelen betaalt zich gemiddeld met een factor drie terug. Overige voordelen zijn minder luchtvervuiling, verhoogde koopkracht van huishoudens door lagere energiekosten, verbeterde energiezekerheid door verminderde invoer en uitgebreide toegang tot moderne energiediensten (IEA, 2018).

TABEL 4.1.1 TOTALE INDUSTRIËLE CO₂- UITSTOOT OPGEDEELD NAAR SUBSECTOREN

Sector	%
Ijzer en staal	24%
Cement	18%
Chemicaliën	12%
Plastic	6%
Papier	4%
Aluminium	3%
Rest van de industrie	33%

Wij zijn kritisch naar alle sectoren die voor de grootste uitstoot van broeikasgassen zorgen, waaronder de staal, cement en chemiesector. Vanwege beperkte beleggingen in de cementsector, richt dit engagement traject zich op bedrijven in de chemie- en de staalindustrie. We onderzochten in welke mate ondernemingen in de beleggingsportefeuilles voorbereid zijn op markt- en beleidsontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering en energie efficiëntie. Ook onderzochten we de materialiteit van energie efficiëntie voor ondernemingen in de chemie en de staalindustrie.

Doel van thema

We hebben verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen formuleren een lange termijn klimaatstrategie. Daarbij dienen ze rekening te houden met strategische en financiële risico's en kansen als gevolg van klimaatverandering, zoals veranderingen in beleid en markt en technologische ontwikkelingen zoals een mogelijke invoering of verhoging van een CO₂-prijs. Deze komen mogelijk naar voren door een grondige risico-analyse en het uitvoeren van scenario-analyses.
- De onderneming committeert zich aan meetbare doelen rondom klimaat, energie-efficiëntie en de samenstelling van de brandstofmix. Wij roepen ondernemingen op om zich te verbinden aan wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen of 'Science Based Targets'.
- Binnen de operatie is er focus op energie-efficiëntie en worden er relevante energie-efficiëntiemaatregelen geïmplementeerd. De onderneming optimaliseert het proces onder andere door gebruik te maken van slimme meters en hergebruik van grondstoffen, energie, afval en warmte. Ook wordt er in toenemende mate gebruik gemaakt van hernieuwbare energie en wordt samengewerkt met organisaties binnen en buiten de sector.

- De onderneming is transparant over de voortgang en resultaten van haar klimaat en energie efficiëntie maatregelen.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

- **SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 9.4 dat zich onder andere richt op het verduurzamen van industrieën.

Voortgang thema

In juni 2019 zijn wij met dit engagementprogramma gestart en hebben wij contact gezocht met de geselecteerde ondernemingen. Inmiddels is er met alle geselecteerde ondernemingen één of meerdere malen contact geweest. In de eerste helft van 2020 spraken wij voor het eerst met het Duitse chemiebedrijf Covestro over het energie-efficiëntie programma van de onderneming en de beoogde uitbereiding van hernieuwbare energie. Daarnaast hadden wij schriftelijk contact met PPG Industries over dit thema.

In de tweede helft van 2020 voerden wij een vervolgesprek met het Amerikaanse staalbedrijf Nucor. Hoewel de onderneming aangaf op de korte termijn geen klimaatdoelstellingen te zullen aankondigen, maakt Nucor wel een begin met het uitvoeren van scenario-analyses. Ook spraken wij met Fortescue Metals Group, een Australisch staalbedrijf, dat belangrijke stappen heeft gezet op het gebied van energie-efficiëntie en klimaat. De onderneming stelt zich ten doel om in 2040, 10 jaar eerder dan de klimaatdoelstelling van Parijs, CO₂ neutraal te opereren en investeert veel in hernieuwbare energie. Ten slotte spraken wij het afgelopen halfjaar met Umicore, dat gevestigd is in België. Momenteel presteert Umicore ondermaats op het gebied van klimaatverandering door een gebrek aan doelstellingen en onvoldoende transparantie. In 2021 zal de onderneming echter een duurzaamheidsstrategie met concrete doelstellingen aankondigen. Wij verwachten hier in de tweede helft van 2021 meer over te lezen in het duurzaamheidsverslag van Umicore.

Vervolg

In de eerste helft van 2021 zullen wij onze dialoog over energie efficiëntie met Covestro en Sika AG voorzetten. Ook zullen wij weer contact opnemen PPG Industries - waarmee wij tot dusver enkel schriftelijk contact hebben gehad - en om een gesprek verzoeken. Verder kijken wij uit naar de aankondiging van klimaatdoelstellingen vanuit Umicore verderop in het jaar, waarna wij ook met Umicore onze dialoog zullen vervolgen.

4.2. Voortgang thema

Per eind december 2020 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien. De profielen van de individuele ondernemingen zijn weergegeven in het volgende hoofdstuk.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Covestro AG	Duitsland						
2	Fortescue Metals Group Ltd	Australië						
3	Nucor Corporation	Verenigde Staten						
4	PPG Industries, Inc.	Verenigde Staten						
5	Sika AG	Zwitserland						
6	Umicore	België						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

5. Transport en klimaat

De transportsector draagt ruim 25 procent bij aan de totale Europese CO₂-uitstoot. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het Klimaatakkoord van Parijs is gebleven dient de sector wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de broeikasgas-reductie om deze doelstellingen te behalen. Daarom is het materieel en relevant vanuit financieel en maatschappelijk perspectief om dit thema uit te voeren binnen de logistieke sector.

5.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Tijdens de klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Parijs eind 2015 (COP21) bereikten de bijna 200 deelnemende landen overeenstemming over een bindend klimaatakkoord. De uitstoot van broeikasgassen moet worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde moet worden beperkt tot maximaal 2 graden. De wereldwijde CO₂-uitstoot moet volgens het klimaatakkoord in 2050 met 95 procent zijn teruggebracht ten opzichte van 1990. Voor de 1,5 graden doelstelling komt dit neer op een emissiereductie van meer dan 100 procent. De transportsector draagt momenteel voor ruim 25 procent bij aan Europa's totale CO₂-uitstoot van broeikasgassen. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het akkoord is gebleven, dient de sector dus wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de CO₂-reductie om de doelstellingen te behalen. In de samenleving neemt globalisering een steeds grotere rol in. Deze stijgende lijn in de wereldhandel betekent dat de transportsector ook sterk in omvang toeneemt. Volgens verwachtingen van de OESO zullen de vrachtvolumes in 2050 met 350 procent toenemen in vergelijking met basisjaar 2010. Uit onderzoek van de Verenigde Naties blijkt zelfs dat zonder een agressief en duurzaam beleid de CO₂-uitstoot in de transportsector in 2050 zou kunnen verdubbelen. Het plaatst de sector voor grote uitdagingen. Temeer omdat in de transportsector nog niet dezelfde geleidelijke daling van de CO₂-emissies als in andere sectoren zichtbaar is geweest. Bedrijven in deze sector kunnen dus een grote bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen uit het Parijsakkoord, maar krijgen ook de kans om uit klimaatgerelateerde ontwikkelingen belangrijke economische voordelen te realiseren. Klimaatrisico's voor transportbedrijven zijn om te buigen tot kansen.

De transportsector omvat een breed scala aan industrieën. We kiezen ervoor om ons te richten op de industriegroep 'logistiek'. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Door ons te

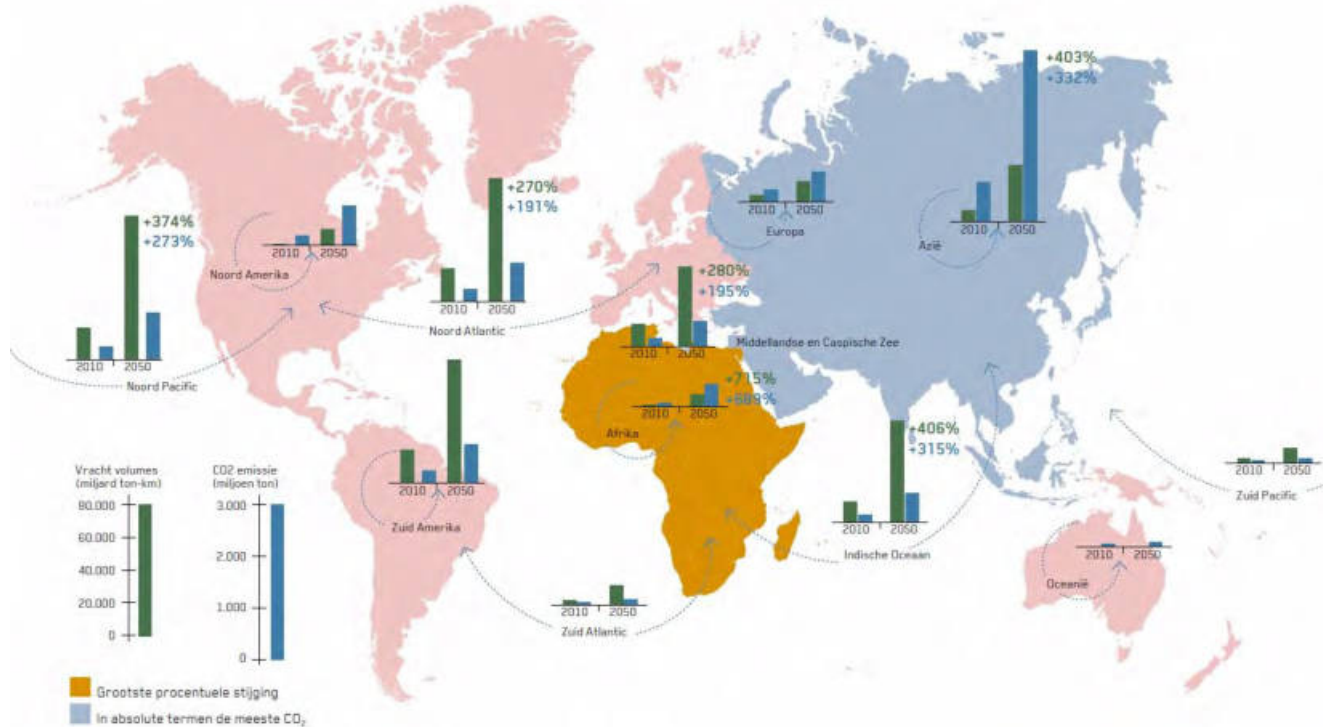
richten op deze groep denken wij optimaal rendement te halen uit onze inspanningen. Een engagement in deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan schonere brandstoffen zoals waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals elektrische schepen naar het achterland), reductie van emissie-intensiteit van bestaande wagenparken, alternatieve vervoerswijzen, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstand verlagen door een schip schoon te houden) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

Doel van thema

De doelen die wij hebben opgesteld voor de ondernemingen luiden als volgt:

- Transportbedrijven verbeteren transparantie over (a) de CO₂-uitstoot, door bijvoorbeeld te rapporteren over brandstofgebruik en (b) de gehanteerde strategie om te blijven voldoen aan de striktere CO₂ (zelf)regulering;
- Transportbedrijven nemen klimaatverandering en CO₂-uitstoot in het bijzonder op in hun beleid. Wij vragen hen de urgentie en materialiteit van het reduceren van de CO₂-uitstoot te erkennen, capaciteit en expertise op bestuursniveau ten aanzien van klimaatverandering beschikbaar te maken en klimaatscenario's (waaronder gebruik van fossiele brandstoffen) te integreren bij bepaling van lange termijn financiële risico's;
- Transportbedrijven integreren brandstofefficiëntie in de strategie, planning, activiteiten en investeringsbeslissingen;
- Daarnaast willen wij transportbedrijven aan de hand van best practices (a) inzicht geven in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en (b) stimuleren over te schakelen op hernieuwbare energiebronnen.

FIGUUR 5.1.1 MEER VRACHT BETEKENT MEER CO₂ VRACHTVOLUMES DOOR INTERNATIONALE HANDEL EN DE DAARAAN VERBODEN CO₂-UITSTOOT PER ROUTE

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goal:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 die zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

Voortgang thema

In het eerste kwartaal van 2019 zijn de dialogen met ondernemingen in de transportsector gestart. Nadat wij de meest recente informatie, waaronder analyses door dataprovider MSCI en rapportages van de

ondernemingen zelf bestudeerden, stuurden wij de ondernemingen de eerste brieven waarin wij hen vroegen om de dialoog met ons aan te gaan. Inmiddels is met alle geselecteerde ondernemingen één of meerdere keren gesproken, met uitzondering van Expeditors International of Washington. Ondanks meerdere pogingen kwam de dialoog met deze onderneming tot onze spijt niet op gang, waarop wij het engagementtraject met deze onderneming per 1-1-2020 beëindigden.

In de tweede helft van 2020 voerden wij een vervolgesprek met United Parcel Service (UPS). In november 2020 steunden wij het indienen van een aandeelhoudersresolutie bij UPS. Deze resolutie vraagt UPS om de transparantie over haar lobbyactiviteiten en -uitgaven te vergroten. Ook verzoeken

wij UPS via deze resolutie om te rapporteren over de afstemming tussen het klimaatbeleid van de onderneming en haar lidmaatschappen van lobbyverenigingen. In ons gesprek met UPS bespraken wij zowel de voortgang van UPS in relatie tot haar klimaatdoelstellingen als de aandeelhoudersresolutie over UPS' lobbyactiviteiten. Door de COVID-19 pandemie en de verdere ontwikkeling van E-commerce is de vraag naar pakketten, en daarmee ook het aantal kilometers en het brandstofgebruik van UPS, toegenomen. UPS heeft aangegeven extra inspanningen te gaan leveren om haar emissies te verminderen. Daarnaast liet UPS weten de feedback over de transparantie over haar lobbyactiviteiten en de afstemming tussen UPS' klimaatbeleid en haar lobbyactiviteiten in acht te nemen.

Ook spraken wij het afgelopen half jaar met C.H. Robinson. Door de COVID-19 pandemie en de dood van George Floyd vlakbij het hoofdkantoor van de onderneming, die de focus van C.H. Robinson op sociale aspecten vestigde, hebben de klimaatplannen van de onderneming enige vertraging opgelopen. De onderneming werkt momenteel haar klimaatstrategie en -doelstellingen uit en bereidt een scenario analyse voor. C.H Robinson zal hierover in de eerste helft van 2021 meer informatie delen. Ten slotte spraken wij met Royal Mail. Royal Mail heeft zich een CO₂ neutrale doelstelling gesteld die in lijn is met een 1.6 graden scenario en daarmee binnen de doelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs valt. De onderneming ontwikkelt op dit moment een routekaart met tussentijdse doelstellingen richting haar doel om in 2050 CO₂ neutraal te opereren.

² OECD, ITF, The Carbon Footprint of Global Trade

Vervolg

In de eerste helft van 2021 zullen wij een vervolg geven aan onze dialoog met Deutsche Post en ingaan op de voortgang die de onderneming heeft geboekt in relatie tot haar doelstelling om in 2050 CO₂ neutraal te opereren. Ook kijken wij uit naar nieuwe informatie die C.H. Robinson begin 2021 over haar klimaatstrategie en -doelstellingen zal delen, waarna wij de onderneming om een vervolgesprek hierover zullen verzoeken.

UPS liet weten open te staan voor een vervolgesprek waarin de aandeelhoudersresolutie over UPS' lobbyactiviteiten en transparantie hierover centraal staat. Dit gesprek hopen wij in de loop van 2021 te voeren.

5.2. Voortgang thema

Per eind december 2020 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien. De profielen van de individuele ondernemingen zijn weergegeven in het volgende hoofdstuk.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Verenigde Staten						
2	Deutsche Post AG	Duitsland						
3	Royal Mail plc	Verenigd Koninkrijk						
4	United Parcel Service, Inc. Class B	Verenigde Staten						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

6. Klimaattransitie

In het klimaatakkoord van Parijs hebben 196 landen afgesproken om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de twee graden, waarbij het streven is de opwarming van de aarde beneden de 1,5 graad te houden. In een rapport over klimaatverandering (IPCC), wordt gesteld dat hiertoe het totaal aan mondiale CO₂-emissies tegen 2030 met 45% zal moeten dalen ten opzichte van 1990. Omdat fossiele brandstoffen die bij de verbranding een groot deel van de CO₂-uitstoot veroorzaken vooralsnog een centrale rol in de energievoorziening spelen, zal een verstrekkende transitie van de energievoorziening nodig zijn om de uitstoot van broeikasgassen fors te reduceren (DNB, 2018). Wereldwijd spannen overheden, (maatschappelijke) organisaties en consumenten zich in om een transitie mogelijk te maken naar een koolstofarme economie. Daarbij ligt de nadruk op investeren in meer hernieuwbare energie en het afbouwen van onze afhankelijkheid van fossiele energiebronnen.

6.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Tijdens de dialoog klimaattransitie gaan we in gesprek met ondernemingen over de gevolgen van de klimaattransitie in termen van risico's en kansen. Het gesprek richt zich op de strategie die bedrijven kiezen, maar ook: in welke mate zijn zij voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst? In welke mate kunnen bijvoorbeeld ondernemingen die nu sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen zich tijdig aanpassen aan een veranderende markt en regelgeving? Waar ligt het zwaartepunt van de huidige investeringen door ondernemingen en welke keuzes liggen hieraan ten grondslag? Zijn ondernemingen in staat om verschillende toekomstscenario's uit te werken, veranderingen waar te nemen en tijdig te anticiperen?

Met behulp van een scenario-analyse model is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in de ondernemingen waarvan gesteld kan worden dat zij in de komende 5 jaar het verst verwijderd zijn van een breed geaccepteerd 2 °C scenario. De analyse bestrijkt 70-90 procent van de broeikasgasemissies die samenhangen met een standaardportefeuille en omvat de door de DNB beschreven transitiegevoelige sectoren zoals de fossiele energie sector. Op basis van onze observaties blijkt dat er relatief veel winst valt te behalen voor de energiesector (olie en gas) en automobielproducenten. Ondernemingen in portefeuille in deze sectoren staan momenteel voor de grootste uitdagingen in relatie tot de energietransitie doordat zij momenteel meer opereren in lijn met een 2 – 4 graden scenario dan een 1,5-2 graden scenario.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaatgerelateerde risico's en kansen meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken;
- Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn. Autoproducenten dienen hierbij een duidelijk visie op de ontwikkeling van elektrisch rijden op te stellen;
- De olie- en gasbedrijven nemen een sturende rol aan in de transitie naar hernieuwbare energie en reageren niet slechts op de vraag;
- De onderneming geeft toegang tot de gehanteerde maatstaven en doelstellingen en stelt ons in staat om potentiële risico's, het vermogen om aan financiële verplichtingen te voldoen, de algemene blootstelling aan klimaat gerelateerde kwesties en de voortgang in het beheer van of de aanpassing aan deze kwesties beter te beoordelen;
- De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen klimaatmaatregelen.

TABEL 6.1.1 GESELECTEERDE BEDRIJVEN ^{1 2,3}

Bedrijf	Sector	Regio	TPI Score ^a (0-4)	CDP Score ^b (A-F)	MSCI Score	Low Carbon Transition score ^c (1-10)
Subaru Corp.	Auto	Japan	Level 3	B	B	4,92
Renault	Auto	Frankrijk	Level 3	A-	A	5,09
BMW	Auto	Duitsland	Level 4	A-	A	5,37
Marathon Oil Corp.	Olie en gas	Verenigde Staten	Level 2	F	BBB	2,51
Exxon Mobil Corp.	Olie en gas	Verenigde Staten	Level 3	F	BBB	2,58
OMV AG	Olie en gas	Oostenrijk	Level 4	A-	AAA	2,38

- ¹ ^a Transition Pathway Initiative (TPI) score. Beoordeling op basis van levels om te beoordelen hoe bedrijven omgaan met de klimaatverandering en de risico's die dit met zich meebrengt voor hun bedrijf. Levels: 0 = unaware, 1 = awareness, 2 = Building capacity, 3 = Integrating into operational decision making en 4= strategic assessment.
- ² ^b CDP Score. De score van het bedrijf bestaat uit twee factoren: 1) de mate van detail en de volledigheid van haar antwoorden, en 2) haar bewustzijn van de klimaatproblematiek, haar managementmethoden en de vooruitgang in de strijd tegen de klimaatverandering.
- ³ ^c MSCI Low Carbon Transition score. Een bedrijfsscore die de mate van afstemming van een bedrijf op de Low Carbon Transition meet. Bedrijven met een hogere Low Carbon Transition-score liggen meer in lijn met de klimaattransitie dan bedrijven met een lagere score (Score: 0-10).

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

- **SDG 13: Klimaatactie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op maatregelen integreren inzake klimaatverandering.

Voortgang thema

In het tweede halfjaar van 2019 is dit thema van start gegaan en is er onderzoek gedaan, op basis van KPI's, naar de activiteiten van ondernemingen op het gebied van klimaattransitie. Op basis van dit onderzoek zijn engagementbrieven verstuurd naar de vijf geselecteerde ondernemingen: Subaru Corporation, Renault, BMW, Marathon Oil Corporation, Exxon Mobil Corporation en OMV AG. Inmiddels hebben we met alle ondernemingen één of meerdere keren contact gehad. In de eerste helft van 2020 spraken wij met Subaru en BMW over onder andere emissiereductiedoelstellingen en veranderende wet- en regelgeving omtrent uitstoot limieten. Van Renault ontvingen wij een schriftelijke reactie op onze vragen over de klimaatstrategie van de onderneming en de transparantie hierover.

Na meerdere verzoeken om een dialoog hebben wij in de tweede helft van 2020 een gesprek met vertegenwoordigers van Renault gevoerd. De Franse autofabrikant geeft aan op de goede weg te zijn om aan de regelgeving van de EU rondom de CO₂ uitstoot van personenauto's te voldoen. Renault ziet elektrische voertuigen, een segment waarbinnen Renault in de EU marktleider is, als de beste oplossing voor het aanpakken van klimaatvraagstukken waar de onderneming mee te maken heeft. Ook spraken wij met

het Oostenrijkse OMV AG. De onderneming maakt momenteel een belangrijke transformatie door. Begin 2020 verhoogde OMV haar belang in petrochemiebedrijf Borealis tot 75 procent, waarmee OMV de basis legt richting een CO₂ neutrale toekomst. Borealis speelt namelijk een voortrekkersrol op het gebied van het recyclen van plastic en in de overgang naar een circulaire economie. OMV gaat zich richten op drie pijlers in haar klimaattransitiestrategie: een verschuiving van olie naar gas, een verschuiving richting (petro)chemische producten en een focus op het recyclen van plastic.

Ook verzochten wij Marathon Oil, die tot op heden enkel schriftelijk heeft gereageerd op onze verzoeken om een dialoog, om met ons in gesprek te gaan. In ons verzoek uitten wij onze zorgen over de toenemende broeikasgasemissies die de onderneming rapporteert en over het ontbreken van een lange-termijn transitie strategie en emissiedoelstellingen. Marathon Oil heeft nog niet gereageerd op ons verzoek.

Vervolg

In de eerste helft van 2021 zullen wij nogmaals contact opnemen met Marathon Oil. Ook zullen wij om een vervolgesprek met BMW en Subaru verzoeken waarin wij over hun voortgang op het gebied van klimaattransitie willen spreken. Daarnaast zullen wij ons inzetten om met Exxon Mobil, waarvan wij tot nu toe enkel een schriftelijke reactie ontvingen, in gesprek te gaan over het klimaatbeleid van de onderneming.

6.2. Voortgang thema

Per eind december 2020 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien. De profielen van de individuele ondernemingen zijn weergegeven in het volgende hoofdstuk.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	BMW	Duitsland						
2	Exxon Mobil Corp.	Verenigde Staten						
3	Marathon Oil Corporation	Verenigde Staten						
4	OMV AG	Oostenrijk						
5	Renault SA	Frankrijk						
6	SUBARU CORP	Japan						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

7. Leefbaar Loon

Een leefbaar loon is een loon waarmee een werknemer kan voorzien in basisbehoeftes van zijn of haar gezin; van voeding, gezondheidszorg, kleding, huisvesting tot scholing. In opkomende markten en ontwikkelingslanden zijn de minimumlonen zoals vastgesteld door de overheden vaak veel lager dan een leefbaar loon of wordt het minimumloon in de praktijk niet toegepast en afgedwongen. Om toch een bestaansminimum te verdienen, moeten werknemers dan veel overuren maken, waardoor fysieke en mentale gezondheid negatief beïnvloed worden. Het niet toepassen van een leefbaar loon kan leiden tot reputatierisico voor bedrijven en maakt het moeilijker personeel vast te houden en de kwaliteitsstandaarden te waarborgen.

7.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Een leefbaar loon is een loon waarmee een werknemer kan voorzien in basisbehoeftes van zijn of haar gezin; van voeding, gezondheidszorg, kleding, huisvesting tot scholing. Afhankelijk van het land kan dit overeenkomen met het minimumloon, maar in vele landen is er of geen wetgeving op dit terrein, of is het minimumloon onvoldoende om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Dit geldt voor ontwikkelingslanden, maar ook dicht bij huis in landen als Hongarije, het Verenigd Koninkrijk of Polen. Juist daarom hebben bedrijven een belangrijke verantwoordelijkheid wat betreft het betalen van een leefbaar loon. Hoewel het betalen van een leefbaar loon in eerste instantie lijkt te leiden tot hogere kosten, kan het ook leiden tot lagere kosten en hogere winstgevendheid. In onderzoeken van Berenschot³ en Chapman & Thompson⁴ worden hiervoor verschillende redenen geïdentificeerd, namelijk dat bedrijven met een leefbaar loon:

- In staat zijn werknemers langer vast te houden, met lagere opleidingskosten tot gevolg;
- In staat zijn de productiviteit van hun werknemers te vergroten;
- Een stabielere en betere relatie met toeleveranciers kunnen realiseren;
- Verminderd risico op reputatie-schade lopen en door een beter imago hun marges kunnen vergroten.

Leefbaar loon is een thema dat een sterke relatie heeft met andere thema's op het gebied van arbeids- en mensenrechten. Zo is vakbondsvrijheid een belangrijke voorwaarde om te komen tot een leefbaar loon. Wanneer een leefbaar loon wordt betaald is het financieel mogelijk

om kinderen naar school te sturen. Het betalen van een leefbaar loon speelt daarom een belangrijke rol bij het voorkomen van kinderarbeid. Veel beursgenoteerde bedrijven hebben een ingewikkelde productieketen met een groot aantal aan toeleveranciers. Dit maakt het lastig om te waarborgen dat in de hele keten een leefbaar loon wordt betaald.

De engagement op dit thema voeren we uit in samenwerking met een brede groep van investeerders binnen het Platform Living Wage Financials (PLWF). Door samen te werken zijn we in staat een diepgaande analyse te maken, een brede groep van bedrijven aan te spreken en meer druk uit te oefenen wanneer dat nodig is.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

• SDG 1: Geen Armoede

We richten ons hierbij met name op de het onderliggende doel 1.1. en bijbehorende indicator 1.1.1. die zich richten op het verminderen van armoede.

• SDG 8: Eerlijk Werk en Economische Groei

We richten ons hierbij met name op het onderliggende doel 8.5 dat zich richt op waardig werk en werkgelegenheid en de onderliggende indicator 8.5.1. die zich richt op het verhogen van de uurlonen.

³ Berenschot, Living wage in international supply chains (2012).

⁴ Chapman & Thompson, The economic impact of local living wages, Economic Policy Institute (2006).

• SDG 10: Ongelijkheid Verminderen

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 10.1 en onderliggende indicator 10.1.1 die zich richten op inkomensgroei van lage inkomens wereldwijd.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

We zijn met het thema leefbaar loon medio 2018 van start gegaan. Er zijn toen twee sectoren geselecteerd; de kleding- en supermarktsector die we hieronder verder zullen toelichten.

Leefbaar loon is een belangrijk thema binnen de kledingindustrie. Door de vele toeleveranciers, vaak gevestigd in landen met lage lonen en zwakke overheden zijn er veel misstanden, inclusief zeer lage lonen. Toch zijn er binnen de sector een aantal hoopvolle initiatieven die breder navolging verdienen en om de problematiek aan te pakken. De tweede sector is de Supermarktsector. Deze sector kenmerkt zich door het enorme aantal producten. Daarom kent ook deze sector talloze leveranciers die op hun beurt producten leveren van vele producenten. De sector heeft dan ook op verschillende vlakken te maken met leefbaar loon:

1. Het betalen van leefbaar loon aan eigen medewerkers, met name relevant in de landen waar geen minimumloon bestaat of dit onder het bestaansminimum ligt.
2. Het betalen van leefbaar loon in de productieketen bij de producten, bijvoorbeeld thee of koffie, die in eigen beheer worden geproduceerd.
3. Het stimuleren van een leefbaar loon bij de producenten van de producten die binnen de winkels verkocht worden maar door andere producenten worden gemaakt.
4. Het informeren van klanten over dit thema zodat zij hier hun eigen keuzes in kunnen maken.

De bedrijven in de kleding en supermarkt sector waarmee we spreken over leefbaar loon zijn geselecteerd op basis van:

1. Aanwezigheid in de portefeuilles.
2. Relevantie van het thema leefbaar loon voor de bedrijfsvoering en de mogelijkheid verbeteringen door te voeren. Hiervoor is o.a. een scan gemaakt op basis van MSCI data, jaarverslagen en andere beschikbare onderzoeken.
3. Het engagement van Achmea IM voegt iets toe aan de al lopende engagement binnen PLWF.

Een overzicht van de geselecteerde bedrijven is te zien in hoofdstuk 2.

Doel van thema

Leefbaar loon is een complex onderwerp, zeker in een bedrijf met honderden toeleveranciers. Daarom hebben we op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd waarop een

onderneming stappen kan zetten. In tabel 7.1.1. zijn deze doelstellingen getoond. Afhankelijk van de onderneming leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen.

TABEL 7.1.1 DOELSTELLINGEN LEEFBAAR LOON¹

Doelstelling	Toelichting
Beleidsvorming	De onderneming heeft beleid ontwikkeld op het onderwerp leefbaar loon, inclusief doelstellingen.
Implementatie & toetsing	De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang.
Randvoorwaarden	De onderneming zorgt dat de randvoorwaarden voor een leefbaar loon, zoals collectieve onderhandeling en vakbondsvrijheid, gewaarborgd zijn in haar eigen bedrijfsvoering en bij toeleveranciers.
Samenwerking in de sector	De onderneming werkt samen met andere partijen, bijvoorbeeld via sectorinitiatieven aan bevordering van leefbaar loon.
Transparantie	De onderneming is op dit thema transparant richting investeerders, consumenten en andere belanghebbenden en rapporteert over het beleid, de implementatie en de voortgang.

¹ Bron: Achmea Investment Management

Voortgang Kledingsector

De tweede helft van 2020 stond vooral in het teken van de afronding van het jaarlijkse voortgangsonderzoek en de presentatie van de resultaten, zie voor meer details daarover het kader over PLWF. We hebben dit jaar ook voor het eerst de resultaten van ons onderzoek gepubliceerd op de website van PLWF. Bij Hugo Boss, Ralph Lauren en VF Corp zagen we duidelijke verbetering van beleid op punten die we eerder in de dialoog hebben besproken. We zien deze verbeteringen dan ook als mijlpaal 'toezegging'. Meer details zijn te vinden in het profiel van elke onderneming.

We voerden ook gesprekken met Home Depot, Ralph Lauren en TJX en namen deel aan de stakeholder dialoog over de duurzaamheidsstrategie van Hugo Boss. Een gesprek met Hugo Boss specifiek over leefbaar loon moest worden uitgesteld tot begin volgend jaar. Ook met VF Corp. lukte het niet meer om nog in 2020 een gesprek over leefbaar loon te plannen. Dit gesprek zal begin 2021 plaatsvinden. Het onderzoek naar VF Corp. toonde wel duidelijk aan dat de onderneming vooruitgang boekt. Zo heeft de onderneming het mensenrechten beleid versterkt, en spreekt het daarin nu over het belang van eerlijke lonen en een adequate levensstandaard.

Bij Home Depot staat het onderwerp leefbaar loon in de productieketen nog niet echt op de agenda. Dat bleek wederom uit het jaarlijkse onderzoek. Het gesprek ging daarom meer over de actualiteit zoals de problemen rond de Covid-19 crisis en de arbeidsomstandigheden voor de eigen werknemers. Wat betreft de eigen werknemers is gelijke betaling van mannen en vrouwen nog een belangrijk punt

van aandacht. Aangezien het contact met Home Depot eerder moeizaam verliep, was het dit keer constructieve gesprek een stap vooruit. Voor de voortzetting van de dialoog zullen we met de samenwerkende beleggers binnen het PLWF bespreken hoe we de aandacht van de onderneming toch ook richting leefbaar loon in de keten kunnen verleggen en dit thema een plek kunnen geven in een structurele analyse van mensenrechten risico's in de keten.

Ralph Lauren boekt duidelijk vooruitgang op gebied van leefbaar loon. In juli bespraken we de resultaten van ons jaarlijkse onderzoek waaruit die voortgang bleek. Belangrijke basis voor die voortgang was een document met de eerste uitwerking van de eerder aangekondigde 'strategie voor loonbetaling in de productieketen'. Daarin spreekt de onderneming een duidelijk commitment uit ten aanzien van leefbaar loon. Natuurlijk ging het gesprek ook over de impact van de Covid-19 crisis. Ook Ralph Lauren en partners in de keten zijn zwaar geraakt. Toch heeft de onderneming zich ingezet om geplaatste orders te betalen en ondersteunt ze ook de ILO 'Call to action' om samen te werken aan het herstel van kledingindustrie. De deelname van Ralph Laurens' mensenrechten expert aan het PLWF webinar over het leefbaar loon onderzoek en de gevolgen van Covid-19 voor de sector, zien we als een teken van waardering van de dialoog.

Van TJX ontvingen we het antwoord op de schriftelijke vraag die we indienden voor de aandeelhoudersvergadering in juni. Ook rondde we in het derde kwartaal het jaarlijkse onderzoek af naar de onderneming. In december spraken we opnieuw met TJX. In dit gesprek hebben we vooral gesproken over de productie van kleding voor eigen merken. Meer over de inhoud van het gesprek is te lezen in het profiel van TJX. Gezien de aarzeling van de onderneming om met leefbaar loon aan de slag te gaan bekijken we momenteel met andere leden van PLWF welke stappen TJX eerst moet zetten om vervolgens leefbaar loon als mensenrechten risico in beeld te krijgen. We vragen TJX nu om in meer detail te rapporteren over de risico analyse met betrekking tot mensenrechten en arbeidsomstandigheden in de landen waar de productie plaatsvindt.

Platform Living Wage Financials

Achmea IM neemt actief deel aan het Platform Living Wage Financials (PLWF). Dit is een groep van inmiddels 15 financiële instellingen die samen werken op het thema 'leefbaar loon'. In 2020 zijn Actiam, Aegon en BMO toegetreden tot het platform. Het platform maakt gebruik van een gezamenlijke methodologie om de prestaties van een brede groep ondernemingen te beoordelen. Ook voeren de leden gezamenlijk engagement met deze ondernemingen.

In de tweede helft van het jaar stonden de afronding van het jaarlijkse voortgangsonderzoek en de presentatie van de resultaten centraal. Vanwege de situatie rond Covid-19 werd voor de presentatie van de onderzoeksresultaten gekozen voor twee webinars in plaats van één live-bijeenkomst. Het eerste webinar was gericht op de kledingsector, het tweede op supermarkten en ondernemingen uit de voedselsector. Nu het event online was, konden internationale sprekers en gasten eenvoudig deelnemen. Zo waren er 130 deelnemers bij het webinar over de kledingsector, waaronder medewerkers van ca. 20 kledingmerken. Achmea IM droeg bij aan de organisatie en leidde beide webinars. Naast de uitkomsten van het leefbaar loon onderzoek, stond ook de impact van Covid-19 op de agenda van de webinars. Veel ondernemingen in beide sectoren ondervonden grote impact van de pandemie, in hun eigen bedrijfsvoering en in hun toeleveringsketen.

Als teken van betrokkenheid bij de uitdagingen rond het herstel van de sector, heeft PLWF ook de 'Call to action in the garment industry' onderschreven. In dit initiatief werken de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), de internationale werkgeversorganisatie (IOE), vakbonden en grote kledingmerken samen met overheden aan het herstel van de kledingindustrie. Naast deze aandacht voor de actualiteit, ging ook het reguliere werk van het platform door. Bijeenkomsten vonden plaats middels online-vergaderingen. En diverse externe deskundigen werden uitgenodigd om hun expertise met de platformleden te delen.

Voor Achmea IM is 2021 het laatste jaar van actieve deelname aan het PLWF. Omdat na ruim 3 jaar ons engagement project over leefbaar loon ten einde komt, beëindigen we ook ons werk voor het platform. Wel hebben we het voornemen om als blijf van blijvende steun voor het thema leefbaar loon, aan het platform verbonden te blijven als 'supporting member'.

Meer informatie over het Platform is te vinden op www.livingwage.nl

Voortgang Supermarkten

De tweede helft van 2020 stond ook voor de supermarkten in het teken van de afronding van het jaarlijkse voortgangsonderzoek en de presentatie van de resultaten. Zie voor meer details daarover het kader over PLWF.

Ten opzicht van de analyse in 2019 lijken er een aantal voorzichtige stappen vooruit te zijn gezet bij de ondernemingen waarmee we de engagement voeren. Bijvoorbeeld door het expliciet benoemen van leefbaar loon als relevant onderwerp in het beleid, publiceren van een mensenrechtenbeleid en concrete stappen in de cacao-keten. Op basis van de uitkomsten van ons onderzoek hebben we met de andere leden van het PLWF een publicatie opgesteld die we ook hebben gedeeld met de ondernemingen. In deze publicatie roepen we, op basis van onze analyse, ondernemingen op om beter in beeld te krijgen in welke ketens de problematiek het grootst is, stappen te zetten bij hun eigen werknemers en naast pilotprojecten leefbaar loon een volwassen plek te geven in de inkoopprocessen en audits die plaatsvinden bij toeleveranciers. De publicatie is hier te downloaden.

De resultaten uit de analyse en onze oproep zijn met alle ondernemingen besproken. De resultaten werden voor het overgrote deel geaccepteerd en de ondernemingen gaven aan dat werd ingezet om volgend jaar betere prestaties neer te zetten. Per onderneming hebben we tevens ingezoomd op specifieke onderwerpen. Zo hebben we met Tesco gesproken over de implementatie van het nieuwe beleid op gebied van leefbaar loon en arbeidsomstandigheden in de keten. Met Casino spraken we over hoe de onderneming in kaart kan brengen of er een leefbaar loon wordt betaald in de verschillende markten waar de onderneming actief is.

Vervolg

In 2021 zal Achmea IM het leefbaar loon engagement project afronden. We zullen dit jaar nog de laatste gesprekken met de ondernemingen voeren en met het PLWF het jaarlijkse voortgangsonderzoek uitvoeren en daarover rapporteren.

De samenwerking met het PLWF betekent echter, dat de afronding van ons leefbaar loon engagement niet hoeft te betekenen dat de dialoog met de ondernemingen op dit thema stopt. Het verbeteren van de lonen is duidelijk een lange termijn thema. We zullen daarom proberen om onze rol als 'lead-investor' over te dragen aan andere leden van het PLWF, zodat de dialoog met de ondernemingen wordt voortgezet.

7.2. Voortgang thema

Per eind december 2020 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien. De profielen van de individuele ondernemingen zijn weergegeven in het volgende hoofdstuk.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Carrefour SA	Frankrijk						
2	Casino, Guichard-Perrachon SA	Frankrijk						
3	Home Depot, Inc.	Verenigde Staten						
4	HUGO BOSS AG	Duitsland						
6	METRO AG	Duitsland						
7	Ralph Lauren Corporation Class A	Verenigde Staten						
8	Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland						
9	Tesco PLC	Verenigd Koninkrijk						
10	V.F. Corporation	Verenigde Staten						
11	Kappahl	Zweden						
12	Li & Fung	Hong Kong						

Bij de partijen waar we “lead investor” zijn hebben we de leiding in de voorbereiding en uitvoering van de engagement. Bij een “co-lead” rol wordt er nauw samengewerkt met een andere investeerders bij de uitvoering van de engagement. Naast bovenstaande ondernemingen waar we een actieve rol in het engagementproces hebben, wordt er ook een aantal engagementtrajecten ondersteund door gezamenlijke brieven mede te ondertekenen. Het betreft de ondernemingen Adidas, Burberry en The Gap.

Symbol	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

8. Access to Nutrition

Één op de drie mensen wereldwijd is of ondervoed of juist te zwaar. Gezonde en voldoende voeding is daarom wereldwijd een belangrijke uitdaging. Bedrijven in de voedingsmiddelen industrie kunnen een bijdrage leveren aan het aanpakken van deze problematiek en daarmee inspelen op de trend dat consumenten en overheden steeds meer belang hechten aan goede voeding. In 2018 is de nieuwe Access to Nutrition index uitgebracht, een gedegen studie die in kaart brengt hoe voedingsbedrijven presteren op dit thema. Op basis van dit onderzoek gaat Achmea IM, in samenwerking met investeerders wereldwijd, het gesprek aan met deze bedrijven.

8.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Zowel goede voeding als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Voedingsbedrijven kunnen hier op verschillende manieren een belangrijke bijdrage aan leveren en hiermee tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij het ontwikkelen van producten, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarden van producten.

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun presentaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index als regionale indices die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika.

De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een *investor statement* als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om zo ondernemingen te stimuleren, stappen te zetten op het gebied van Access to Nutrition.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de 'Access to Nutrition Index':

- De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie, uitgewerkt in concreet beleid;
- De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
- De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;
- De onderneming ondersteunt met haar marketingactiviteiten een gezond voedingspatroon;
- De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en een gezonde levensstijl;
- De onderneming geeft via de verpakking goede informatie aan consumenten over de voedingswaarden van haar producten;
- Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals'(SDG's):

- **SDG 2: Geen Honger**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 2.2 dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding(spatronen).

• SDG 3:Goede Gezondheid en Welzijn

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

Voortgang thema

Na het ondertekenen van het *investor statement* heeft Achmea IM een selectie van ondernemingen gemaakt waarmee het engagementtraject van start is gegaan. Hierbij is onder andere gekeken naar de exposure per onderneming in de portefeuille en de mogelijkheid om binnen de coalitie een coördinerende rol te spelen bij de desbetreffende onderneming.

Nadat in 2018 engagementbrieven vanuit de coalitie van investeerders zijn verstuurd, hebben er inmiddels al diverse engagementgesprekken plaatsgevonden. Achmea IM heeft gesprekken gevoerd met de ondernemingen waarbij we vanuit het collectieve engagementprogramma een coördinerende rol hebben; Unilever, Nestlé, Conagra en Suntory.

In tweede helft van 2020 hebben we gesproken met Unilever, Nestlé en Suntory. Met name het gesprek met Suntory was een positieve ontwikkeling aangezien de onderneming eerst afhoudend reageerde op het organiseren van een gesprek.

Dit gesprek met Suntory heeft in juli 2020 plaatsgevonden. Het gesprek was positief alhoewel het beleid rondom gezonde voeding nog in een vroege fase zit bij de onderneming. Zo monitort de onderneming wel de wereldwijde regelgeving op het gebied van o.a. suiker en houdt het trends nauwlettend in de gaten. De opstelling van Suntory lijkt nog vooral reactief. Wel zijn er kansen voor de onderneming aangezien de producten die de onderneming verkoopt in haar thuismarkt Japan relatief gezond zijn, en dit dus kansen biedt om deze ervaring ook naar andere markten te brengen. De onderneming was enigszins afhoudend om pro-actiever mee te werken aan de Access to Nutrition Index.

In december 2020 heeft een nieuw gesprek plaatsgevonden met Unilever. Daarin hebben we teruggekeken op de laatste periode van het Unilever Sustainable living plan, de CSR strategie van Unilever die eind 2020 afliep. Hiervan hebben we een positieve afdrank aangezien veel gestelde doelen bereikt zijn. Daarnaast hebben de nieuwe strategie bespreken van Unilever na 2020 wat betreft voeding en gezondheid. Dit lijkt een stap vooruit te zijn wat betreft het gebruik van bijvoorbeeld micronutriënten en groenten. Opvallend was de aandacht voor het vergroten van het aantal vegetarische producten in het assortiment, met name vanwege de klimaatimpact. We hebben hierbij echter wel aandacht gevraagd voor de samenstelling, ook qua gezondheid, van deze producten. Dit aangezien er ook zorgen zijn over de ingrediënten van deze producten (o.a. gebruik van te veel zout).

In november 2020 heeft tevens een vervolgesprek met Nestlé plaatsgevonden met diverse andere institutionele beleggers die betrokken zijn bij de Access to Nutrition index. We hebben het tijdens dit gesprek met name gehad over de aankomende herziening van het beleid op het gebied van gezonde voeding. De onderneming gaf aan dat het haar marketing beleid richting kinderen, zoals ook door ons gevraagd in het eerdere contact, inderdaad wil verbeteren. Een positieve toezegging waarvan we hopelijk begin 2021 kunnen nagaan of deze inderdaad is doorgevoerd in het dan gepubliceerde nieuwe beleid.

Vervolg

In de eerste helft van 2021 zullen we ten eerste wederom contact opzoeken met Conagra. Daarnaast zal in 2021 ook weer de nieuwe Access to Nutrition index uitkomen. Dat stelt ons in staat om te analyseren of de bedrijven inderdaad vooruitgang geboekt hebben op dit onderwerp. Op basis daarvan zullen we met alle vier de bedrijven een vervolgesprek plannen.

8.2. Voortgang thema

Per eind december 2020 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien. De profielen van de individuele ondernemingen zijn weergegeven in het volgende hoofdstuk.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Conagra Brands, Inc.	Verenigde Staten						
2	Nestle S.A.	Zwitserland						
3	Suntory Beverage & Food Ltd.	Japan						
4	Unilever NV	Nederland						

Symbol	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

9. Plastics

Het gebruik van plastics heeft een enorme vlucht genomen en plastics worden gebruikt in diverse toepassingen; van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed en koelkasten. Het gebruik van plastics voldoet daarmee aan een grote vraag uit de samenleving en biedt veel voordelen, soms ook op gebied van duurzaamheid. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van plastics in auto's waardoor het gewicht en daardoor ook het brandstofverbruik afneemt. Een ander voorbeeld is gebruik van plastics als verpakkingsmateriaal waardoor de houdbaarheid van voedingsproducten wordt verlengd wat kan bijdragen aan minder verspilling. Zo kan het gebruik van plastics een milieuwinst opleveren die groter is dan de milieukosten die gemoeid zijn bij de productie van de plastics⁵. Er zijn echter ook grote zorgen rond het gebruik van plastics, die hieronder verder wordt toegelicht.

9.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Eén van de grote zorgen in relatie tot het gebruik van plastic is dat bijna al het plastic wordt gemaakt uit olie. Dit betekent dat nu wel 6 procent van de mondiale olieproductie gebruikt wordt voor de productie van plastics. Door economische ontwikkelingen zal dit percentage naar verwachting toenemen tot 20 procent van de mondiale olieproductie in 2050⁶. De winning van olie leidt tot substantiële schade aan het milieu en de productie van plastic veroorzaakt CO₂ uitstoot. Een ander probleem is dat slechts een klein gedeelte, ca. 10 procent van de geproduceerde plastics op dit moment wordt gerecycled, ongeveer 40 procent op stortplaatsen terecht komt, en 14 procent wordt verbrand. Dat betekent dat meer dan 30 procent uiteindelijk in het milieu eindigt en een grote vervuilingbron is voor meren, rivieren en uiteindelijk de oceanen. Jaarlijks komt er ruim 3 miljoen ton aan plastic in de oceanen terecht. Bij ongewijzigd beleid kan dit er toe leiden dat er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen aanwezig is.

De gevolgen van gebruik van plastics voor klimaat en milieu leiden tot toenemende regelgeving die van groot belang is voor producenten en gebruikers⁷. Zo heeft China in 2017 aangekondigd geen plastic afval meer te importeren, wil India in 2022 plastics verbieden die na eenmalig gebruik worden weggegooid. Ook Europa heeft stappen aangekondigd en streeft ernaar om te zorgen dat in 2030 al het plastic recyclebaar is⁸. Ook onder klanten van plastic producenten, zoals supermarktketens en voedselproducenten, neemt het bewustzijn toe en wordt

gezocht naar maatregelen ter beperking van plastic gebruik. Plastic bedrijven moeten inspelen op de wensen van klanten met ontwikkeling van nieuwe technieken, beter afbreekbare en herbruikbare plastics en het gebruik van andere grondstoffen. Deze 'plastic transitie' vergt inzet en investeringen van ondernemingen, maar biedt ook zakelijke kansen voor koplopers. Adviesbureau McKinsey stelde in 2018 dat 2/3 van de winstgroei van de chemische sector afhankelijk is van het inspelen op deze trends⁹. Achter blijven bij deze 'plastic transitie' is een significant risico voor bedrijven in de hele plastic keten.

Er zijn verschillende stappen die bedrijven in de gehele keten kunnen zetten om een actieve bijdrage te leveren aan de plastic transitie. Het tijdig zetten van deze stappen is essentieel om toekomstbestendigheid te waarborgen en financiële risico's voor bedrijven maar ook voor beleggers te beheersen. Innovatie en leiderschap kunnen de business case versterken. Ondernemingen kunnen:

- Het (onnodig) gebruik van plastics verminderen; onder andere door het beperken van de hoeveelheid plastic in producten en bewust maken van afnemers;
- Plastic efficiënter produceren en verwerken waardoor energie- en watergebruik wordt beperkt;
- Plastics maken van niet-fossiele grondstoffen (biobased); het is echter goed om te realiseren dat hier ook nadelen aan kunnen zitten vanwege mogelijk grotere milieu-impact en verdringing van voedselproductie;
- Het gebruik van plastics circulair maken, bijvoorbeeld door de samenstelling van plastics te veranderen zodat hergebruik eenvoudiger wordt;

⁵ <https://www.incpn.org/incpen-evidence-to-food-waste-inquiry-explains-how-packaging-prevents-waste/>

⁶ Ellen Mc Arthur Foundation (2017) The new plastic economy

⁷ <https://www.unpri.org/environmental-issues/how-can-investors-help-create-a-plastics-economy-that-works-event-roundup/3409.article>

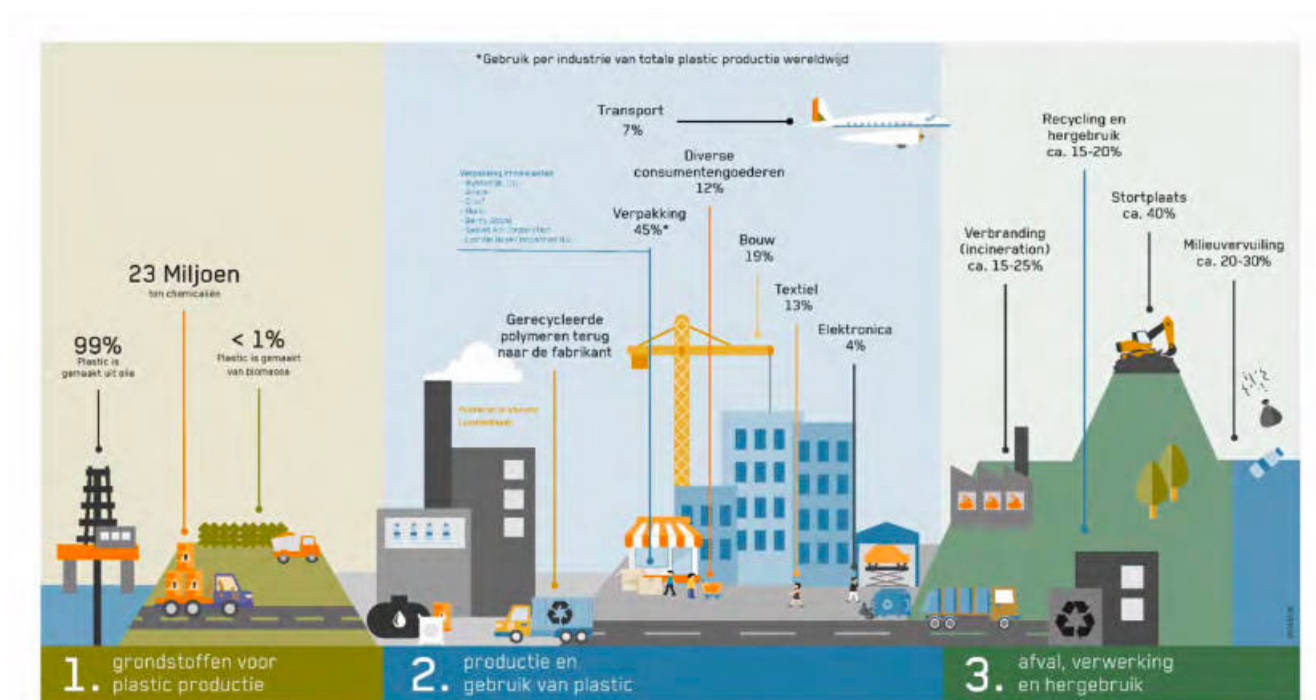
⁸ PRI (2019) Plastic Landscape review

⁹ Mc Kinsey (2018) How plastics waste recycling could transform the chemical industry.

- Beter samenwerken met andere spelers in de keten, en bij ontwikkeling van plastics al rekening houden met toepassing, inzameling na gebruik en verwerking voor hergebruik (levenscyclus analyse);

We zullen in gesprek met de ondernemingen deze mogelijkheden bespreken. Ook zijn enkele doelen voor het engagement afgeleid van deze oplossingsrichtingen.

FIGUUR 9.1.1 OVERZICHT VAN DE WAARDEKETEN VAN PLASTIC ¹⁰

Doel van thema

Om de schadelijke gevolgen van plastic te verminderen en de winstgevendheid van de onderneming op de lange termijn te waarborgen willen we dat bedrijven hun rol in de plastic transitie verstevigen. Het zetten van één of meer van onderstaande stappen is de hoofddoelstelling van dit engagementtraject.

Het engagement thema sluit aan bij verschillende Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 3: Goede gezondheid en welzijn, SDG 6: Schoon water en sanitair, SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie en SDG 14: Leven in het water. Voor ons staat SDG 12 centraal in de dialoog met de ondernemingen, aangezien dit doel het meest concreet raakt aan het handelingsperspectief van ondernemingen in de plastic keten:

TABEL 9.1.1 DOELSTELLINGEN PLASTICS ¹

Doelstelling	Toelichting
Beleidsvorming	ESG impact van plastic wordt als materieel erkend in de strategie van de onderneming; Scenario analyse brengt risico's van marktonwikkelingen en regelgeving in beeld;
Implementatie & toetsing	De onderneming stelt concrete doelen met prestatie indicatoren (kpi's) om negatieve impact van plastic te reduceren; De onderneming meet de voortgang ten aanzien van de doelen, en rapporteert daarover in openbare verslaglegging;
Samenwerking in de sector	De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastic transitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert naast de voortgang ten aanzien van bovengenoemde doelen en kpi's over: - hoe regelgeving en marktonwikkelingen m.n. gericht op de plastic transitie, invloed zullen hebben op de financiële resultaten; - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastics; - resultaten van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan, waaronder het verbeteren van energie-efficiëntie;

¹ Bron: Achmea Investment Management

¹⁰ Bron: 'The Plastics Landscape: Risks and Opportunities along the Value Chain | PRI 2019

• SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

- 12.2 Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.

- 12.3 Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.

- 12.4 Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.

- 12.5 Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

- 12.6 Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

Er is een brede groep ondernemingen betrokken bij de productie, gebruik en verwerking van plastic. Om focus aan te brengen kiezen we voor een groep ondernemingen die (de grondstoffen voor) een specifieke productgroep produceren, namelijk verpakkingen. We kiezen deze groep ondernemingen om de volgende redenen:

- Plastic verpakkingsmateriaal vormt ruim 40 procent van alle geproduceerde plastic producten en veel is voor eenmalig gebruik;
- Juist voor producenten van plastic verpakkingen is het van belang om in te spelen op (aankomende) regelgeving, veranderende klantvraag en maatschappelijk druk. Door hun positie in de keten zijn ze tevens in staat om in de gehele keten verandering aan te moedigen;
- Deze groep ondernemingen is geconcentreerd en gelijksoortig wat zorgt voor een engagement met focus, waarbij bestaande goede praktijken breed in de sector kunnen worden toegepast;
- Rond deze sector is samenwerking mogelijk qua kennis en het gezamenlijk uitvoeren van engagement om zo de effectiviteit te vergroten, onder andere via de PRI;

Een overzicht van de geselecteerde bedrijven is te zien in tabel 9.1.2.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

TABEL 9.1.2 SELECTIE ONDERNEMINGEN^{1,2}

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	Verpakkingsmateriaal en afval	CO ₂ Intensiteit
<i>Amcor</i>	AU	Basismaterialen	AA	6,9	162
<i>Berry Global Group</i>	VS	Basismaterialen	B	6,6	275
<i>Greif</i>	VS	Basismaterialen	A	10	281
<i>Huhtamäki Oyj</i>	FI	Basismaterialen	A	6,9	200
<i>LyondellBasell Industries</i>	VS	Basismaterialen	BBB	1,6	667
<i>Mondi</i>	VK	Basismaterialen	AAA	9,2	562
<i>Sealed Air</i>	VS	Basismaterialen	BBB	7,3	101
<i>Industrie gemiddelde</i>		Basismaterialen	BBB	6,7	-

¹ Voor LyondellBasell en Mondi is deze score voor de indicator 'risico en management van uitstoot van giftige stoffen en afval', omdat voor de indicator over 'verpakkingsmateriaal en afval' geen score beschikbaar is. LyondellBasell presteert op dit punt matig en onder het gemiddelde in de industrie; Mondi behoort tot de leiders in de industrie.

² CO₂ Intensiteit in tCO₂ / \$ miljoen omzet en drukt uit hoeveel koolstof wordt uitgestoten voor elke miljoen \$ omzet. Gegevens zijn voor het boekjaar 2019.

Voortgang thema

In de tweede helft van 2019 is het engagement traject over plastic gestart met voorbereiding, onderzoek en het contact leggen met de ondernemingen. Begin 2020 vond de eerste ronde van gesprekken plaats. In de tweede helft van het jaar is de dialoog over plastic verder uitgewerkt. Met alle ondernemingen vond een tweede gesprek plaats. Ook namen we actief deel aan activiteiten van de PRI werkgroep over plastic.

In de tweede ronde gesprekken konden we dieper in gaan op de specifieke omstandigheden en uitdagingen voor elke

onderneming. We voerden de gesprekken samen met een groep van 6-10 institutionele beleggers uit de PRI werkgroep over plastic. Deze samenwerking draagt duidelijk bij aan de kracht van de dialoog. In de gesprekken met de ondernemingen hoorden we over de nieuwste inzichten, ontwikkelingen en knelpunten. Ook brachten we onze doelen van het engagement nogmaals concreet onder de aandacht, in de vorm van per onderneming uitgewerkte 'investor expectations'. In overleg met de deelnemende beleggers hebben we daar de aanbeveling aan toegevoegd om duurzaamheidsprestaties te laten mee wegen in de beloning van het bestuur, om het management zo een

sterkere prikkel te geven om deze doelen te realiseren. Meer details over de inhoud van de gesprekken met de ondernemingen is te vinden in de profielen.

De PRI werkgroep werkte ook verder aan een document met verwachtingen ten aanzien van de verduurzaming van de plastic waarde keten. De eerste sectorspecifieke uitwerking hiervan betreft de consumentengoederen sector. Daarna worden andere sectorspecifieke versies uitgewerkt. Doel is om een consistente strategie voor verduurzaming van de plastic keten te formuleren, met specifieke verwachtingen per onderdeel van de keten. Daarmee kunnen beleggers individueel of gezamenlijk de dialoog aan gaan met ondernemingen in de keten, en toch een eenduidige boodschap uitdragen. Ook wij hebben onze verwachtingen zoveel mogelijk met de PRI afgestemd. Daarnaast organiseerde de PRI werkgroep een aantal inhoudelijke webinars waar wij aan deelnamen. Ook voor komend jaar rekenen wij op nauwe samenwerking met de PRI werkgroep, om geïnformeerd te worden over relevante ontwikkelingen en om inzichten uit ons engagement te delen.

Vervolg

In 2021 zal de dialoog worden voortgezet. Rekening houdend met de publicatie van de duurzaamheidsverslagen, en mogelijk de aandeelhoudersvergaderingen, worden de volgende gesprekken gepland. Ook de samenwerking met de PRI werkgroep over plastic wordt voortgezet en we volgen de ontwikkelingen op gebied van beleid, sector initiatieven en relevante onderzoeken. Waar relevant bekijken we de mogelijkheden om de ondernemingen die onderdeel zijn van de dialoog te ontmoeten op bijeenkomsten, of te bezoeken. Vanwege de Covid-19 omstandigheden is dit echter op korte termijn zeer waarschijnlijk nog niet mogelijk.

9.2. Voortgang thema

Per eind december 2020 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien. De profielen van de individuele ondernemingen zijn weergegeven in het volgende hoofdstuk.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Amcor Ltd	Australië						
2	Berry Plastics Group Inc	Verenigde Staten						
3	Greif Inc	Verenigde Staten						
4	Huhtamaki Oyj	Finland						
5	LyondellBasell Industries NV	Verenigde Staten						
6	Mondi plc	Verenigd Koninkrijk						
7	Sealed Air Corporation	Verenigde Staten						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

10. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde bedrijven zijn belangrijke actoren in de Nederlandse samenleving als werkverschaffers, centra voor innovatie en als bron van economische activiteit. Aandeelhouders hebben een controlerende rol en beïnvloeden via hun stembeleid en dialoog het ondernemingsbeleid. Vanwege de belangrijke rollen die Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen spelen is het relevant om extra aandacht te leggen op deze specifieke groep van ondernemingen via een permanente dialoog.

10.1. Achtergrond

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de bedrijfsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en lange termijn waardecreatie. Ook remuneratievoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijk discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierbij toetsten wij de beleidsvoorstellen aan de uitgangspunten en best-practices van de Nederlandse Corporate Governance Code (herzien in 2016), en vanaf 1 januari 2019 aan de Nederlandse Stewardship Code. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion.

De principes uit de Stewardship Code bieden ons als institutionele beleggers de mogelijkheid verantwoording af te leggen aan deelnemers en klanten over de wijze waarop wij als betrokken belegger invulling geven aan onze aandeelhoudersrechten. De Stewardship Code is in lijn met de verantwoordelijkheden die voor aandeelhouders gelden ten aanzien van transparantie rond het betrokkenheidsbeleid en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (Shareholders' rights directive). De code ondertreept ook het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid voor het streven naar lange termijn waarde creatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast verlangt de Stewardship Code van institutionele beleggers de bereidheid om, eventueel samen met andere institutionele beleggers, een constructieve dialoog aan te gaan met de Nederlandse beursondernemingen en met andere belanghebbenden.

Overzicht dialogen

In de tweede helft van 2020 is Achmea IM in dialoog gegaan met twee Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband, zie tabel 10.1.1.

TABEL 10.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H2020

Onderneming	Besproken onderwerpen
Unilever	Strategie, unificatie, duurzaamheid, corporate governance.
Wolters Kluwer	Beloningsbeleid.

Dialogen met Nederlandse ondernemingen

Wolters Kluwer

Tijdens de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van **Wolters Kluwer** in 2020 werd het voorgestelde beloningsbeleid met 48% van de stemmen afgewezen. Hierna is Wolters Kluwer het gesprek aangegaan met onder andere institutionele beleggers over de redenen hiervoor. Dit heeft geleid tot een aangepast beloningsbeleid dat in november 2020 is besproken met ons en andere institutionele beleggers, binnen het Eumedion verband. We waarderen de stappen die Wolters Kluwer heeft gezet met betrekking tot het aanpassen van het beloningsbeleid. Wij moedigen Wolters Kluwer echter wel aan dit nieuwe voorstel op twee punten nog verder te verbeteren. Tijdens het gesprek hebben wij dit ook aangegeven. Wolters Kluwer heeft daarna nog gesprekken gehad met andere stakeholders. We zijn benieuwd in hoeverre onze suggesties worden verwerkt in het definitieve voorstel. In het eerste halfjaar van 2021 zal ter voorbereiding van de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering weer een gesprek worden gevoerd met Wolters Kluwer binnen Eumedion verband. Het aangepaste beloningsbeleid zal tijdens de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering in 2021 worden voorgelegd.

Unilever

Met **Unilever** is gesproken over de unificatie. Op 11 juni 2020 kondigde Unilever plannen aan om de juridische structuur van de Unilever-groep te verenigen onder één moedermaatschappij (Unilever PLC). Volgens het management ontstaat zo een eenvoudiger bedrijf met meer strategische flexibiliteit en is het beter gepositioneerd voor toekomstig succes. Voorgesteld werd om de eenwording door te voeren door middel van een grensoverschrijdende fusie, waardoor PLC de enige moedermaatschappij van de Unilever-groep wordt. Het verenigde Unilever-hoofdkantoor wordt gevestigd in Londen, VK, en Unilever zal worden beschouwd als uitsluitend fiscaal ingezetene van het VK ¹¹. De Nederlandse en Britse aandeelhouders stemden in september en oktober in met het plan om de bestaande hoofdkantoren samen te voegen in Londen. De huidige structuur van het was- en levensmiddelenconcern werd daarmee op 29 november 2020 opgeheven. BPL Pensioen heeft tegen unificatie gestemd.

¹¹ De activiteiten, locaties, personeelsbezetting in het Verenigd Koninkrijk en Nederland zullen als gevolg van de Unificatie niet veranderen zegt de onderneming. Unilever PLC (de nieuwe enige moedermaatschappij van de groep) blijft uitsluitend fiscaal ingezetene van het VK. De Unilever-groep betaalt belastingen in de landen waar zij actief is en ook dit zal door de eenwording niet veranderen. Als gevolg hiervan wordt verwacht dat de in het VK en Nederland betaalde vennootschapsbelasting over de bedrijfswinsten niet zal veranderen, en evenmin als de belastingen die over werknemers worden betaald.

11. Lijst van ondernemingen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	Amcor Ltd	Basismaterialen	Australië	Plastics
2	American Water Works Company, Inc.	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
3	BMW	Duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Dialogo Klimaattransitie
4	C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en transport
5	Carrefour SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Leefbaar Loon
6	Casino, Guichard-Perrachon SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Leefbaar Loon
7	Chubu Electric Power Company, Incorporated	Nutsbedrijven	Japan	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
8	Conagra Brands, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
9	Covestro AG	Basismaterialen	Duitsland	Industriële Energie-efficiëntie
10	Deutsche Post AG	Industrie	Duitsland	Klimaat en transport
11	Electricite de France SA	Nutsbedrijven	Frankrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
12	ENGIE SA	Nutsbedrijven	Frankrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
13	Exxon Mobil Corp.	Energie	Verenigde Staten	Dialogo Klimaattransitie
14	Fortescue Metals Group Ltd	Basismaterialen	Australië	Industriële Energie-efficiëntie
15	Fortum Oyj	Nutsbedrijven	Finland	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
16	Greif Inc	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
17	Home Depot, Inc.	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon
18	HUGO BOSS AG	Duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Leefbaar Loon
19	Huhtamaki Oyj	Basismaterialen	Finland	Plastics
20	LyondellBasell Industries NV	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
21	Marathon Oil Corporation	Energie	Verenigde Staten	Dialogo Klimaattransitie
22	METRO AG	Niet-duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Leefbaar Loon
23	Mondi plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Plastics
24	Nestle S.A.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Zwitserland	Access to Nutrition

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
25	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
26	OMV AG	Energie	Oostenrijk	Dialogo Klimaattransitie
27	Pinnacle West Capital Corporation	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
28	PPG Industries, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
29	Public Service Enterprise Group Inc	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
30	Ralph Lauren Corporation Class A	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon
31	Renault SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Dialogo Klimaattransitie
32	Royal Ahold Delhaize N.V.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Leefbaar Loon
33	Royal Mail plc	Industrie	Verenigd Koninkrijk	Klimaat en transport
34	Sealed Air Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
35	Severn Trent Plc	Nutsbedrijven	Verenigd Koninkrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
36	Sika AG	Basismaterialen	Zwitserland	Industriële Energie-efficiëntie
37	Subaru Corp	Duurzame consumptiegoederen	Japan	Dialogo Klimaattransitie
38	Suntory Beverage & Food Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
39	Tesco PLC	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Leefbaar Loon
40	Tohoku Electric Power Company, Incorporated	Nutsbedrijven	Japan	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
41	Umicore	Basismaterialen	België	Industriële Energie-efficiëntie
42	Unilever NV	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Access to Nutrition
43	United Parcel Service, Inc. Class B	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en transport
44	United Utilities Group PLC	Nutsbedrijven	Verenigd Koninkrijk	Waterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
45	V.F. Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon

12. Afkortingenlijst

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieuraportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveaus van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OECD Guidelines for Multinational Enterprises of en zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OECD lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 2 graden opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabielheid. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze Voortgangsrapportage Thematische dialogen is een uitgave van Achmea Investment Management; opgesteld in februari 2021. Meer weten? Neem dan contact op met uw fondsmanager of account CIO.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.